

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ. “ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ”

**Διπλωματική Εργασία με θέμα:
“Η Στρατηγική του Ισραήλ επί πρωθυπουργίας Αριέλ Σαρόν”**

Επιβλέπων Καθηγητής: Χαράλαμπος Παπασωτηρίου

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΟΥΚΑΣ, ΑΜ: 1211Μ033

Αθήνα 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγικό σημείωμα.....	4
2. Η Έννοια της στρατηγικής και ο παράγοντας της ηγεσίας.....	7
α) Η έννοια της στρατηγικής	
β) Ο παράγοντας της Ηγεσίας	
3. Η πορεία του Αριέλ Σαρόν και η πολιτική κατάσταση Ισραήλ-Παλαιστινίων....	12
α) Η πορεία του Αριέλ Σαρόν	
β) Η πολιτική κατάσταση στο Ισραήλ	
γ) Η πολιτική κατάσταση στην Παλαιστινιακή Αρχή	
δ) Η κατάσταση στο Παλαιστινιακό	
4. Έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα, η πορεία προς την σύγκρουση.....	19
α) Σκηνικό Σύγκρουσης	
β) Αίτια και Αφορμές	
γ) Η πρώτη φάση της Δεύτερης Ιντιφάντα	
δ) Η στρατηγική του Ισραήλ στα πρώτα στάδια της Ιντιφάντα	
5. Η εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα και ο αντίκτυπος της στην στρατηγική του Ισραήλ.....	28
α) Η εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα	
β) Τα θύματα της Δεύτερης Ιντιφάντα	
γ) Ο αντίκτυπος στην κοινή γνώμη του Ισραήλ	
δ) Η στρατηγική του Ισραήλ κατά την εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα	
6. Ο Οδικός Χάρτης για την Ειρήνη (Road Map For Peace).....	36
α) Εισαγωγή	
β) Παρουσίαση και Ανάλυση του Οδικού Χάρτη	
γ) Ρόλος του Διεθνούς Κουαρτέτου	
δ) Θέσεις Ισραήλ και Παλαιστινίων απέναντι στον Οδικό Χάρτη	
ε) Λόγοι αποτυχίας	
7. Η Μονομερής Αποχώρηση από την Γάζα.....	46
α) Εισαγωγή	
β) Η στρατηγική πίσω από την Μονομερή Αποχώρηση	
γ) Το σχέδιο αποχώρησης από την Γάζα	
δ) Αντιδράσεις των Ισραηλινών απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση	
ε) Αντιδράσεις των Παλαιστινίων απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση	
στ) Αντιδράσεις της Διεθνούς Κοινότητας απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση	
ζ) Ανέγερση του χωρίσματος στην Ιουδαία και την Σαμάρεια	
8. Η ρήξη ανάμεσα στους Παλαιστινίους, Φατάχ-Χαμάς.....	57
α) Η λανθάνουσα ενδο-Παλαιστινιακή έριδα	

- β) Η ταυτότητα της Φατάχ και της Χαμάς*
- γ) Η ενδο-Παλαιστινιακή διαμάχη κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα*
- δ) Ο ρόλος του Ισραήλ στην ενδο-Παλαιστινιακή διαμάχη*

9. Εκτίμηση Σαρόν ως δρώντα.....	63
<i>α) Η ιδιαιτερότητα του Αριέλ Σαρόν</i>	
<i>β) Ο παράγοντας της νομιμοποίησης</i>	
10. Συμπεράσματα.....	66
11. Παράρτημα.....	70
12. Βιβλιογραφία.....	72

1.Εισαγωγικό σημείωμα

Η Αραβο-Ισραηλινή σύγκρουση δεν αποτελεί μία πρόσφατη διαμάχη. Και βέβαια, δεν περιορίζεται στο στενό πλαίσιο της σύγκρουσης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων. Αποτελεί μία σύγκρουση η οποία μετράει δεκαετίες ιστορίας και έχει επηρεάσει όχι μόνο την Μέση Ανατολή και τα Αραβικά κράτη αλλά έχει προσελκύσει στην δίνη της διαμάχης τα ισχυρότερα κράτη του διεθνούς συστήματος.

Βγαίνοντας από το στενό πλαίσιο της σύγχρονης εποχής, κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι το σύγχρονο σκηνικό σύγκρουσης δεν είναι τίποτε άλλο από ένα επεισόδιο από ένα ιστορικό συγκρούσεων στο πέρασμα των αιώνων. Επίσης, ο χαρακτήρας της σύγκρουσης είναι δυσδιάκριτος και αλληλένδετος. Η Αραβο-Ισραηλινή διαμάχη έχει έντονα χαρακτηριστικά θρησκευτικής σύγκρουσης, εθνικής αντιπαλότητας και ταξικής αντιπαράθεσης. Αλλά πάνω απ' όλα, είναι ένα παίγνιο ισχύος όπου οι δρώντες ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την επίτευξη των μέγιστων ωφελειών. Και βέβαια, μέσα σε αυτόν τον κυκεώνα συμφερόντων και της πολυδιάστατης οπτικής, υπάρχουν οι άνθρωποι οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα τους δρώντες, οι οποίοι χαράσσουν την εκάστοτε στρατηγική αλλά και αυτοί οι οποίοι υφίστανται τα δεινά της σύγκρουσης.

Η καταγραφή του συνόλου της Αραβο-Ισραηλινής διαμάχης είναι πέρα από το αντικείμενο και τις δυνατότητες μίας εργασίας. Αντιθέτως, επιχειρείται η καταγραφή και η ανάλυση ενός μικρού επεισοδίου της Αραβο-Ισραηλινής διαμάχης. Αυτό της περιόδου κατά την οποία ο Αριέλ Σαρόν βρισκόταν στην εξουσία (2001-2006).

Στην σύντομη σχετικά αυτή περίοδο έλαβαν χώρα σημαντικές εξελίξεις που καθόρισαν την πορεία του Μεσανατολικού.

Το ξέσπασμα της Δεύτερης Ινταφάντα, οι συγκρούσεις, η ειρηνευτική πρωτοβουλία του Κουαρτέτου, η Μονομερής Αποχώρηση από την Γάζα και η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στο εσωτερικό του Ισραήλ είναι θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος οποιουδήποτε ασχολείται με την Μέση Ανατολή.

Επίσης, η παρουσία του Σαρόν στο τιμόνι της χώρας αποτελεί ένα ενδιαφέρον στοιχείο καθώς εξετάζεται το κατά πόσο η ύπαρξη και η δράση ενός ατόμου μπορεί να αποτελέσει καθοριστικός παράγοντας στις διεθνείς σχέσεις. Το εγχείρημα αποτελεί εκ προοιμίου δύσκολο καθώς το σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα που έχει επέλθει από το πέρας των γεγονότων δυσχεραίνει στην ενδελεχή ανάλυση των γεγονότων.

Τέλος, ένα προσωπικό κίνητρο για την συγγραφή αυτής της διπλωματικής εργασίας ήταν το έντονο ενδιαφέρον του συγγραφέα για την Αραβο-Ισραηλινή διαμάχη και ειδικά αυτή της περιόδου καθώς έχει αποτυπωθεί έντονα το χρονικό της περιόδου Σαρόν μέσα από την μονομερή κάλυψη του Ελληνικού Τύπου υπέρ των Παλαιστινίων και υπήρχε πάντοτε το κίνητρο και η επιθυμία για μία πιο ανεξάρτητη και αντικειμενική ανάλυση.

Η διπλωματική εργασία λοιπόν ξεκινά με την ανάλυση της έννοιας της στρατηγικής για να δώσει το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο πλαίσιο της ανάλυσης όπου θα κινηθεί. Με αυτόν τον τρόπο καθορίζονται οι πτυχές και οι διαστάσεις γύρω από τις οποίες η εργασία αναπτύσσεται και επιτυγχάνεται η σύνδεση με την θεωρία των στρατηγικών σπουδών.

Επίσης, διερευνάται ο ρόλος των ηγετών και το κατά πόσο ο παράγοντας της ηγεσίας αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις. Αυτό κρίνεται αναγκαίο καθώς ο ίδιος ο τίτλος της εργασίας έχει σαφή αναφορά στον Σαρόν και επιχειρείται να συνδεθεί ο ρόλος του μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο του παράγοντα της ηγεσίας στην διαμόρφωση της στρατηγικής.

Στο επόμενο κεφάλαιο, δίδεται μία σύντομη αλλά περιεκτική αναφορά στην μέχρι πρότινος πορεία του Αριέλ Σαρόν έτσι ώστε ο αναγνώστης να μπορέσει να κατανοήσει όχι μόνο το ποιόν του ανδρός αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι υπόλοιποι δρώντες τον αντιμετώπιζαν, τόσο οι Ισραηλινοί όσο (κυρίως) οι Παλαιστίνιοι. Παράλληλα, περιγράφεται το ισχύον status quo πριν την κήρυξη της Δεύτερης Ιντιφάντα και την αναρρίχηση του Σαρόν στην πρωθυπουργία, δίδοντας το πλαίσιο γύρω από το οποίο βρισκόταν η σύγκρουση εκείνη την περίοδο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύονται τα αίτια της έκρηξης της Δεύτερης Ιντιφάντα, καταβάλλοντας προσπάθεια να διαχωριστούν και να διερευνηθούν τα πραγματικά αίτια από τις αφορμές. Μέσα από αυτό το κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια να φανούν τα αίτια που οδήγησαν στην επιλογή της βίαιης οδού ως μέσου επίτευξης των πολιτικών σκοπών καθώς επίσης σκιαγραφείται το πρώιμο σκηνικό σύγκρουσης ανάμεσα σε Ισραήλ και Παλαιστίνιους και τις επιπτώσεις που προκάλεσε.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, διερευνάται η εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα στην επόμενη και κύρια φάση της και τις επιπτώσεις που είχε στην εξέλιξη του Παλαιστινιακού. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η επίπτωση που είχε στην στρατηγική του Ισραήλ και στο δίλημμα ασφαλείας στο οποίο περιήλθε.

Παρουσιάζονται τα μέτρα τα οποία έλαβε το Ισραήλ για να αντιμετωπίσει τις ασύμμετρες απειλές τις οποίες αντιμετώπιζε ενώ γίνεται προσπάθεια για να αναλυθεί η κατάσταση στο εσωτερικό του Ισραήλ εστιάζοντας στην κοινή γνώμη αλλά και στο πολιτικά κόμματα έτσι ώστε να διερευνηθεί κατά πόσο επηρέασαν αυτοί οι δρώντες στην λήψη των αποφάσεων και συνέβαλλαν στην αλλαγή πλεύσης όσον αφορά την μέχρι τότε στρατηγική του Ισραήλ.

Το έκτο κεφάλαιο αποτελεί κομβικό κεφάλαιο για την εργασία καθώς πραγματεύεται τον Οδικό Χάρτη για την Ειρήνη (Road Map for Peace). Μπορεί εκ των υστέρων, το συγκεκριμένο σχέδιο να φαίνεται να μην απέδωσε τα αναμενόμενα και να αποτελεί μία αποτυχημένη πρόταση ανάμεσα σε μία σειρά από σχέδια και πακέτα λύσεων, ωστόσο αποτέλεσε σημαντική καμπή κατά την εξεταζόμενη περίοδο για να βγουν τα δύο μέρη από το αδιέξοδο γύρω από το οποίο είχαν περιέλθει.

Αναλύεται ο ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας και κυρίως του Κουαρτέτου της Μέσης Ανατολής (ΗΠΑ, ΕΕ, Ρωσία, ΟΗΕ) καθώς και τα νέα δεδομένα τα οποία έθεσε ο Οδικός Χάρτης, συγκρίνοντας την συγκεκριμένη πρόταση λύσης με τα σχέδια του παρελθόντος και την μετατόπιση που συντελέστηκε με την πάροδο του χρόνου όσον αφορά τα πολιτικά αιτήματα και επιδιώξεις των δύο μερών.

Στη συνέχεια της διπλωματικής εργασίας αναλύεται ένα άλλο σημαντικό γεγονός αυτής της περιόδου που είναι η Μονομερής Αποχώρηση του Ισραήλ από τη Γάζα. Με βάση αυτό το γεγονός επιχειρείται να αναλυθεί αφενός ο τρόπος με τον οποίο το Ισραήλ προχώρησε στην μονομερή αποχώρηση Εποίκων του από την Γάζα, αφετέρου και πιο σημαντικό, να δοθεί με σαφήνεια το στρατηγικό πλαίσιο μέσα από το οποίο το Ισραήλ επέλεξε αυτήν την οδό και τα αίτια που ώθησαν τον Σαρόν να φέρει εις πέρας αυτήν την πολιτική απόφαση.

Ακόμα, εξετάζονται οι αντιδράσεις που προκάλεσε η Μονομερής Αποχώρηση προς δύο κατευθύνσεις. Από την μία, προς την πλευρά των Παλαιστινίων και το πως εξέλαβαν οι Παλαιστίνιοι την πρωτοβουλία του Ισραήλ. Από την άλλη, εξετάζεται ο αντίκτυπος που είχε η απόφαση του Σαρόν στο εσωτερικό του Ισραήλ και πως επηρέασε την εσωτερική πολιτική σκηνή με αποκορύφωμα την ίδρυση του νέου κόμματος Καντίμα. Επίσης, δεν παραμελείται ο αντίκτυπος που είχε στην Διεθνή Κοινότητα και παρατίθενται οι θέσεις κύριων διεθνών δρώντων σχετικά με τις πρωτοβουλίες του Ισραήλ.

Ένα άλλο κεφάλαιο αφιερώνεται αποκλειστικά στην μελέτη του έτερου δρώντα, των Παλαιστινίων. Συγκεκριμένα, διερευνάται το υποβόσκον χάσμα των Παλαιστινίων, μεταξύ της Φατάχ και της Χαμάς. Αν και εκείνη την περίοδο η σύγκρουση ανάμεσα στους Παλαιστινίους δεν είχε λάβει τις διαστάσεις που έχει σήμερα, η πολιτική και ιδεολογική διάσταση είχε κάνει ήδη την εμφάνισή της. Μέσα από αυτό το πρίσμα λοιπόν, εξετάζεται και κατά πόσον το Ισραήλ εκμεταλλεύτηκε αυτήν την ρήξη και τις εσωτερικές έριδες των Παλαιστινίων και πως αντιμετώπισε την κάθε παράταξη.

Το τελευταίο κεφάλαιο πραγματεύεται τον ρόλο του Αριέλ Σαρόν ως δρών στο διεθνές σύστημα. Ειδικότερα, εξετάζεται ο ρόλος της νομιμότητας (legitimacy) και στο κατά πόσο ωφέλησε τον Σαρόν η νομιμότητα που απολάμβανε για να προβεί σε γενναίες πολιτικές αποφάσεις που απαιτούσαν ιδιαίτερο εύρος νομιμοποίησης από την κοινή γνώμη. Έτσι, γίνεται σύνδεση με το θεωρητικό πλαίσιο της νομιμοποίησης στην πολιτική και παρατίθενται συνοπτικά οι δυσκολίες που συνάντησαν οι διάδοχοι του στην άσκηση πολιτικής.

Τέλος, παρουσιάζονται ορισμένα γενικά συμπεράσματα τα οποία εξάγονται από την ανάλυση της διπλωματικής εργασίας και δίδεται η τελική αποτίμηση της στρατηγικής του Ισραήλ κατά την εξεταζόμενη περίοδο αλλά και ο ρόλος του Σαρόν στην διαμόρφωση της πολιτικής.

2. Η έννοια της στρατηγικής και ο παράγοντας της ηγεσίας

α) Η έννοια της στρατηγικής

1) το πρόβλημα ορισμού

Παρόλο το εύρος των στρατηγικών σπουδών και της βιβλιογραφίας στο συγκεκριμένο κλάδο δεν υπάρχει ακριβής ορισμός της έννοιας της στρατηγικής. Και αυτό γιατί τα κριτήρια τα οποία θέτουν οι εκάστοτε αναλυτές είναι συνήθως διαφορετικά. Εντούτοις, στο παρόν κεφαλαίο περιγράφεται η έννοια της στρατηγικής τόσο υπό την στενή έννοια όσο και υπό την ευρεία.

Σύμφωνα με τον Κλαούσεβιτς, η στρατηγική συνίσταται στον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου και ειδικότερα στον σχεδιασμό και στην διεξαγωγή των συγκρούσεων.¹ Παρατηρούμε δηλαδή ότι εξ αρχής ο Κλαούσεβιτς επιλέγει την στενή έννοια της στρατηγικής, αυτής που έχει να κάνει με την στρατιωτική στρατηγική. Όμως ακόμα και σε αυτό το περιορισμένο πλαίσιο, ο Πρώσος θεωρητικός διακρίνει ξεκάθαρα την διαφορά της στρατηγικής από την τακτική. Η τακτική συνίσταται στην χρήση των ενόπλων δυνάμεων στην διεξαγωγή της μάχης ενώ η στρατηγική στην χρήση των επιμέρους μαχών προς επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του πολέμου.² Ο Κλαούσεβιτς αντιλαμβάνεται την έννοια του όλου και την αναγκαιότητα της επίτευξης του πολιτικού σκοπού που είναι η επικράτηση στον πόλεμο καθώς θεωρεί ότι ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα.

Παρόλο όμως που επικεντρώνεται στο πεδίο της μάχης, ο Κλαούσεβιτς δηλώνει απερίφραστα ότι η στρατηγική θεωρία έχει να κάνει προπαντός με τον σχεδιασμό, δηλαδή την διερεύνηση όλων των διαστάσεων που επηρεάζουν τον πόλεμο.³ Ένα άλλο σημείο στην θεωρία του Κλαούσεβιτς το οποίο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η ύπαρξη στρατηγικής εναλλακτικής. Αν και τοποθετεί την σκέψη του στο περιορισμένο πεδίο του πολέμου, υποστηρίζει ότι λόγω των απρόβλεπτων καταστάσεων είναι απαραίτητο να υπάρχει μία εναλλακτική στρατηγική η οποία θα εξισορροπεί την μειονεκτική κατάσταση όταν θα κριθεί απαραίτητο.⁴ Η έννοια αυτή γίνεται καλύτερα κατανοητή όταν συνδυαστεί με τις διαφορετικές επιλογές που έχει ένα κράτος έτσι ώστε να επιτύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς όταν οι αρχικές προσπάθειες και μέσα αποτύχουν.

Η δύσκολη και περιορισμένη ερμηνεία της έννοιας της στρατηγικής του Κλαούσεβιτς γίνεται καλύτερα κατανοητή όταν σύμφωνα με τον Κονδύλη έχουμε στο νου μας ότι ο Κλαούσεβιτς εμπεριέχει την πολιτική στον πόλεμο.⁵ Έτσι αντιλαμβανόμαστε ότι κατά την

1 Carl Clausewitz , On War, p. 146

2 Carl Clausewitz , On War, p. 146

3 Carl Clausewitz , On War, p. 208

4 Carl Clausewitz , On War, p. 248

5 Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, σελ. 58

σκέψη του Κλαούσεβιτς η πολιτική δεν αγνοείται αλλά καθυποτάσσεται στους στρατιωτικούς οι οποίοι αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία των κινήσεων. Ο Κονδύλης στην ενδελεχή ανάλυση που κάνει, του έργου του Κλαούσεβιτς, τοποθετεί χρονικά την περίοδο όπου η σύγκρουση πολιτικών και στρατιωτικών ως προς τον καθορισμό της στρατηγικής γίνεται αισθητή και περιγράφει το αίτημα της εποχής για καθυπόταξη της στρατιωτικής στρατηγικής μέσα σε μία ευρύτερη πολιτική αναγκαιότητα την οποία οι στρατιωτικοί ηγέτες πολλές φορές δεν κατανοούσαν.⁶

ii) από τον Κλαούσεβιτς στον Liddell Hart

Η σκέψη του Κλαούσεβιτς πάνω στην θεωρία του πολέμου υπήρξε κυρίαρχη και επηρέασε βαθύτατα τους διαμορφωτές στρατηγικής. Η κυριαρχία αυτή της σχολής του Κλαούσεβιτς θεωρήθηκε ως αιτία που προκάλεσε τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς έδινε βάρος στον μιλιταρισμό και στην στρατιωτική στρατηγική. Κύριος θιασώτης αυτής της κριτικής ματιάς υπήρξε ο Liddell Hart ο οποίος ανέλυσε την έννοια της στρατηγικής και κατέκρινε σε πολλά σημεία τον Κλαούσεβιτς και κυρίως του ερμηνευτές του.

Ο Liddell Hart κατέκρινε τους διαμορφωτές της στρατηγικής, κατηγορώντας τους ότι κατανοούσαν μόνο τις πιο γνωστές και εντυπωσιακές φράσεις του έργου του Κλαούσεβιτς αδυνατώντας να κατανοήσουν το πραγματικό νόημα και μένοντας στην επιφανειακή ερμηνεία.⁷ Επίσης κατέκρινε την έντονη απαξίωση για την ανθρώπινη ζωή η οποία είχε βασιστεί στα γραπτά του Κλαούσεβιτς, ο οποίος ισχυριζόταν ότι η ύπαρξη απωλειών δεν πρέπει να ανησυχεί μπροστά στην επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του πολέμου.

Ο Liddell Hart, ήταν ο πρώτος ο οποίος έθεσε μία ιεραρχική τάξη ανάμεσα στον στρατιωτικό και πολιτικό σκοπό. Ειδικότερα, υποστήριξε ότι ο στρατιωτικός σκοπός θα πρέπει να καθυποτάσσεται στον πολιτικό σκοπό δεδομένου ότι ο πολιτικός σκοπός δεν θα πρέπει να θεωρείται ή να απαιτεί κάτι το απραγματοποίητο από στρατιωτικής πλευράς.⁸ Επίσης, τόνιζε ότι ο σκοπός της καταφυγής στον πόλεμο θα πρέπει να είναι μία καλύτερη κατάσταση της ειρήνης ακόμα και αν αυτό μπορεί να θεωρηθεί υποκειμενικό.⁹

iii) η έννοια της υψηλής στρατηγικής

Στο πολύπλοκο εσωτερικό και εξωτερικό επίπεδο των κρατών, ο περιορισμός στο πεδίο της στρατιωτικής στρατηγικής αδυνατεί να εκφράσει με σαφήνεια την συνολική εικόνα της προβολής ισχύος των κρατών. Γι αυτό ακριβώς το λόγο, η έννοια της στρατηγικής έχει διευρυνθεί με σκοπό να συμπεριλάβει και τις υπόλοιπες διαστάσεις οι οποίες καθορίζουν την προβολή ισχύος.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Liddell Hart, η υψηλή στρατηγική θεωρείται η δυνατότητα ενός κράτους να επιστρατεύσει και να συντονίσει αποτελεσματικά όλους τους πόρους που έχει

6 Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, σελ. 125

7 Liddell Hart, Strategy, p. 340

8 Liddell Hart, Strategy, p. 338

9 Liddell Hart, Strategy, p. 338

διαθέσιμους έτσι ώστε να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος πολιτικός σκοπός.¹⁰ Με βάση αυτόν τον ορισμό δεν ορίζονται μονάχα οι στρατιωτικοί πόροι ενός κράτους αλλά διευρύνεται το πεδίο αναφοράς στους υπόλοιπους παραγωγικούς συντελεστές.

Οι παραγωγικοί συντελεστές διακρίνονται σε δύο μέρη. Αφενός στους απτούς οικονομικούς πόρους που έχουν να κάνουν με τον πλούτο ενός κράτους και αφετέρου με τους άυλους πόρους που μπορεί να αποτελούν ειδικά γνωρίσματα ή ικανότητες ενός πληθυσμού, αυτό που ο Morgenthau ονομάζει “ο εθνικός χαρακτήρας” ενός κράτους.¹¹ Εκτός από την διαθεσιμότητα που έχει ένα κράτος στην πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους, στην υψηλή στρατηγική έχει μεγάλη σημασία η ικανότητα να τους χρησιμοποιήσει με επάρκεια και αποτελεσματικότητα. Ακόμα, ο Liddell Hart ξεκαθαρίζει ότι η υψηλή στρατηγική δεν αναπτύσσεται εν' όψει ενός πολέμου αλλά έχει μία διαχρονική διάρκεια η οποία αποβλέπει στην ασφάλεια και στην ευημερία μέσα σε ένα καθεστώς ειρήνης.¹²

Για μία αποτελεσματική υψηλή στρατηγική απαιτείται να καλύπτονται τέσσερις διαστάσεις. Πρώτον, να γίνεται σωστή διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος ώστε να καθορισθούν ορθά οι απειλές, δεύτερον, να γίνεται ορθός καθορισμός των πολιτικών στόχων, τρίτον να γίνεται ο σωστός καθορισμός μέσων για την προώθηση των πολιτικών στόχων και τέλος να γίνεται μία προσεκτική διαμόρφωση της εικόνας που παρουσιάζει η υψηλή στρατηγική.¹³

iv) Στρατηγική και Ισραήλ

Έχοντας αναλύσει το θεωρητικό πλαίσιο της έννοιας της στρατηγικής, μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο χαράσσει το Ισραήλ την στρατηγική του. Το Ισραήλ επί Αριέλ Σαρόν, ανέπτυξε μία υψηλή στρατηγική η οποία κάλυπτε όλες τις διαστάσεις. Πρώτον, αντιμετώπισε με αποτελεσματικότητα τις προκλήσεις στο στρατιωτικό πεδίο, εφαρμόζοντας μία επιθετική στρατιωτική στρατηγική η οποία είχε στόχο να πλήξει τον εχθρό και να τον καταστήσει ακίνδυνο στρατιωτικά.¹⁴

Από την άλλη, ο ίδιος ο Σαρόν όπως θα φανεί και αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια, φαίνεται να διέθετε μία συνολική πολιτική πρόταση και δεν περιοριζόταν σε μία στρατιωτική λύση του προβλήματος. Αυτό φαίνεται από τις αποφάσεις που πήρε για την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα όπου δεν δίστασε να έρθει σε ρήξη με τους διαφωνούντες στο εσωτερικό του Ισραήλ και του ίδιου του κόμματος του.

Επίσης, επιστράτευσε τους οικονομικούς πόρους που διέθετε το Ισραήλ για να φέρει σε πέρας τους πολιτικούς σκοπούς της κυβέρνησης του ενώ στο διπλωματικό πεδίο κατόρθωσε να απομονώσει σε μεγάλο βαθμό τους Παλαιστινίους και να γίνει εμφανές σε μεγάλο μέρος της Δύσης ότι αποτελούσαν όχι μόνο το επιτιθέμενο μέρος αλλά και αυτό με τις μαξιμαλιστικές θέσεις. Από την άλλη όπως αναλύεται στο αντίστοιχο κεφάλαιο, το Ισραήλ παρέμενε πάντοτε ανοικτό σε διαπραγματεύσεις και εμφανιζόταν πάντοτε πρόθυμο να

10 Liddell Hart, Strategy, p. 322

11 Hans Morgenthau, Politics Among Nations, p,140

12 Liddell Hart, Strategy, p. 322

13 Πλατιάς, Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη, σελ.85

14 Dan Diker, Sharon's Strategic Legacy for Israel,

συζητήσει ειρηνευτικές πρωτοβουλίες όπως αυτή του Οδικού Χάρτη για την Ειρήνη.¹⁵

β) Ο παράγοντας της Ηγεσίας

1) Η ηγεσία ως συντελεστής ισχύος

Εκτός από την έννοια της στρατηγικής η οποία είναι συνυφασμένη με ένα πλέγμα από συντελεστές ισχύος οι οποίοι πρέπει να βρίσκονται σε άρρηκτη σχέση μεταξύ τους ώστε να αποδώσει καρπούς η εκάστοτε στρατηγική, υπάρχει και ο παράγοντας της ηγεσίας. Ο παράγοντας της ηγεσίας συνάδει με την κλασσική θεωρία του ρεαλισμού η οποία υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι είναι δρώντες στο διεθνές σύστημα και οι ηγέτες επηρεάζουν με τις αποφάσεις τους και την προσωπικότητα τους τις εξελίξεις στις διεθνείς εξελίξεις.

Η ηγεσία χαρακτηρίζεται ως μία ιδιοσυγκρασιακή μεταβλητή καθώς αφορά τις αντιλήψεις, τις εικόνες και τα προσωπικά χαρακτηριστικά εκείνων που λαμβάνουν τις αποφάσεις.¹⁶ Τονίζεται όμως emphatically ότι όλα αυτά τα χαρακτηριστικά είναι δύσκολο να μετρηθούν αποτελεσματικά καθώς πρόκειται για άυλα και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Επίσης, τα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν τον παράγοντα της ηγεσίας έχουν μεγαλύτερη επίδραση στις αποφάσεις που λαμβάνονται σε συνθήκες κρίσης παρά στις προγραμματικές αποφάσεις.¹⁷ Σε τέτοιες συνθήκες κρίσης είναι που ξεδιπλώνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ηγέτη και εκεί όπου μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικός δρώντας στην εξέλιξη των πραγμάτων.

Τα γνωρίσματα που πρέπει να συγκεντρώνει ένας ηγέτης έχουν περιγραφεί και αναλυθεί από πολλούς στοχαστές. Χαρακτηριστική είναι η σκέψη του Μακιαβέλι ο οποίος στο σύγγραμμά του για τον ιδανικό ηγεμόνα περιγράφει μία σειρά από τις ιδιότητες που θα πρέπει να διαθέτει ένας ηγέτης. Κύριος αντικειμενικός στόχος της ηγεσίας για τον Μακιαβέλι θα πρέπει να είναι η προστασία του κράτους.¹⁸ Για να επιτευχθεί αυτός ο υπέρτατος σκοπός κατά τον Μακιαβέλι, ο ηγέτης πρέπει να χρησιμοποιεί τα κατάλληλα μέσα ανεξαρτήτως ηθικών ενδοιασμών.

Πέρα όμως από τις γενικές αυτές αρχές του Μακιαβέλι, άλλοι συγγραφείς έχουν προσπαθήσει να δώσουν πιο συγκεκριμένα γνωρίσματα στον παράγοντα της ηγεσίας. Μεταξύ αυτών, ο Κίτσινγκερ, αναφέρει πως ο κατάλληλος ηγέτης οφείλει να είναι πραγματιστής και να είναι απαλλαγμένος από κάθε μορφή ιδεαλισμού. Κύριο χαρακτηριστικό στην σκέψη του Κίτσινγκερ είναι η ρεαλιστική πολιτική (realpolitik) και οι ηγέτες πρέπει να μην διστάζουν να χρησιμοποιούν την χρήση ή την απειλή βίας με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτύχουν τους πολιτικούς τους σκοπούς.¹⁹

15 Dan Diker, Sharon's Strategic Legacy for Israel

16 Κουλουμπής, Διεθνείς Σχέσεις σελ. 152

17 Κουλουμπής, Διεθνείς Σχέσεις σελ. 153

18 Nicollo Machiavelli, The Prince, σελ. 107

19 Κουλουμπής, Διεθνείς Σχέσεις σελ. 212

Κάθε ηγετική προσωπικότητα ωστόσο είναι διαφορετική και παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά. Έτσι, δεν είναι δυνατόν να καταλήξουμε σε ένα ακριβές πλαίσιο ιδανικής ηγεσίας αλλά ένα απλό περίγραμμα χαρακτηριστικών το οποίο μας επιτρέπει να διακρίνουμε γενικά γνωρίσματα που συναντούνται σε όλες τις αποτελεσματικές ηγεσίες.

ii) Ο Αριέλ Σαρόν ως ηγέτης

Ο παράγοντας της ηγεσίας θεωρείται ότι είναι ένας υποκειμενικός συντελεστής ισχύος. Με την έννοια ηγεσία δεν εννοούμε μόνο την ατομική ηγεσία αλλά και την συλλογική και η οποία μπορεί να έχει άμεση σχέση με την ιστορία και την εξέλιξη ενός έθνους ή κράτους.²⁰ Η περίοδος της πρωθυπουργίας του Αριέλ Σαρόν έχει άμεση συνάρτηση με τον παράγοντα της ηγεσίας καθώς ο Σαρόν δεν υπήρξε ένας αδύναμος πρωθυπουργός αλλά στις κρίσιμες στιγμές δεν δίστασε να πάρει κρίσιμες αποφάσεις, δείχνοντας ηγετικές ικανότητες. Σίγουρα, η ηγεσία του Αριέλ Σαρόν δεν ταιριάζει με τον χαρακτηρισμό της “χαρισματικής ηγεσίας” όπως τουλάχιστον αποδίδεται από το θεωρητικό πλαίσιο²¹, ωστόσο η πολιτική του πορεία συγκεντρώνει πολλά στοιχεία που εντοπίζονται σε μεγάλους ηγέτες.

Η σημασία της ηγεσίας του Σαρόν φαίνεται και από το σημείο από το οποίο η κατάσταση της υγείας του τον απομάκρυνε από τα καθήκοντα του. Τα προβλήματα υγείας που παρουσιάζουν οι εκάστοτε ηγέτες μπορούν να αποτελέσουν σημεία αδυναμίας για τα κράτη.²² Στην περίπτωση του Ισραήλ, η αδυναμία του Σαρόν να κυβερνήσει έπειτα από το εγκεφαλικό το οποίο υπέστη δεν οδήγησε σε αναρχία, καθώς το Ισραήλ διέθετε σύστημα το οποίο επέτρεπε την ανάδειξη νέου ηγέτη, ωστόσο το κενό ηγεσίας φάνηκε αργότερα με την αδυναμία των διαδόχων του Σαρόν να υλοποιήσουν την στρατηγική του Ισραήλ και να απεμπλακούν από το αδιέξοδο των συγκρούσεων.

Αποδεικνύεται λοιπόν ότι η ηγεσία είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την εκτέλεση της στρατηγικής. Η αδυναμία ή η ικανότητα ενός ηγέτη να φέρει εις πέρας μία εκπεφρασμένη στρατηγική καθορίζει αποφασιστικά το αποτέλεσμα και μπορεί να κρίνει την αποτυχία της ή την επιτυχία της. Σε αυτό το πλαίσιο τοποθετείται η παρουσία του Αριέλ Σαρόν, ο οποίος έπαιξε ουσιαστικό ρόλο ως παράγοντας λήψης των αποφάσεων για να φέρει εις πέρας την στρατηγική του Ισραήλ κατά την περίοδο διακυβέρνησης του.

Ο Σαρόν έφερε ορισμένα προτερήματα τα οποία του επέτρεψαν μία πετυχημένη διακυβέρνηση. Ο ίδιος δεν διακατεχόταν από ευθυνοφοβία, δεν δίσταζε να προωθήσει μία πολιτική απόφαση παρά το πολιτικό κόστος που αυτή θα προκαλούσε (αποχώρηση από τη Γάζα με διάλυση εποικισμών) στο εσωτερικό της χώρας. Σύμφωνα με το θεωρητικό υπόδειγμα, ο Σαρόν μπορεί να τοποθετηθεί στην κατηγορία του “λογικού” ηγέτη ο οποίος επιζητά διαρκώς νέες πληροφορίες και διαρκώς αναπροσαρμόζει τις αποφάσεις και την στρατηγική του.²³ Και αυτό γιατί ενώ στην αρχή υιοθέτησε μία άκαμπτη στρατηγική η οποία δεν οδηγούσε σε μία υποχώρηση, είχε την απαραίτητη διορατικότητα για να

20 Κουσκουβέλης, Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, σελ. 178

21 Morgenthau, Politics Among Nations σελ 32

22 Κουσκουβέλης, Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, σελ. 179

23 Snyder, Diesing, Conflict Among Nations, p. 408

τροποποιήσει την στρατηγική του ώστε να επιτύχει τους ίδιους πολιτικούς σκοπούς.

3. Η πορεία του Αριέλ Σαρόν και η πολιτική κατάσταση Ισραήλ-Παλαιστινίων

α) Η πορεία του Αριέλ Σαρόν

1) Η στρατιωτική καριέρα

Ο Αριέλ Σαρόν πάντοτε ήταν και παραμένει ένα αμφιλεγόμενο πρόσωπο. Η δράση του προκάλεσε αντιδράσεις πολλού προτού ασχοληθεί ενεργά με την πολιτική. Γι αυτό το λόγο και για να γίνει καλύτερα κατανοητή ο τρόπος με τον οποίο επέδρασε η προσωπικότητα του στην στρατηγική του Ισραήλ είναι απαραίτητο να παρατεθούν κάποια βιογραφικά στοιχεία τα οποία θα βοηθήσουν τον αναγνώστη να αντιληφθεί την διαδρομή και το ποιόν αυτού του ανδρός.

Ο Αριέλ Σαρόν γεννήθηκε το 1928, στο Ισραήλ το οποίο τότε ήταν αποικία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, μέρος της ασαφούς περιοχής που ονομάζεται “Παλαιστίνη”. Οι γονείς του κατάγονταν από την Λιθουανία και διέφυγαν στην Μέση Ανατολή για να ξεφύγουν από τις εκκαθαρίσεις του Στάλιν.²⁴

Η στρατιωτική καριέρα του Σαρόν ξεκίνησε από πολύ νωρίς, στην πολύ μικρή ηλικία των 14 ετών όπου εντάχθηκε στην παραστρατιωτική οργάνωση *Gdudei No'ar* που σκοπό είχε την προετοιμασία των νέων για την ομαλή ένταξη τους στο κύριο σώμα των ενόπλων δυνάμεων. Στην συνέχεια, προωθήθηκε στο κύριο σώμα των ενόπλων δυνάμεων, τον Haganah, παραστρατιωτική οργάνωση, η οποία αποτέλεσε τον κορμό γύρω από την οποία στηρίχθηκαν έπειτα οι ένοπλες δυνάμεις του ανεξάρτητου κράτους του Ισραήλ. Ο Σαρόν έλαβε ενεργός μέρος στην Μάχη της Ιερουσαλήμ όπου αντιμετώπισαν τις επιθέσεις των Αράβων και γρήγορα κατόρθωσε να διακριθεί με την αποφασιστικότητα του και την ικανότητα του να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες.²⁵

Όταν τελειώνουν οι συγκρούσεις, απομακρύνεται προσωρινά από την στρατιωτικό βίο και αφοσιώνεται στις σπουδές του. Σύντομα όμως ανακαλείται στην ενεργό δράση και αναλαμβάνει την ίδρυση και την διοίκηση μίας επίλεκτης μονάδας, της μονάδας 101, η οποία είχε ως σκοπό τον “ανορθόδοξο πόλεμο” απέναντι στις ασύμμετρες επιθέσεις που διεξήγαγαν οι Άραβες. Το πεδίο δράσης της μονάδας αυτής ξεπερνούσε τα σύνορα του Ισραήλ και είχε μία επιθετική στρατηγική η οποία απέδωσε ικανοποιητικά.²⁶

Ο Σαρόν, διακρίθηκε σε αυτό το είδος διεξαγωγής πολεμικών επιχειρήσεων και έλαβε

24 <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/sharon.html>

25 David Charnoff, Warrior, the autobiography of Ariel Sharon, σελ. 41

26 Benny Morris, Israel's Border Wars, 1949-1956 σελ.251

μέρος σε πλήθος επιχειρήσεων. Με το ξέσπασμα της Κρίσης του Σουέζ και της επακόλουθης πολεμικής σύρραξης το 1956, ο Σαρόν ηγήθηκε μίας ταξιαρχίας ειδικών δυνάμεων η οποία επιχείρησε στην περιοχή του Σουέζ. Η δράση του Σαρόν κατά την διάρκεια του πολέμου του Σουέζ προκάλεσε κριτική καθώς κατηγορήθηκε ότι παράκουσε διαταγές και οδήγησε στον θάνατο πολλών στρατιωτών της μονάδας του.²⁷

Ο πόλεμος των Έξι Ημερών το 1967, βρίσκει τον Αριέλ Σαρόν στην θέση του υποστρατήγου και στην διοίκηση των Τεθωρακισμένων στο μέτωπο του Σινά, όπου επέδειξε εντυπωσιακές ικανότητες με την στρατηγική του αντίληψη. Οι νέες τακτικές που εφήρμοσε ο Σαρόν κατόρθωσαν να σπάσουν τις γραμμές των Αιγυπτίων και κατέλαβε την χερσόνησο του Σινά μέσα σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα κάτι που σήμανε την ουσιαστική ήττα των Αιγυπτίων.²⁸

Ο Σαρόν εκλήθη για τελευταία φορά στην ενεργό δράση, στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ το 1973 όπου του ανετέθη η διοίκηση μίας τεθωρακισμένης μεραρχίας. Στήνοντας προγεφυρώματα η μονάδα του Σαρόν κατόρθωσε να αιφνιδιάσει τις Αιγυπτιακές Ένοπλες Δυνάμεις. Η δράση της μονάδας του Σαρόν οδήγησε στην αποκοπή της Δεύτερης Αιγυπτιακής Στρατιάς και την περικύκλωση της Τρίτης Αιγυπτιακής Στρατιάς και γενικά θεωρείται ότι διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην νικηφόρα έκβαση του πολέμου.²⁹

ii) ο πολιτικός βίος

Ο Σαρόν μετά την οριστική του αποστράτευση, επιχειρεί να ασχοληθεί με τα κοινά και να εισέλθει στην αρένα της πολιτικής. Αφού διατέλεσε ειδικός σύμβουλος ασφαλείας του πρωθυπουργού Γιτζάκ Ράμπιν, προσπάθησε να προσεταιριστεί και τα δύο κόμματα εξουσία, τόσο το Λικούντ όσο και το Εργατικό κόμμα, δίχως όμως να καταφέρει να γίνει δεκτός λόγω των αμφιλεγόμενων πρακτικών του ενόσω ήταν στρατιωτικός.³⁰ Έτσι κατεβαίνει αυτόνομα στις εκλογές του 1977, ιδρύοντας το δικό του κόμμα, το *Shlomo Zion*, με το οποίο κατορθώνει να εισέλθει στην βουλή και να συμμετάσχει σε κυβέρνηση συνεργασίας.

Το κόμμα του Σαρόν συγχωνεύεται με το Λικούντ και στις εκλογές του 1981 συμβάλλει καθοριστικά στην εκλογική νίκη. Στην επόμενη κυβέρνηση υπό τον Μенахם Μπεγκίν του ανατίθεται το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Αμύνης. Κατά την διάρκεια του πολέμου του Λιβάνου το 1982, εμπλέκεται στην σφαγή των προσφυγικών καταυλισμών της Σάμπρα και της Σατίλα και κατηγορήθηκε ότι είχε προσωπική ευθύνη καθώς απέτυχε να προστατέψει επαρκώς τον άμαχο πληθυσμό από τις παραστρατιωτικές μονάδες των Φαλαγγιτών.³¹

Οι κατηγορίες για την υποτιθέμενη εμπλοκή του Σαρόν στις δράσεις των Φαλαγγιτών στον Λίβανο χρησίμευσαν ως πρόσχημα για να αποπεμφθεί από την θέση του υπουργού Άμυνας και να περιθωριοποιηθεί πολιτικά. Παρόλο το πλήγμα που υπέστη η πολιτική πορεία του

27 Derek Varble, the Suez Crisis σελ. 32

28 David Charnoff, Warrior, the autobiography of Ariel Sharon, σελ. 190

29 Simon Dunstan, The Yom Kippur War 2 σελ, 52

30 <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/biography/sharon.html>

31 Report of the Commission of Inquiry into the events at the refugee camps in Beirut, 8 February 1983

Σαρόν, ο ίδιος κατορθώνει να επιβιώσει πολιτικά και το 1999 πετυχαίνει να αναδειχθεί πρόεδρος του Λικούντ εγκαινιάζοντας την πολιτική του εκστρατεία για την διεκδίκηση της πρωθυπουργίας το 2001.

Ο Σαρόν τον Ιανουάριο του 2006 υπέστη εγκεφαλικό (για δεύτερη φορά) και έκτοτε ζει με μηχανική υποστήριξη δίχως να έχει επαφή με το περιβάλλον παρά το γεγονός ότι έχουν παρατηρηθεί ορισμένα σημεία ανταπόκρισης.³²

β) Η πολιτική κατάσταση στο Ισραήλ

Πριν το ξέσπασμα της Δεύτερης Ινταφάντα η οποία άλλαξε ριζικά το πολιτικό σκηνικό στο εσωτερικό του Ισραήλ, οι προτεραιότητες του Ισραήλ σχετικά με το δίλημμα ασφαλείας ήταν στραμμένες προς άλλη κατεύθυνση. Οι ειρηνευτικές συνομιλίες με τους Παλαιστίνιους είχαν βαλτώσει και η προσοχή ήταν στραμμένη στο μέτωπο του Λιβάνου.

Προτού διεξαχθούν οι εκλογές του 2001 που σηματοδοτούν την έλευση του Σαρόν στην πρωθυπουργία, στην εξουσία βρισκόταν ο Εχούντ Μπάρακ. Ο Εχούντ Μπάρακ ηγείτο του Εργατικού Κόμματος (Labor Party) το οποίο είχε βγει πρώτο σε ψήφους στις εκλογές του 1999. Στις εκλογές του 1999, η προεκλογική ατζέντα περιστράφηκε γύρω από το ζήτημα της κατάστασης στον Νότιο Λίβανο, όπου το Ισραήλ είχε εμπλακεί σε μία ατέρμονη εμφύλια διαμάχη προσπαθώντας να εξασφαλίσει την ασφάλεια του κράτους στα βόρεια σύνορα του.³³

Το κόμμα Λικούντ το οποίο ήταν το κόμμα που ασκούσε την εξουσία μέχρι τότε με ηγέτη τον Νετανιάχου, ταλανιζόταν από εσωτερικά προβλήματα και από την κυβερνητική φθορά, τόσο εξαιτίας θεμάτων οικονομικής φύσεως όσο και για το θέμα του αδιεξόδου που είχε δημιουργηθεί με την κατάσταση στο Νότιο Λίβανο. Στις εκλογές του Μαΐου του 1999, ο συνασπισμός του Εχούντ Μπάρακ βγήκε πρώτος σε ψήφους, συγκεντρώνοντας ποσοστό 20,2% στις βουλευτικές εκλογές ενώ πρέπει να επισημανθεί ότι λόγω του εκλογικού συστήματος που επικρατούσε εκείνη την περίοδο στο Ισραήλ, διεξήχθησαν και εκλογές για την ανάδειξη του πρωθυπουργού όπου ο Εχούντ Μπάρακ ανεδείχθη και εκεί πρώτος με ποσοστό 56,1%, αφήνοντας δεύτερο τον έτερο διεκδικητή του πρωθυπουργικού χρίσματος, Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Ο Εχούντ Μπάρακ, στην συνέχεια σχημάτισε κυβέρνηση συνεργασίας με μία σειρά από μικρότερα και ετερόκλητα κόμματα.³⁴

Ο Εχούντ Μπάρακ όπως και πολλοί Ισραηλινοί πολιτικοί προερχόταν από τον χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων και εκλέχθηκε με την υπόσχεση να απεμπλακεί το Ισραήλ από την κατάσταση στον Λίβανο και να αφιερώσει την προσοχή της κυβέρνησης του στα εσωτερικά ζητήματα και την οικονομική ανάπτυξη.³⁵ Η απόφαση της κυβέρνησης για απόσυρση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τον Λίβανο δεν στηριζόταν αποκλειστικά σε μία συνεκτική

32 <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4337599,00.html>

33 Dalia Dassa Kaye, The Israeli decision to withdraw from South Lebanon σελ.561

34 Τα κόμματα αυτά ήταν το “One Israel, στο οποίο κυριαρχούσε το Εργατικό Κόμμα, το Shas, Meretz, Yisrael Baaliyah, National Religious Party, United Torah Judaism, Centre Party

35 Dov Waxman, A tragic hero: The decline and Fall of Ehud Barak

στρατηγική απεμπλοκής αλλά σε μεγάλο βαθμό ανταποκρίθηκε στο λαϊκό αίτημα μέρους του Ισραηλινού λαού που απαιτούσε την επιστροφή των στρατιωτών στην πατρίδα.³⁶

Η κίνηση της κυβέρνησης να αποσύρει τα στρατεύματα παρότι απολάμβανε την αρχική στήριξη μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης, σύντομα αποδείχθηκε ατελέσφορη καθώς το Ισραήλ δεν εξασφάλισε την ασφάλεια του στα βόρεια σύνορα του μιας και η Χεζμπολάχ κατέλαβε τις περιοχές από τις οποίες αποχώρησε ο Ισραηλινός στρατός και συνέχισε τις επιθέσεις ακόμα και εισβάλλοντας στα εδάφη του Ισραήλ.³⁷

Επίσης, οι ελπίδες της κυβέρνησης Μπάρακ για συνομιλίες με την Συρία με σκοπό την επίτευξη κάποιας συμφωνίας η οποία θα διευθετούσε τα προβλήματα της περιοχής διαψεύστηκαν, καθώς η Συρία δεν φάνηκε διατεθειμένη να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων παρά την αποχώρηση του Ισραήλ από τον Νότιο Λίβανο. Το τελειωτικό χτύπημα όμως για την κυβέρνηση του Εχούντ Μπάρακ, αποτέλεσε αδιαμφισβήτητη η κήρυξη της Δεύτερης Ιντιφάντα. Η έναρξη των επιθέσεων από πλευράς Παλαιστίνιων, κλόνισε την κυβέρνηση, όχι τόσο λόγω ανικανότητας να χειριστεί αποτελεσματικά την κατάσταση όσο επειδή πλέον είχε χάσει κάθε έννοια νομιμοποίησης όσον αφορά την δυνατότητα να χειριστεί ζητήματα ασφαλείας.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, ότι οι Ισραηλινοί ψηφοφόροι οδηγήθηκαν στις κάλπες το 2001, μέσα σε ένα περιβάλλον σύγκρουσης το οποίο πλέον βρισκόταν στο εσωτερικό της χώρας. Η ελπίδα ότι δείχνοντας μετριοπάθεια σε μία σειρά από εξωτερικά ζητήματα θα οδηγούσε σε ύφεση της έντασης, διαψεύστηκε οικτρά και σε μεγάλο βαθμό η Ισραηλινή κοινή γνώμη ένοιωθε ταπεινωμένη και απειλούμενη από τα τεκταινόμενα.

γ) Η πολιτική κατάσταση στην Παλαιστινιακή Αρχή

Δίχως να υπάρχει Παλαιστινιακό κράτος, η επίσημη και νομιμοποιημένη εκπροσώπηση των Παλαιστίνιων εκφραζόταν από την Παλαιστινιακή Αρχή η οποία ήταν υπεύθυνη για την διοίκηση της Λωρίδας της Γάζας και τμημάτων της Ιουδαίας και της Σαμάρειας.³⁸ Η Παλαιστινιακή Αρχή ιδρύθηκε το 1994 μετά τις συμφωνίες του Όσλο. Αποτελεί στην ουσία μετεξέλιξη του Οργανισμού για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) όπου ήταν μία οργάνωση ομπρέλα με κύριο πρωταγωνιστή την Φατάχ του Αραφάτ, περικλείοντας ωστόσο και άλλες μικρότερες οργανώσεις.

Την πραγματική εξουσία στην Παλαιστινιακή Αρχή εκείνη την περίοδο, την ασκούσε ο Γιασέρ Αραφάτ και η Φατάχ. Το μοντέλο εξουσίας της Παλαιστινιακής Αρχής ήταν συγκεντρωτικό και παρά τους επιμέρους διαφορετικούς θεσμούς και πυλώνες εξουσίας, η άσκηση εξουσίας περιοριζόταν σε έναν κύκλο ανθρώπων γύρω από τον Αραφάτ.³⁹ Η διαφθορά στην κυβέρνηση της Παλαιστινιακής Αρχής ήταν ιδιαιτέρως εκτεταμένη και παρά τον μικρό σε μέγεθος προϋπολογισμό πολλά ποσά δεν κατευθύνονταν προς τους πραγματικούς αποδέκτες τους.

36 Dalia Dassa Kaye, The Israeli decision to withdraw from South Lebanon σελ.580

37 Dalia Dassa Kaye, The Israeli decision to withdraw from South Lebanon σελ. 582

38 Ακολουθείται η επίσημη ονομασία της περιοχής και όχι το καθιερωμένο όνομα “Δυτική Όχθη”.

39 A window on the workings of PA σελ. 2

Επίσης, το μοντέλο της οικονομίας ήταν πολύ συγκεντρωτικό με το κράτος να αποτελεί τον κύριο φορέα της οικονομικής δραστηριότητας στην Παλαιστινιακή Αρχή.⁴⁰ Ένα άλλο πρόβλημα αποτελούσε η υστέρηση εσόδων που προκαλείτο από τα συνεχή προβλήματα στις σχέσεις ΠΑ-Ισραήλ καθώς το Ισραήλ είτε αρνείτο, είτε καθυστερούσε να αποδώσει στην Παλαιστινιακή Αρχή τα συμφωνημένα έσοδα από φόρους και εισφορές που της αναλογούσαν.

Στον Αραφάτ καταλογίζεται ότι απέτυχε να ιδρύσει πραγματικούς θεσμούς στην Παλαιστινιακή Αρχή και να προχωρήσει μπροστά με στόχο την πρόοδο και την ευημερία των Παλαιστινίων. Αντιθέτως, περιχαρακώθηκε στις συμφωνίες του Όσλο για να ασκεί προσωπική εξουσία στις περιοχές δικαιοδοσίας του και πολλές φορές ο τρόπος διοίκησης αποκτούσε απολυταρχικό χαρακτήρα.⁴¹

Εντούτοις, του αναγνωρίζεται η ικανότητα που είχε να συμβιβάζει αντιτιθέμενα συμφέροντα. Στην περίοδο κατά την οποία που ασκούσε η εξουσία, άρχισαν να αυξάνουν την επιρροή τους οργανώσεις που είχαν διαφορετικό πολιτικό προσανατολισμό με αυτόν του κοσμικού και εθνικιστικού χαρακτήρα της PLO του Αραφάτ. Οι νέες αυτές οργανώσεις με κύριο εκπρόσωπο την Χαμάς είχαν ριζικά διαφορετικό πολιτικό χαρακτήρα, εκπροσωπώντας το πολιτικό Ισλάμ. Παρόλο την αντιπολίτευση που του ασκούσαν, ο Αραφάτ είχε κατορθώσει να αμβλύνει τις αντιθέσεις.⁴²

Πριν την έναρξη της Δεύτερης Ινταφάντα, τόσο ο Αραφάτ όσο και η ίδια η Παλαιστινιακή αρχή ήταν ιδιαίτερα αποδυναμωμένοι, αφενός από την κακοδιαχείριση της Παλαιστινιακής Αρχής και την εκτεταμένη διαφθορά και οικονομική καχεξία, αφετέρου από το τέλμα στο οποίο είχαν εκπέσει οι συνομιλίες με το Ισραήλ. Επιπλέον, η αντιπολίτευση και η αμφισβήτηση που ασκούσε η Χαμάς, συνεχώς δυνάμωνε, οδηγώντας στην εγκατάλειψη της μέχρι τότε στασιμότητας.

δ) Η κατάσταση στο Παλαιστινιακό

Η πολιτική κατάσταση στην οποία βρισκόταν η διαμάχη Ισραηλινών και Παλαιστινίων προτού αρχίσει η Δεύτερη Ιντιφάντα και η έλευση του Σαρόν στην εξουσία με την συνεπακόλουθη ανοικτή σύγκρουση, χαρακτηριζόταν από μία γενική στασιμότητα με διαστήματα συγκρούσεων και αποτυχημένων προσπαθειών για οριστική λύση.

Το ισχύον status quo εκείνη την περίοδο της σύγκρουσης Ισραηλινών και Παλαιστινίων στηριζόταν εν πολλοίς στις συμφωνίες του Όσλο που είχαν συναφθεί το 1993. Το πλαίσιο αυτό των συμφωνιών έδινε για πρώτη φορά ένα δρόμο για την πολιτική λύση της διαμάχης μέσα από την διπλωματική οδό. Σύμφωνα με την πρώτη Συμφωνία του Όσλο (*Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements*) δημιουργείτο το πλαίσιο για την επίτευξη μία σειρά μέτρων τα οποία θα συνέβαλλαν στην λύση του προβλήματος.

40 A window on the workings of PA σελ.7

41 Yasir Arafat, The Political Player σελ. 26

42 Yasir Arafat, The Political Player σελ. 6

Καταρχάς αναγνώριζε την δικαιοδοσία εκτεταμένων περιοχών της Λωρίδας της Γάζας καθώς και της Ιουδαίας και της Σαμάρειας στην υπό σύσταση Παλαιστινιακή Αρχή. Έτσι, αφενός αναγνωριζόταν η διεθνής υπόσταση των Παλαιστινίων μέσω της Παλαιστινιακής Αρχής προσφέροντας κάποια μορφή διεθνούς νομικής κυριαρχίας, αφετέρου δινόταν το δικαίωμα στους Παλαιστινίους να ασκήσουν εσωτερική κυριαρχία στα τμήματα εδαφών που είχαν συμφωνηθεί.

Ακόμα προέβλεπε την αποχώρηση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τις περιοχές δικαιοδοσίας των Παλαιστινίων και έθετε το πλαίσιο για την ομαλή μετάβαση καθώς και την συνεργασία σε ζητήματα ασφαλείας. Επιπλέον, μεριμνούσε για την οικονομική συνεργασία των δύο μερών και την αρωγή τόσο του Ισραήλ όσο και της Διεθνούς Κοινότητας στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών δικαιοδοσίας της Παλαιστινιακής Αρχής.

Το πιο σημαντικό ήταν ότι έθετε το πλαίσιο για τον τερματισμό της σύγκρουσης μέσω της πρόβλεψης για την ίδρυση Παλαιστινιακού κράτους κάποια στιγμή στο μέλλον ενώ από την άλλη είχε προβλεφθεί το προαπαιτούμενο για την αμοιβαία αναγνώριση των δύο μερών μέσω ανταλλαγή γραμμάτων των δύο τότε ηγετών, του Γιτζάκ Ράμπιν από πλευράς Ισραήλ και του Αραφάτ από πλευράς Παλαιστινίων.⁴³

Η πρώτη συμφωνία ακολουθήθηκε από μία δεύτερη γνωστή ως η συμφωνία του Όσλο 2⁴⁴ ή πιο επίσημα ως *Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip*. Αυτή η συμφωνία διευθετούσε ζητήματα που στην πρώτη συμφωνία του Όσλο είχαν μείνει αναπάντητα ενώ όριζε το πλαίσιο για τα επόμενα βήματα της ειρηνευτικής διαδικασίας.

Σύμφωνα με την δεύτερη συμφωνία, οριζόταν αρχικά η διαδικασία μετάβασης των εξουσιών από την Ισραηλινή πλευρά σε αυτή του Παλαιστινιακού Συμβουλίου, την σύνθεση του καθώς και το εύρος της δικαιοδοσίας του και των αρμοδιοτήτων του. Επίσης, προέβλεπε την διεξαγωγή εκλογών στις περιοχές δικαιοδοσίας της Παλαιστινιακής Αρχής στο πλαίσιο της αυτοδιάθεσης τους και της προσπάθειας ίδρυσης κρατικών θεσμών. Υπήρχε ακόμα πρόβλεψη για την συμμετοχή στις εκλογές των Αράβων που διέμεναν στην Ανατολική Ιερουσαλήμ η οποία ανήκει στο Ισραήλ.

Άλλη σημαντική διάταξη αφορούσε την πρόβλεψη για την ενιαία και αδιαίρετη οντότητα μεταξύ της Λωρίδας της Γάζας και των περιοχών στην Ιουδαία και την Σαμάρεια. Επιπλέον υπήρχαν διατάξεις που αφορούσαν ζητήματα ασφαλείας των δύο μερών με σημαντική μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Παλαιστινιακή πλευρά. Ακόμα προβλέπονταν μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης καθώς και συνεργασίας σε μία σειρά από ζητήματα και τομείς.⁴⁵

Οι συμφωνίες του Όσλο είχαν αμφίσημα αποτελέσματα, καθώς παρόλο που κατάφεραν να παγιώσουν μία κατάσταση σχετικής ειρήνης η οποία διήρκεσε μέχρι το ξέσπασμα της βίας το 2000, εντούτοις έθετε πολλά ζητήματα άλυτα ενώ σταδιακά δημιουργήθηκε ένα αδιέξοδο όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις. Οι συμφωνίες του Όσλο υπονομεύτηκαν από την αρχή καθώς είχαν μερική μόνο νομιμοποίηση, επειδή η Συρία δεν είχε συμμετάσχει στις

43 Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements

44 Στην πραγματικότητα συνήφθη στην μικρή πόλη Τάμπα, στα σύνορα με το Ισραήλ

45 Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip

διαπραγματεύσεις, μη λαμβάνοντας υπόψιν τα δικά της συμφέροντα (υψίπεδα Γκολάν) με συνέπεια να στηρίζουν Παλαιστινιακές οργανώσεις που είχαν απορρίψει την συμφωνία Αραφάτ-Ράμπιν όπως η Χαμάς και η Παλαιστινιακή Ισλαμική Τζιχάντ και οι οποίες είχαν την βάση τους στην Συρία.⁴⁶

Ένα άλλο στοιχείο που οδήγησε στην αποτυχία των συμφωνιών ήταν ότι ουδέποτε κατόρθωσαν να καθιερώσουν ένα διαρκές περιβάλλον ασφαλείας. Οι ένοπλες επιθέσεις συνεχίστηκαν και τα βίαια περιστατικά συνέβαλλαν στην υπονόμευση του κλίματος εμπιστοσύνης που είχε δημιουργηθεί και στην καλλιέργεια καχυποψίας για την μη τήρηση των δεσμεύσεων.

Επίσης ένας άλλος απρόβλεπτος παράγοντας που συνετέλεσε στην τελμάτωση των συνομιλιών ήταν η δολοφονία του Γιτζάκ Ράμπιν που ουσιαστικά οδήγησε στο πάγωμα της συνέχισης των διαπραγματεύσεων και την εφαρμογή των συμφωνηθέντων.

Οι Ισλαμιστικές οργανώσεις των Παλαιστινίων με την υποστήριξη της Συρίας ουδέποτε δέχθηκαν ουσιαστικά την συμφωνία και συνέχισαν τις τρομοκρατικές τους επιθέσεις προσπαθώντας να καταστήσουν άκυρες στην πράξη τις συμφωνίες του Όσλο. Οι πιο αιματηρές επιθέσεις ήταν οι βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας σε λεωφορεία στην Ιερουσαλήμ με θύματα αμάχους Ισραηλινούς πολίτες.⁴⁷ Η Παλαιστινιακή Αρχή προσπάθησε να αντιδράσει απέναντι σε αυτό το κύμα βίας, συλλαμβάνοντας πολλά στελέχη των Ισλαμιστικών οργανώσεων, προσπαθώντας αφενός να διασώσει τις συμφωνίες, αφετέρου να εξουδετερώσει τις οργανώσεις εκείνες που αμφισβητούσαν την κυριαρχία της στο εσωτερικό των εδαφών. Παράλληλα, φαίνεται πως η κοινή γνώμη των Παλαιστινίων στήριζε την Παλαιστινιακή Αρχή και την ειρηνευτική προσπάθεια, και δεν ανταποκρίθηκε στην βία των Ισλαμιστικών οργανώσεων.⁴⁸

Επίσης η δυναμική πολιτική της μετέπειτα κυβέρνησης Νετανιάχου για εφαρμογή μίας στρατηγικής tit-for-tat και τα χτυπήματα που επέφερε στους Παλαιστινίους έπειτα από κάθε δική τους απρόκλητη επίθεση κατόρθωσε να απομονώσει τα ακραία στοιχεία από πλευράς Αράβων, πιέζοντας τον Αραφάτ να λάβει μέτρα για την περιθωριοποίηση των Ισλαμιστικών οργανώσεων.

Σε όλο αυτό το διάστημα μετά την υπογραφή των συμφωνιών του Όσλο δεν υπήρξε ουσιαστική πρόοδος παρά μόνο επιμέρους συμφωνίες που είχαν εκτελεστικό χαρακτήρα των συμφωνηθέντων στο Όσλο και αφορούσαν ζητήματα ασφαλείας από πλευράς του Ισραήλ.

Ουσιαστική συνέχιση της ειρηνευτικής διαδικασίας επιχειρείται το 2000 με τις συνομιλίες στο Camp David έπειτα από την παρότρυνση και τις έντονες πιέσεις των ΗΠΑ και του Προέδρου Κλίντον. Στις επαφές που διεξήχθησαν στο Camp David τέθηκαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων όλα τα ανοικτά ζητήματα για το μελλοντικό status quo ενός Παλαιστινιακού κράτους και την προοπτική εξεύρεσης μίας συνολικής λύσης.

46 Christopher Hemmer, Syria, Oslo and the Al-Aqsa Intifada σελ.125

47 Πρόκειται για τις βομβιστικές επιθέσεις στη Γιάφα τον Φεβρουάριο του 1996.

48 Melissa Boyle Mahle, A political- security analysis of the failed Oslo process σελ. 81

Συνοπτικά, στις προτάσεις όπως κατατέθηκαν τελικά στα μέρη προβλεπόταν η ίδρυση ενιαίου Παλαιστινιακού κράτους, αποτελούμενο από την Λωρίδα της Γάζας και μεγάλο μέρος της Ιουδαίας και της Σαμάρειας, εκτός από κάποιους εποικισμούς και εκτεταμένες προβλέψεις για την ασφάλεια του Ισραήλ. Επίσης, αναγνωριζόταν προς το Ισραήλ το αμφισβητούμενο μέρος της Ιερουσαλήμ ενώ η απαίτηση των Αράβων για την δημογραφική αλλαγή του κράτους του Ισραήλ μέσα από την μαζική εισροή εκατοντάδων χιλιάδων Αράβων Εποίκων απορριπτόταν, με αντάλλαγμα γενναίες χρηματικές αποζημιώσεις.⁴⁹

Οι συνομιλίες στο Camp David τελικά οδηγήθηκαν σε κατάρρευση δίχως να υπάρξει κάποια ουσιαστική πρόοδος στην ειρηνευτική διαδικασία. Για την αποτυχία των συνομιλιών, επικρίνεται η κυβέρνηση Κλίντον που καθώς έφτανε στο τέλος της θητείας της επιζητούσε μία διπλωματική επιτυχία για την προσωπική υστεροφημία του Κλίντον δίχως όμως να είναι ώριμες οι συνθήκες για μία συνολική διευθέτηση του προβλήματος. Από την άλλη, ο Αραφάτ δεν φαινόταν να ήταν διατεθειμένος για ουσιαστική διαπραγμάτευση, κατευθύνοντας την διαπραγμάτευση σε πλήρες αδιέξοδο με την αδιάλλακτη στάση του.⁵⁰

Μέσα σε αυτό το πολιτικό κλίμα λοιπόν, με την κατάρρευση των συνομιλιών στο Camp David, την αποδυνάμωση της κυβέρνησης Εχούντ Μπάρακ και τις παθογένειες της Παλαιστινιακής Αρχής, δημιουργήθηκαν οι συνθήκες για ένα νέο κύμα βίας.

4) Έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα, η πορεία προς την σύγκρουση

α) Σκηνικό σύγκρουσης

Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, την κατάρρευση των διαπραγματεύσεων στο Camp David ακολούθησε μία παρατεταμένη περίοδο βίας η οποία έγινε γνωστή ως Δεύτερη Ινταφάντα. Η Δεύτερη Ινταφάντα υπήρξε σαφώς πιο αιματηρή και βίαιη από την Πρώτη (1987-1993) με πολλά περισσότερα θύματα και από τις δύο πλευρές.

Ακόμα, αξίζει να επισημανθεί πως παρόλο που έχει επικρατήσει να ονομάζεται ως Δεύτερη Ιντιφάντα, τα δύο μέρη έχουν δώσει διαφορετικές ονομασίες για αυτήν τη περίοδο της σύγκρουσης. Οι Άραβες την ονομάζουν και ως “*Αλ-Ακσά Ιντιφάντα*” από το σημείο που θεωρείται ότι αποτέλεσε η έναρξη της βίας, δηλαδή την επίσκεψη του Σαρόν στο όρος του Ναού της Ιερουσαλήμ, όπου βρίσκεται και το τέμενος του Αλ Ακσά. Από την άλλη πλευρά, οι Ισραηλινοί την ονομάζουν και ως *Πόλεμος του Όσλο*, αναφερόμενοι ότι η σύγκρουση προέκυψε από τα προβλήματα που δημιούργησαν οι Συμφωνίες του Όσλο.

Παρόλο που στην συνέχεια του κεφαλαίου, περιγράφονται διεξοδικά τα αίτια της σύγκρουσης, παρατηρείται ότι από την ονομασία που δίνει η κάθε πλευρά στην σύγκρουση φαίνονται και τα αίτια που καταλογίζει έκαστη για την έναρξη της βίας. Πολλοί Άραβες θεωρούν ότι η έναρξη της βίας οφείλεται στα γεγονότα σχετικά με επίσκεψη του Σαρόν στο

49 Akram Hanieh, The Camp David papers

50 Melissa Boyle Mahle, A political- security analysis of the failed Oslo process σελ. 90

όρος του Ναού⁵¹ ενώ από την άλλη οι Ισραηλινοί θεωρούν ότι τα αίτια της σύγκρουσης βρίσκονται στις Συμφωνίες του Όσλο.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να έχει ο αναγνώστης κατά νου είναι ότι η Δεύτερη Ιντιφάντα δεν άρχισε επί πρωθυπουργίας Αριέλ Σαρόν αλλά ξεκίνησε αρκετούς μήνες νωρίτερα. Συγκεκριμένα, η επίσκεψη του Σαρόν στο όρος του Ναού που θεωρείται ορόσημο για την έναρξη της σύγκρουσης, τοποθετείται στις 28 Σεπτεμβρίου ενώ η εκλογή του Σαρόν στην πρωθυπουργία έγινε στις 6 Φεβρουαρίου του 2001. Τους πρώτους κρίσιμους μήνες που κρίθηκε η όξυνση ή η αποκλιμάκωση της σύγκρουσης στην εξουσία βρισκόταν η κυβέρνηση Μπάρακ, η οποία ωστόσο ήταν αρκετά αποδυναμωμένη ήδη, καθώς τους προηγούμενους μήνες τα περισσότερα κόμματα που την στήριζαν είχαν εγκαταλείψει τον κυβερνητικό συνασπισμό και δεν διέθετε πλέον την πλειοψηφία.

Επίσης, το σκηνικό βίας και αντιπαράθεσης δεν είχε ποτέ εξαλειφθεί. Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, μέρος των Παλαιστινίων ποτέ δεν δέχθηκε τις Συμφωνίες του Όσλο και συνέχισε τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίων αμάχων. Αλλά και λίγο πριν την αμφιλεγόμενη επίσκεψη του Σαρόν, τα πνεύματα ήταν οξυμένα καθώς μετά την αποτυχία των συνομιλιών στο Camp David, οι Παλαιστίνιοι αντέδρασαν με μαζικές διαδηλώσεις ενώ την προηγούμενη μέρα από την επίσκεψη του Σαρόν, ένας Ισραηλινός λοχίας είχε βρει τον θάνατο έπειτα από ενέδρα Παλαιστινίων τρομοκρατών.⁵²

β) Αίτια και αφορμές

Όπως και σε κάθε άλλη ανάλυση σύγκρουσης ή ένοπλης διαμάχης, είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση μεταξύ των πραγματικών αιτίων και των αφορμών που αποτέλεσαν το έναυσμα για την έναρξη της διαμάχης. Σύμφωνα, με την απλοϊκή εξήγηση που δίνεται πολλές φορές και υιοθετείται, η έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα οφείλεται στην προκλητική επίσκεψη του Αριέλ Σαρόν στο Όρος του Ναού της Ιερουσαλήμ. Η επίσκεψη αυτή που είχε καθαρά εμπρηστικό χαρακτήρα, πυροδότησε το ήδη τεταμένο κλίμα και προκάλεσε την έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα.⁵³

Από την άλλη πλευρά, η κοντόφθαλμη οπτική από πλευράς Ισραήλ, χρεώνει στον Αραφάτ την έναρξη της Ιντιφάντα με το σκεπτικό ότι εκμεταλλεύτηκε την επίσκεψη για να εξαπολύσει ένα κύμα βίας το οποίο σχεδίαζε από καιρό καθώς δεν ήταν διατεθειμένος να προβεί σε έναν επώδυνο αλλά ειρηνικό συμβιβασμό σχετικά με το μέλλον του Παλαιστινιακού.⁵⁴

Στις επόμενες σελίδες που ακολουθούν θα υποστηριχθεί ότι η επίσκεψη του Σαρόν στην επίμαχη τοποθεσία δεν αποτέλεσε το πραγματικό αίτιο για την έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα αλλά παρά μόνο μία αφορμή. Ακόμα θα διερευνηθούν οι ευθύνες των δύο μερών ενώ αναζητούνται τα πραγματικά αίτια της σύγκρουσης.

51 Οι Άραβες δεν δέχονται καν την ερμηνεία ότι επισκέφτηκε ένα μέρος θρησκευτικού ενδιαφέροντος των Εβραίων αλλά ότι ο πραγματικός του σκοπός ήταν να προκαλέσει τους Μουσουλμάνους.

52 <http://www.mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Sgt%20David%20Biri.aspx>

53 <http://www.economist.com/node/387121>, The road to war?

54 Dov Waxman, A tragic hero: The decline and Fall of Ehud Barak σελ.6

Στις 28 Σεπτεμβρίου, Ο Αριέλ Σαρόν επισκέπτεται το Όρος στο οποίο πιστεύεται ότι βρισκόταν ο Ναός της Ιερουσαλήμ, με συνοδεία ισχυρής αστυνομικής δύναμης. Στον Σαρόν καταλογίζεται ότι με την επίσκεψη αυτή, ο ίδιος επιθυμούσε να ξεσπάσει ένας νέος κύκλος βίας καθώς γνώριζε εκ των προτέρων τον αντίκτυπο που θα είχε μία τέτοια ενέργεια. Στην πραγματικότητα, πίσω από την επίσκεψη του Σαρόν κρύβονταν άλλα κίνητρα.

Καταρχάς, το πρώτο κίνητρο και ίσως το μοναδικό που συνδέεται με τους Άραβες ήταν η πρόθεση του Σαρόν να δείξει ότι οι Ισραηλινοί έχουν κάθε δικαίωμα να επισκέπτονται την συγκεκριμένη περιοχή.⁵⁵ Παρόλο που η ίδια η θρησκεία των Ισραηλινών (ιδίως οι συντηρητικοί ραβίνοι) προτρέπει να μην επισκέπτονται την περιοχή, η άτυπη απαγόρευση οφειλόταν και στην προσπάθεια των Μουσουλμάνων να απαγορεύσουν de facto την πρόσβαση στην περιοχή καθώς είναι το μέρος όπου βρίσκεται το τέμενος Αλ-Ακσα και το Dome of the Rock, που φέρονται να είναι σημαντικά μνημεία λατρείας για τους Μουσουλμάνους. Έτσι, ο Σαρόν επεδίωκε να στείλει το μήνυμα ότι οι Ισραηλινοί έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην περιοχή και ότι δεν πρέπει να παραιτηθούν από τις ελευθερίες τους λόγω των πιέσεων των Μουσουλμάνων.

Οι υπόλοιποι λόγοι που οδήγησαν τον Σαρόν να λάβει την απόφαση να πραγματοποιήσει την επίσκεψη έχουν να κάνουν με την εσωτερική πολιτική σκηνή. Ο Σαρόν επεδίωκε μέσω της επίσκεψης, να ισχυροποιήσει την θέση του στο εσωτερικό του κόμματος του, το Λικούντ και να προβάλλει την ηγετική φυσιογνωμία του έναντι του μεγαλύτερου εσωκομματικού του αντιπάλου και μέχρι πρότινος αρχηγό του Λικούντ, Μπέντζαμιν Νετανιάχου.⁵⁶ Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, καταλογίζονται ευθύνες και στον Εχούντ Μπάρακ με το σκεπτικό ότι επέτρεψε τον Σαρόν να πραγματοποιήσει την επίσκεψη γιατί έκρινε ότι ήταν επιθυμητή μία ισχυροποίηση του προφίλ του Σαρόν έναντι του Νετανιάχου που τον θεωρούσε ως τον μόνο σοβαρό αντίπαλο και φοβόταν για μία ενδεχόμενη επιστροφή στην ηγεσία του Λικούντ.

Ακόμα, ο Σαρόν πραγματοποίησε την επίσκεψη του, έχοντας κατά νου τις εκλογές που έβλεπε να έρχονται στον ορίζοντα καθώς η κυβέρνηση Μπάρακ ήταν ήδη αποδυναμωμένη και έχανε και τα τελευταία της λαϊκά ερείσματα και αναζητούσε να ενισχύσει το προφίλ του στον τομέα της ασφάλειας με το να παρουσιαστεί ως ο αποφασιστικός πολιτικός που δεν διστάζει μπροστά στις πιέσεις των Παλαιστινίων.

Για τους Παλαιστινίους, ο Σαρόν αποτελούσε “κόκκινο πανί” καθώς τον θεωρούσαν υπεύθυνο για τα γεγονότα στους προσφυγικούς καταυλισμούς στην Σάμπρα και την Σατίλα το 1982 και η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε 10 μέρες μετά την επέτειο των γεγονότων. Ο Σαρόν παρά την επικρατούσα άποψη, ουδέποτε εισήλθε στο τέμενος του Αλ-Ακσά αλλά αυτό δεν στάθηκε αρκετό για να κατευνάσει την οργή των Αράβων.

Το πόρισμα της επιτροπής Sharm El-Sheikh⁵⁷ η οποία συστήθηκε με σκοπό να ρίξει φως στα αίτια της έναρξης της Δεύτερης Ιντιφάντα και τα γεγονότα που οδήγησαν στην

55 <http://www.nytimes.com/2000/10/05/world/unapologetic-sharon-rejects-blame-for-igniting-violence.html>

56 Peretz Kidron, Blame game, Middle East International σελ.8

57 Το πόρισμα της επιτροπής είναι γνωστό κυρίως ως Mitchell Report από το όνομα του Αμερικανού γεωρυσιαστή, ο οποίος προήδευσε της επιτροπής.

εκδήλωση της δεν θεωρεί ότι η επίσκεψη του Σαρόν στην περιοχή προκάλεσε την έναρξη της ένοπλης εξέγερσης.⁵⁸

Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι ο Αραφάτ προσωπικά ευθυνόταν για το ξέσπασμα της βίας, αποτελεί την μισή αλήθεια που αποφεύγει όμως να συμπεριλάβει την ολοκληρωμένη εικόνα για τα πραγματικά αίτια της σύγκρουσης. Οι Ισραηλινοί κατηγορούσαν τον Αραφάτ ότι μέσω της βίας προσπαθούσε να συνεχίσει την πολιτική του από την στιγμή που κατέρρευσαν οι συνομιλίες του Camp David. Δηλαδή, επιχείρησε να χρησιμοποιήσει την βία ως μέσο επίτευξης των πολιτικών του σκοπών που δεν ήταν άλλοι από το να πιέσει το Ισραήλ για περισσότερα ανταλλάγματα σε μία μελλοντική διαπραγμάτευση. Επίσης, κατηγορήθηκε ότι επέλεξε την οδό της ένοπλης βίας ως μία οδό για την αναστήλωση του τρωθέντος κύρους του και την επαναβεβαίωση της πρωτοκαθεδρίας του στην ηγεσία των Παλαιστινίων που είχε αρχίσει να αμφισβητείται.⁵⁹

Όπως ρητά όμως αναφέρει το πόρισμα της *Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee*, ούτε ο Αραφάτ αλλά ούτε και η Παλαιστινιακή Αρχή στο σύνολο της είχαν οργανώσει εκ των προτέρων την Δεύτερη Ιντιφάντα.⁶⁰ Το γεγονός ότι η Παλαιστινιακή πλευρά είχε καταβάλλει προσπάθειες για να μην δημιουργηθεί σκηνικό έντασης φαίνεται και από το γεγονός ότι ζήτησε τόσο σε ανώτατο επίπεδο όσο και δια μέσω διπλωματικών διαύλων να μην πραγματοποιηθεί η επίσκεψη του Σαρόν.⁶¹ Οι Παλαιστίνιοι ένοιωθαν ότι η επίσκεψη του Σαρόν θα προκαλούσε βίαιες αντιδράσεις τις οποίες δεν θα μπορούσαν να τις ελέγξουν.

Η πιο σοβαρή μομφή προς το πρόσωπο και τον ρόλο του Αραφάτ δεν έχει να κάνει τόσο με πράγματα που έκανε και οδήγησαν στην βία όσο για πράγματα που δεν έκανε και εξαιτίας της απραξίας του, η κατάσταση βγήκε εκτός ελέγχου. Συγκεκριμένα, καταλογίζεται στον Αραφάτ πως έπειτα από τις πρώτες αντιδράσεις των Παλαιστινίων, δεν έλαβε μέτρα για να καταστείλει και να περιθωριοποιήσει τα ακραία στοιχεία μέσα στους κόλπους των Παλαιστινίων.⁶²

Η στάση αυτή του Αραφάτ είχε ως αποτέλεσμα να πάρουν την πρωτοβουλία των κινήσεων οι ακραίες οργανώσεις από πλευράς Παλαιστινίων (δηλαδή κυρίως η Χαμάς) που μέσα από την σύγκρουση με το Ισραήλ εξυπηρετούσαν και τα συμφέροντά τους στον ενδο-Παλαιστινιακό σύστημα εξουσίας καθώς η Δεύτερη Ιντιφάντα ήταν μία πρώτης τάξεως ευκαιρία για την Χαμάς να αμφισβητήσει την κυριαρχία του Αραφάτ και της Φατάχ.

Το κύριο και βαθύτερο αίτιο που οδήγησε στην Δεύτερη Ιντιφάντα ήταν η συνεχιζόμενη παρουσία των Ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων σε περιοχές που οι Παλαιστίνιοι θεωρούσαν ότι έπρεπε να περιέλθουν στην δική τους δικαιοδοσία. Οι Συμφωνίες του Όσλο δημιούργησαν μεγάλες προσδοκίες στους Παλαιστινίους που θεωρούσαν ότι γρήγορα θα επιτύγχαναν όλα τα πολιτικά τους αιτήματα.

Οι Συμφωνίες του Όσλο προέβλεπαν ένα μεταβατικό στάδιο μέχρι την δημιουργία ενός

58 Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee report σελ.7

59 <http://www.nytimes.com/2000/10/05/world/unapologetic-sharon-rejects-blame-for-igniting-violence.html>

60 Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee report σελ 7

61 Yasir Arafat, The Political Player σελ. 14

62 Yasir Arafat, The Political Player σελ. 14

Παλαιστινιακού κράτους. Καθώς η προοπτική ίδρυσης ενός Παλαιστινιακού κράτος δεν φαινόταν στον ορίζοντα, η αγανάκτηση άρχισε να αντικαθιστά τις ελπίδες των Παλαιστινίων για μία γρήγορη λύση. Επίσης, η αθέτηση του χρονοδιαγράμματος για την αποχώρηση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τις συμφωνημένες περιοχές λόγω προβλημάτων ασφαλείας ενέτεινε το κλίμα καχυποψίας και δυσαρέσκειας των Παλαιστινίων.⁶³

Η διάγνωση των προσδοκιών από πλευράς Παλαιστινίων ήταν η πρωταρχική αιτία που καλλιέργησε το κλίμα για το ξέσπασμα της βίας λίγα χρόνια αργότερα. Οι Παλαιστίνιοι, έβλεπαν ότι οι περιοχές ευθύνης τους ήταν ουσιαστικά αποκομμένες μεταξύ τους ενώ διαπίστωναν ότι τα εδάφη που θα καταλάμβαναν ήταν πολύ μικρότερα σε έκταση απ' ότι προσδοκούσαν. Παράλληλα, αντιλαμβάνονταν ότι θα έπρεπε να συμβιώσουν δίπλα στις Ισραηλινές κοινότητες στις περιοχές της Λωρίδας της Γάζας και της Ιουδαίας και της Σαμάρειας, προοπτική στην οποία ήταν αρνητικοί.

Επιπλέον, η οικονομική καχεξία που επικρατούσε στις περιοχές των Παλαιστινίων σε συνάρτηση με την διαφθορά των αρχών τους, δημιουργούσε συνθήκες αγανάκτησης και απογοήτευσης που έβρισκαν παραλήπτη το κράτος του Ισραήλ, θεωρώντας το ως υπαίτιο για την κατάσταση τους.⁶⁴

Όλες αυτές οι συνθήκες, έκαναν τους Παλαιστίνιους να χάσουν την πίστη τους στην διπλωματική οδό και να θεωρούν ότι εξαπατήθηκαν. Έτσι, ο δρόμος της βίας άρχισε να γίνεται πιο ελκυστικός ως μέσο για την διεκδίκηση των αιτημάτων τους. Η αποτυχία των διαπραγματεύσεων στο Camp David απλά ενίσχυσε αυτήν την αντίληψη. Οι Παλαιστίνιοι έβγαλαν το συμπέρασμα ότι το Ισραήλ επεδίωκε ένα μόνιμο καθεστώς κατοχής και δεν ήταν διατεθειμένο για μία οριστική λύση. Έτσι, έκριναν ότι η διπλωματική οδός είχε εξαντληθεί και ότι η μόνη επιλογή που τους έμενε ήταν να στραφούν στην ένοπλη βία.⁶⁵

Από την άλλη πλευρά, οι Ισραηλινοί εξέλαβαν την αποτυχία των διαπραγματεύσεων ως αδυναμία των Παλαιστινίων να συμβιβαστούν σε μία λύση, κάνοντας οδυνηρές αλλά απαραίτητες υποχωρήσεις. Σύμφωνα με την κυβέρνηση του Ισραήλ, οι Παλαιστίνιοι ακολουθούσαν μία παρελκυστική πολιτική και δεν ήταν διατεθειμένοι να καταλήξουν σε μία ρεαλιστική λύση βασιζόμενη στα νέα δεδομένα της περιοχής.⁶⁶

Μία άλλη αιτία, βρίσκεται στο γεγονός ότι και στα δύο μέρη, τόσο στους Παλαιστίνιους όσο και στους Ισραηλινούς υπήρχαν ρεύματα στις κοινωνίες που επιζητούσαν την λύση των διαφορών μέσα από την βία.

Οι συνθήκες αυτές φαίνονται πιο αποκρυσταλλωμένες από την πλευρά των Παλαιστινίων καθώς ήταν και το μέρος το οποίο ευθυνόταν περισσότερο για την προσφυγή στην βία. Όπως έχει σημειωθεί και προηγουμένως, η αμφισβήτηση του Αραφάτ ήταν έντονη τα τελευταία χρόνια πριν την Δεύτερη Ιντιφάντα λόγω του πολιτικού αδιεξόδου και της

63 Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee report

64 Clovis Maksoud, "Peace Process or Puppet Show?" Foreign Policy

65 Pressman, Visions in Collision: What Happened at Camp David and Taba?, International Security

66 Dov Waxman, A tragic hero: The decline and Fall of Ehud Barak

κακοδιοίκησης της Παλαιστινιακής Αρχής. Υπό αυτές τις συνθήκες λοιπόν, το αντιπολιτευτικό ρεύμα συγκεντρωνόταν πίσω από τις Ισλαμιστικές οργανώσεις όπως η Χαμάς και η Ισλαμική Τζιχάντ οι οποίες αμφισβητούσαν όχι μόνο την εξουσία του Αραφάτ αλλά και την κυρίαρχη ως τότε εθνικιστική και κοσμική πολιτική φιλοσοφία της Φατάχ και των υπόλοιπων οργανώσεων που την στήριζαν.⁶⁷

Οι Ισλαμιστικές αυτές οργανώσεις προέβαλλαν ως μέσο επίτευξης της πολιτικής ολοκλήρωσης των Παλαιστίνιων μέσα από ένα νέο δρόμο και ένα νέο ιδεολογικοπολιτικό πλαίσιο το οποίο στηριζόταν στο πολιτικό Ισλάμ. Έτσι, κατόρθωσαν να συσπειρώσουν την υποστήριξη ενός σημαντικού μέρους της Αραβικής νεολαίας που ένοιωθε απογοητευμένο και οργισμένο από την αδιέξοδη κατάσταση, επιλέγοντας μία ριζοσπαστική οδό που στην ουσία ήταν συνώνυμη με την τυφλή βία.⁶⁸

Επίσης, από πλευράς Ισραήλ, ένα μεγάλο και κρίσιμο μέρος της κοινής γνώμης είχε μετατοπιστεί προς πιο σκληρές απόψεις σχετικά με τους Παλαιστίνιους. Η σκλήρυνση αυτή της κοινής γνώμης οφειλόταν στην αποτυχία να εξασφαλίσουν την ειρήνη στο βόρειο Ισραήλ παρόλο την αποχώρηση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τον Νότιο Λίβανο, οδηγώντας έτσι στο συμπέρασμα ότι η συνεχής υποχωρητικότητα είναι τελικά επιβλαβής. Ακόμα, η αποτυχία των συνομιλιών στο Camp David οδήγησε πολλούς Ισραηλινούς να πιστέψουν ότι οι Παλαιστίνιοι δεν ήθελαν πραγματικά μία ειρηνική λύση μέσω της διπλωματικής οδού.⁶⁹

Επομένως, ούτε η αμφιλεγόμενη επίσκεψη του Σαρόν αλλά ούτε και τα δύο κεντρικά πρόσωπα της σύγκρουσης, του Αραφάτ και του Σαρόν, υπήρξαν τα πραγματικά αίτια της Δεύτερης Ιντιφάντα. Τα αίτια ήταν βαθύτερα και υπήρχαν εξαιτίας της παρουσίας διάφορων παθογενειών που βάλτωναν για χρόνια. Η ανεπάρκεια του Αραφάτ και η αποφασιστικότητα του Σαρόν υπήρξαν απλώς παράγοντες που επιτάχυναν τις εξελίξεις και συνετέλεσαν στο πιο γρήγορο ξέσπασμα της βίας.

γ) Η πρώτη φάση της Δεύτερης Ιντιφάντα

Η Δεύτερη Ιντιφάντα δεν άρχισε μονομιάς με ένοπλες επιθέσεις ή με τρομοκρατικά χτυπήματα. Στην αρχή οι αντιδράσεις είχαν χαρακτήρα μαζικών διαδηλώσεων και στην συνέχεια υπήρξε μία σταδιακή κλιμάκωση που τελικά οδήγησε σε ολοκληρωτική σύγκρουση.

Από την στιγμή που αποχώρησε ο Σαρόν από την τοποθεσία που προκάλεσε την ένταση, αμέσως ξέσπασαν επεισόδια που προκάλεσαν οι Παλαιστίνιοι της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, οι οποίοι επιτέθηκαν στις δυνάμεις ασφαλείας. Την επόμενη μέρα, 29 Σεπτεμβρίου, ημέρα Παρασκευή, ξέσπασαν νέες ταραχές, μετά την απογευματινή προσευχή των Μουσουλμάνων, όταν όχλος Παλαιστίνιων άρχισε να επιτίθεται αδιακρίτως κατά πολιτών στην περιοχή της Ανατολικής Ιερουσαλήμ.⁷⁰ Το αποτέλεσμα αυτών των επιθέσεων ήταν να

67 Shaul Mishal and Avraham Sela , The Palestinian Hamas: Vision, violence, and coexistence

68 Charles Enderlin, Shattered Dreams, σελ 135-136

69 Charles Enderlin, Shattered Dreams, σελ 140

70 Menachem Klein, The Jerusalem Problem: The Struggle for Permanent Status , σελ.97

τραυματιστούν δεκάδες πολίτες και αστυνομικοί και να χάσουν την ζωή τους 6 Άραβες. Την ημέρα όμως αυτή πραγματοποιήθηκε και το πρώτο τρομοκρατικό χτύπημα καθώς δολοφονήθηκε εν ψυχρώ, ένας Ισραηλινός συνοριοφύλακας από Άραβα συνάδελφο του, κατά την διάρκεια κοινής περιπολίας.⁷¹ Το περιστατικό αυτό, όξυνε την ένταση και την καχυποψία καθώς δημιουργούσε την εντύπωση ότι τα σώματα ασφαλείας των Παλαιστινίων συμμετέχουν ενεργά στις συγκρούσεις.

Τις επόμενες ημέρες, οι διαδηλώσεις απέκτησαν πιο οργανωμένο χαρακτήρα και ξέφυγαν από το περιορισμένο τοπικό πλαίσιο της Ιερουσαλήμ και εξελίχθηκαν σε μαζικές διαδηλώσεις σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Λωρίδας της Γάζας και της Ιουδαίας και της Σαμάρειας. Σε αυτό το σημείο, ασκήθηκε έντονη κριτική στο Ισραήλ για τον τρόπο που χειρίστηκε τις διαδηλώσεις. Τόσο μερίδα του Τύπου, όσο και ξένες κυβερνήσεις άσκησαν κριτική στο Ισραήλ για υπερβολική χρήση βίας.⁷² Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ενδείξεις ότι πυρήνες μέσα στην Φατάχ του Αραφάτ, καλούσαν ανοικτά τους Παλαιστίνιους να στραφούν στην βία και ζητούσαν συνεργασία με τις Ισλαμιστικές οργανώσεις της Χαμάς και της Ισλαμικής Τζιχάντ για να λάβει σάρκα και οστά μία νέα Ιντιφάντα.⁷³

Το περιστατικό όμως που επιδείνωσε την κατάσταση και οδήγησε σε μεγάλο βαθμό στην κλιμάκωση της έντασης, ήταν το περιστατικό της υποτιθέμενης δολοφονίας του Muhammad al-Durrah που συνέβη στις 30 Σεπτεμβρίου. Στο περιστατικό αυτό, το οποίο αποθανάτιστηκε σε βίντεο και μεταδόθηκε σε όλο τον κόσμο, απεικονίζεται ένας πατέρας με το παιδί του να προσπαθεί να καλυφθεί από διασταυρούμενα πυρά. Στο τέλος της σκηνής, φαίνεται το παιδί να μην αντιδρά υποδηλώνοντας ότι δολοφονήθηκε από πυρά Ισραηλινών. Το βίντεο αυτό το οποίο μεταδόθηκε από το France 2 και αναμεταδόθηκε από όλα τα μέσα παγκοσμίως, χρησιμοποιήθηκε ως μέσο προπαγάνδας για να επηρεάσει την διεθνή κοινή γνώμη κατά του Ισραήλ. Το αποτέλεσμα ήταν να οξύνει τα πνεύματα στην Μέση Ανατολή, ωθώντας τους Παλαιστίνιους σε πράξεις βίας. Τελικά αποδείχθηκε, ότι το επίμαχο βίντεο διαστρέβλωνε τα γεγονότα και το παιδί δεν τραυματίστηκε από τα Ισραηλινά πυρά.⁷⁴

Ένα άλλο γεγονός το οποίο υπήρξε καταλυτικό για την κλιμάκωση της έντασης ήταν η απόφαση των Παλαιστινίων να ιδρύσουν “Λαϊκές επιτροπές αντίστασης”. Η οργάνωση αυτών των ομάδων πραγματοποιήθηκε από μέλη που προέρχονταν από την *Tanzim*, το ένοπλο σκέλος της Φατάχ.⁷⁵ Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι μέλη της Φατάχ, της επίσημης δηλαδή εξουσίας των Παλαιστινίων έστω και σε κατώτερο επίπεδο, επεδίωκαν την βία και δρούσαν οργανωμένα και συστηματικά για να πραγματοποιηθεί ο σκοπός τους.

Τις πρώτες μέρες του Οκτωβρίου λάμβαναν χώρα συχνά συγκρούσεις σε διάφορες πόλεις και περιοχές. Στις συγκρούσεις αυτές συμμετείχαν τόσο Άραβες όσο και Ισραηλινοί πολίτες, πράγμα που δείχνει ότι η όξυνση είχε εισχωρήσει και σε μεγάλο βαθμό και σε

71 <http://www.mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Border%20Police%20Supt%20Yosef%20Tabeja.aspx>

72 <http://www.economist.com/node/392808>

73 <http://www.economist.com/node/392808>

74 The France2 Al-Durrah Report, its consequences and implications, ή αλλιώς Kuperwasser Report

75 http://www.mideastweb.org/Middle-East-Encyclopedia/popular_resistance_committees.htm

κομμάτια της Ισραηλινής κοινωνίας.⁷⁶

Άλλο ένα περιστατικό το οποίο υπήρξε καθοριστικό στην εξέλιξη των πραγμάτων, αποτέλεσε το λιντσάρισμα δύο Ισραηλινών στην Ραμάλα. Σε αυτό, 2 Ισραηλινοί στρατιώτες είχαν κρατηθεί σε αστυνομικό τμήμα των Παλαιστινίων έπειτα από κατά λάθος πρόσβαση τους σε σημείο ελέγχου των Παλαιστινίων. Σύντομα συγκεντρώθηκε ένας Αραβικός όχλος όπου σε συνέργεια με τις Παλαιστινιακές αρχές που ήταν υπεύθυνες για την ασφάλεια τους, τους λίντσαραν με αποτέλεσμα τον φρικτό θάνατο τους.⁷⁷

Το περιστατικό αυτό σόκαρε την κοινή γνώμη του Ισραήλ με την αγριότητα του και μετατόπισε προς συντηρητικές θέσεις τους Ισραηλινούς. Ταυτόχρονα, έκανε το Ισραήλ να σταματήσει να εφαρμόζει μία πολιτική καταστολής απέναντι σε άμαχο πληθυσμό και στρατιωτικοποίησε την τακτική του, επιστρατεύοντας τις ένοπλες δυνάμεις και καταφέροντας στρατιωτικά πλήγματα ως αντίποινα.⁷⁸

Οι συγκρούσεις ανάμεσα σε Παλαιστίνιους και Ισραηλινούς, συνεχίζονται και τους επόμενους μήνες μέχρι τις εκλογές του Φεβρουαρίου με θύματα και από τις δύο πλευρές. Νέο χαρακτηριστικό της σύγκρουσης είναι ότι πλέον η ευθύνη της καταστολής των ταραχών ανατίθεται στον Ισραηλινό στρατό, γεγονός που από μόνο του δείχνει την κλιμάκωση της διαμάχης. Από την άλλη, η δράση των Παλαιστινίων αρχίζει σιγά σιγά να παίρνει την μορφή ένοπλης βίας, εγκαταλείποντας την μέθοδο των διαδηλώσεων (έστω και βίαιων).

Στόχος των επιτιθεμένων, και από τις δύο πλευρές, τίθενται άμαχοι. Ένοπλες ομάδες Παλαιστινίων επιτίθενται εναντίον αμάχων Ισραηλινών ενώ υπήρξαν περιστατικά όπου ομάδες Ισραηλινών πολιτών, προέβησαν σε βιαιοπραγίες κατά Παλαιστινίων.⁷⁹ Το γεγονός, όμως ότι υπήρξαν μεμονωμένα περιστατικά Ισραηλινών πολιτών οι οποίοι έδρασαν αυτόνομα κατά Παλαιστινίων δεν πρέπει να δημιουργεί την λανθασμένη εντύπωση ότι οι αρχές του Ισραήλ δρούσαν κατά αμάχων. Ο Ισραηλινός στρατός, στρεφόταν κατά στρατιωτικών στόχων και κατά στελεχών ενόπλων οργανώσεων τα οποία εμπλέκονταν σε τρομοκρατικές ενέργειες.

δ) η Στρατηγική του Ισραήλ στα πρώτα στάδια της Ιντιφάντα

Η στρατηγική του Ισραήλ απέναντι σε αυτό το ξέσπασμα της βίας των Παλαιστινίων, στηρίχθηκε πάνω σε τρεις στρατηγικούς στόχους. Πρώτον, να τερματιστεί η βία όσο το δυνατόν γρηγορότερα έτσι ώστε να μην υπάρξει κλιμάκωση. Δεύτερον, να εμποδιστεί μία κλιμάκωση η οποία θα εξελισσόταν σε μία τοπική σύρραξη. Και τρίτον, να αποφευχθεί μία “Κοσοβοποίηση” της σύγκρουσης με την ανάμειξη του διεθνούς παράγοντα.⁸⁰

76 <http://www.economist.com/node/392808>

77 <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/1370229/A-day-of-rage-revenge-and-bloodshed.html>

78 Feldman Shai, The October Violence, An Interim Assessment

79 Feldman Shai, The October Violence, An Interim Assessment

80 Feldman Shai, The October Violence, An Interim Assessment

Για να πετύχει το Ισραήλ αυτούς τους στρατηγικούς του σκοπούς, χρησιμοποίησε την μέθοδο της αποτροπής για να αποτρέψει τους Άραβες από το να καταφύγουν στην βία. Επίσης, επιχείρησε να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες των Ισραηλινών, όχι μόνο επειδή επιθυμούσε να σώσει πολύτιμο έμψυχο δυναμικό αλλά και επειδή η κυβέρνηση γνώριζε ότι όσο περισσότεροι Ισραηλινοί έχαναν την ζωή τους, τόσο μεγαλύτερο αντίκτυπο θα είχε στην κοινή γνώμη, οδηγώντας τους Ισραηλινούς σε μία πόλωση και σε ένα σκληρό ευθείας σύγκρουσης.

Ακόμα, οι Ισραηλινές αρχές προσπάθησαν να ελαχιστοποιήσουν και τις απώλειες των Αράβων για τον ίδιο ακριβώς λόγο και επειδή κάθε κηδεία ενός Άραβα ανατροφοδοτούσε τον κύκλο βίας με νέες διαδηλώσεις και περιστατικά βίας. Όπως περιγράφηκε και από την δράση του Ισραηλινού Στρατού παραπάνω, αποδείχθηκε ότι το Ισραήλ έδειξε πρωτοφανή αυτοσυγκράτηση και μετριοπάθεια, στοχεύοντας αποκλειστικά ένοπλους στόχους που ασκούσαν τρομοκρατικές δραστηριότητες.⁸¹

Το Ισραήλ εκτός από την στρατιωτική στρατηγική, προσπαθούσε και με πολιτικά μέσα να βάλει ένα τέλος στην αντιπαράθεση με τους Παλαιστίνιους. Κατά την διάρκεια των πρώτων μηνών της Δεύτερης Ιντιφάντα έγιναν πολλές διπλωματικές προσπάθειες όπως περιγράφεται αργότερα σε άλλο κεφάλαιο να αποκλιμακωθεί η ένταση και να τερματιστεί η βία. Ωστόσο, παρά τις ελπίδες και τις ενδείξεις ότι θα μπορούσε να βρεθεί μία λύση προτού τα πράγματα ξεφύγουν από έλεγχο, καμία διπλωματική προσπάθεια δεν ευοδώθηκε.⁸²

Ο λόγος που τελικά αυτή η στρατηγική απέτυχε καθώς ο αντικειμενικός σκοπός που ήταν ο σύντομος τερματισμός της βίας και η αποτροπή κλιμάκωσης της δεν επετεύχθη οφείλεται σε λόγους που υπερβαίνουν την στρατηγική του Ισραήλ. Η Ισραηλινή κυβέρνηση του Μπάρακ ήταν αποδυναμωμένη και απονομιμοποιημένη ενώ η κοινή γνώμη του Ισραήλ είχε αρχίσει να σκληραίνει την στάση της από περιστατικά όπως αυτό του λιντσαρίσματος στην Ραμάλα. Επίσης, οι Παλαιστίνιοι ήταν ένας άλλος διαφορετικός δρων που το Ισραήλ σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε να ελέγξει την δράση του, ειδικά από την στιγμή που μεγάλο μέρος της Παλαιστινιακής κοινωνίας τάχθηκε ανοικτά -έστω και σταδιακά- υπέρ της βίας.

5. Η εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα και ο αντίκτυπος της στην στρατηγική του

81 Feldman Shai, The October Violence, An Interim Assessment

82 Πρόκειται για τις “παράμετρους” Κλίντον και τις συνομιλίες στην Τάμπα,

Ισραήλ

α) Η εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα

Έχοντας αποτύχει οι προσπάθειες ανάσχεσης της δυναμικής της βίας, οι εκατέρωθεν επιθέσεις συνεχίζονται και πλέον παγιώνεται το σκηνικό της εμπόλεμης κατάστασης το οποίο χαρακτηρίζει την Δεύτερη Ιντιφάντα. Παρόλο που στην πρώτη του ομιλία ως πρωθυπουργός, ο Σαρόν κάνει λόγο για “ειρήνη και ασφάλεια”, στον δημόσιο λόγο του γίνεται σαφές ότι η ειρήνη θα επιδιωχθεί μέσα από την ασφάλεια.⁸³

Η πρώτη τρομοκρατική επίθεση στη θητεία του Σαρόν ως πρωθυπουργού, πραγματοποιήθηκε μόλις λίγες μέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του και στοίχισε την ζωή σε 8 Ισραηλινούς στρατιώτες και πολίτες.⁸⁴ Ήταν η πιο αιματηρή επίθεση των Παλαιστινίων τα τέσσερα τελευταία χρόνια, στέλνοντας το μήνυμα ότι οι Παλαιστίνιοι θα ακολουθούσαν ανάλογη σκληρή γραμμή με αυτή του Σαρόν.

Δύο περιστατικά βίας, πρωτοφανούς αγριότητας, που δείχνουν την κλιμάκωση της έντασης και της πόλωσης ήταν αυτά που συνέβησαν στα τέλη του Μαρτίου του 2001. Στο πρώτο περιστατικό, που συνέβη στις 26 Μαρτίου, ένα βρέφος δολοφονήθηκε εν ψυχρώ από Παλαιστίνιο ελεύθερο σκοπευτή⁸⁵ ενώ δύο μέρες αργότερα δύο ανήλικοι μαθητές έχασαν την ζωή τους έπειτα από βομβιστική επίθεση αυτοκτονίας στην Σαμάρεια.⁸⁶ Οι επιθέσεις αυτές είχαν μεγάλο αντίκτυπο στην κοινή γνώμη του Ισραήλ καθώς τα θύματα ήταν όχι μόνο πολίτες αλλά παιδιά κάτι που προκάλεσε την έντονη αγανάκτηση των Ισραηλινών.

Ενώ το Ισραήλ, επιχειρεί να αντιμετωπίσει το κλίμα βίας και τις τρομοκρατικές επιθέσεις, στοχεύοντας στρατιωτικούς στόχους και στελέχη τρομοκρατικών οργανώσεων περιορίζοντας την διαμάχη σε καθαρά νόμιμους στόχους, οι Παλαιστίνιοι συνεχίζουν τις επιθέσεις εναντίον αμάχων πολιτών και παιδιών. Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό που συνέβη στις 8 Μαΐου 2001, όταν δύο παιδιά 13 και 14 ετών απήχθησαν και βρέθηκαν δολοφονημένα σε σπηλιά στην περιοχή κοντά στην νότια Ιερουσαλήμ.⁸⁷

Η πιο απεχθής επίθεση των Παλαιστινίων ωστόσο, ήταν η σφαγή σε ντίσκο στο Τελ Αβίβ όπου 21 παιδιά βρήκαν τον θάνατο έπειτα από βομβιστική επίθεση.⁸⁸ Αν και η τρομοκρατική επίθεση αποδίδεται συνήθως στην Χαμάς, και η Χαμάς και η Ισλαμική Τζιχάντ είχαν αναλάβει την ευθύνη. Αξίζει να σημειωθεί, ότι μπροστά σε αυτήν την σφαγή αμάχων το Ισραήλ έδειξε πρωτόγνωρη αυτοσυγκράτηση και δεν ανταπέδωσε χρησιμοποιώντας τυφλή βία. Αντιθέτως, η κυβέρνηση Σαρόν κάλεσε τον Αραφάτ και την Παλαιστινιακή Αρχή να δώσουν ένα τέλος στον κύκλο βίας ζητώντας την διάλυση των τρομοκρατικών οργανώσεων και την επιστροφή στο τραπέζι του διαλόγου.⁸⁹

83 <http://www.guardian.co.uk/world/2001/feb/07/israel4>

84 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Sgt%20David%20Elouz.aspx>

85 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Shalhevet%20Tehiya%20Pass.aspx>

86 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Naftali%20Lanzkorn.aspx>

87 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Ya-acov%20-Kobi-%20Mandell.aspx>

88 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Tel-Aviv%20suicide%20bombing%20at%20the%20Dolphin%20disco%20-%20201-.aspx>

89 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Tel-Aviv%20suicide%20bombing%20at%20the%20Dolphin>

Παρόλο την μετριοπαθή στάση του Ισραήλ, οι τρομοκρατικές οργανώσεις των Παλαιστινίων συνεχίζουν τα τυφλά τρομοκρατικά χτυπήματα εναντίον αμάχων. Στις 9 Αυγούστου, βομβιστής αυτοκτονίας ανατινάσσει πιτσαρία στο κέντρο του Ισραήλ, σκοτώνοντας 15 πολίτες, μεταξύ των οποίων 7 παιδιά και τραυματίζοντας πάνω από 100.⁹⁰ Την ευθύνη της επίθεσης διεκδικούσαν τόσο η Χαμάς όσο και η Ισλαμική Τζιχάντ.

Οι επιθέσεις συνεχίζονται καθ' όλη την διάρκεια του 2001 και το 2002, ουσιαστικά με την μορφή μεμονωμένων επιθέσεων κατά στρατιωτών ή με επιθέσεις αυτοκτονίας. Συνήθως οι επιθέσεις παίρνουν την μορφή δολοφονιών στελεχών τρομοκρατικών οργανώσεων όταν πρόκειται για Παλαιστίνιους ενώ από την άλλη μεριά στοχοποιούνται στελέχη του Ισραηλινού στρατού.

Η βομβιστική επίθεση αυτοκτονίας στην Νετάνια, τον Μάρτιο του 2002 κατά την διάρκεια του εβραϊκού Πάσχα στοίχισε την ζωή σε 30 Ισραηλινούς πολίτες και υπήρξε η πιο αιματηρή επίθεση κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα.⁹¹ Η συγκεκριμένη επίθεση η οποία αποτέλεσε την συνέχεια μία άλλης σειράς επιθέσεων αυτοκτονίας όπως αυτές που συνέβησαν την πρώτη Δεκεμβρίου στο Ben Yehuda και στις 2 Δεκεμβρίου σε λεωφορείο, έδωσε την αφορμή για να εφαρμόσει το Ισραήλ μία πιο δυναμική τακτική, με στόχο να εμποδίσει τις επιθέσεις αυτοκτονίας.

Έτσι, το Ισραήλ θέτει σε ισχύ την επιχείρηση “*Defensive Wall*”, η οποία ήταν μία μεγάλη κλίμακος στρατιωτική επιχείρηση του Ισραηλινού στρατού στην Ιουδαία και την Σαμάρεια η οποία διήρκεσε από τις 29 Μαρτίου έως τις 3 Μαΐου του 2002. Η στρατιωτική επιχείρηση ήταν αντιτρομοκρατικής φύσεως και είχε ως στόχο να επιφέρει ολοκληρωτικό πλήγμα στις τρομοκρατικό δίκτυο των Παλαιστινίων, καταστρέφοντας τις βάσεις υποστήριξης των τρομοκρατικών ομάδων, τον ανεφοδιασμό τους ενώ παράλληλα προστατεύοντας τον άμαχο πληθυσμό των Παλαιστινίων.⁹² Η επιχείρηση είχε μερική επιτυχία καθώς κατάφερε να μειώσει σημαντικά τον αριθμό των βομβιστικών επιθέσεων, ωστόσο δεν κατόρθωσε να βάλει ένα τέλος στην Δεύτερη Ιντιφάντα.

Παράλληλα το Ισραήλ, τον Ιούνιο του 2002, παίρνει την απόφαση για την κατασκευή ενός χωρίσματος ασφαλείας κατά μήκος της Ιουδαίας και της Σαμάρειας με σκοπό να εμποδίσει την διείσδυση Παλαιστινίων τρομοκρατών στο Ισραήλ έτσι ώστε να μειωθούν οι τρομοκρατικές επιθέσεις. Κατά τους υπόλοιπους μήνες του 2002 και τους πρώτους μήνες του 2003, συνεχίζονται οι συγκρούσεις με επιχειρήσεις του Ισραηλινού στρατού κατά Παλαιστίνιων στελεχών τρομοκρατικών οργανώσεων αλλά και με εισβολές περιορισμένης κλίμακας σε Παλαιστινιακές πόλεις με σκοπό την εξάρθρωση τρομοκρατικών δικτύων. Οι Παλαιστίνιοι ανταπαντούν με ασύμμετρες επιθέσεις, δηλαδή με βομβιστικές επιθέσεις εναντίων αμάχων σε πολυσύχναστα μέρη.

%20disco%20-%201-.aspx

90 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2000/Pages/Suicide%20bombing%20at%20the%20Sbarro%20pizzeria%20in%20Jerusale.aspx>

91 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2002/Pages/Passover%20suicide%20bombing%20at%20Park%20Hotel%20in%20Netanya.aspx>

92 Brom, Shlomo, Operation “Defensive Shield”: An Interim Assessment

Εν' όψει της επανάληψης των διαπραγματεύσεων με το *Σχέδιο για την Ειρήνη (Road Map for Peace)* το οποίο αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο, κηρύσσεται μία προσωρινή μονομερή ανακωχή από τις Παλαιστινιακές τρομοκρατικές οργανώσεις τον Ιούνιο του 2003 κατά την διάρκεια της οποίας μειώνονται σημαντικά αλλά δεν σταματάνε πλήρως οι επιθέσεις εναντίων Ισραηλινών στόχων.⁹³ Την ανακωχή την παραβιάζει η ίδια η Χαμάς, 2 μόλις μήνες μετά την σύναψη της, τον Αύγουστο του 2003 με την πραγματοποίηση της βομβιστικής επίθεσης σε λεωφορείο στην περιοχή Shmuel Hanani της Ιερουσαλήμ η οποία στοίχισε τη ζωή σε 23 πολίτες, πολλοί εκ των οποίων ήταν μικρά παιδιά.⁹⁴

Έπειτα από αυτήν την επίθεση, η κυβέρνηση Σαρόν αποφάσισε την διακοπή οποιωνδήποτε ειρηνευτικών συνομιλιών και την διεξαγωγή ενός ολοκληρωτικού πολέμου ενάντια στην Χαμάς και σε άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις.⁹⁵ Το Ισραήλ προχωρά στην εξόντωση σημαντικών στελεχών της Χαμάς ενώ παράλληλα ο Σαρόν, λίγους μήνες μετά (Νοέμβριος 2003) ανακοινώνει το σχέδιο για την *Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα* σε περίπτωση που αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις για την επίτευξη συμφωνίας.

Το 2004 θεωρείται συμβατικά το τελευταίο έτος της Δεύτερης Ιντιφάντα αν και οι επιθέσεις συνεχίστηκαν όχι μόνο το 2005 αλλά και κατά τα επόμενα έτη. Το Ισραήλ, καθ'όλη την διάρκεια του 2004 συνεχίζει την εξουδετέρωση τρομοκρατικών στόχων κυρίως στην Γάζα όπου η Χαμάς είχε αυξημένη ισχύ σε σχέση με την Ιουδαία και την Σαμάρεια. Ο θάνατος του Αραφάτ τον Νοέμβριο του 2004 λειτούργησε de facto ως γεγονός που αποκλιμάκωσε την σύγκρουση μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων καθώς οι αντιμαχόμενες Παλαιστινιακές παρατάξεις της Φατάχ και της Χαμάς επικεντρώθηκαν στην κάλυψη του κενού εξουσίας που προκάλεσε ο θάνατος του Αραφάτ.

Σημαντικά περιστατικά βίας που συνέβησαν το 2004 ήταν η βομβιστική επίθεση στο λιμάνι το Ασντόντ, τον Μάρτιο, όπου έχασαν την ζωή τους 10 πολίτες⁹⁶ ενώ ένα αποτρόπαιο περιστατικό βίας ήταν η δολοφονία μίας μητέρας και των 4 παιδιών της από Παλαιστίνιους τρομοκράτες τον Μάιο του 2004.⁹⁷ Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς, σε βομβιστική επίθεση σε λεωφορείο, 16 πολίτες σκοτώνονται από έκρηξη βόμβας.⁹⁸

β) Τα θύματα της Δεύτερης Ιντιφάντα

Οι ανθρώπινες απώλειες κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα ανέρχονται σε χιλιάδες. Υπολογίζονται γύρω στους 1000 νεκρούς Ισραηλινούς ενώ πάνω από 3000 νεκρούς Παλαιστίνιους.⁹⁹

93 http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3030480.stm

94 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2003/Pages/Suicide%20bombing%20of%20No%20%20Egged%20bus%20in%20Jerusalem%20-%201.aspx>

95 <http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2003/Pages/Cabinet%20Communique%20-%201-Sep-2003.aspx>

96 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2004/Pages/Suicide%20bombing%20at%20Ashdod%20Port%2014-Mar-2004.aspx>

97 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Victims/Pages/Tali%20Hatuel.aspx>

98 <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2004/Pages/Double%20bombing%20in%20Beersheba%2031-Aug-2004.aspx>

99 Οι διαφορές στις στατιστικές οφείλονται στα διαφορετικά στοιχεία και μεθοδολογία που χρησιμοποιούν οι δύο οργανώσεις που έχουν δημοσιεύσει τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα θύματα κατά την Δεύτερη Ιντιφάντα, η B' Tselem και το International Institute for Counter-Terrorism.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΜΚΟ B'Tselem, το 31,7% των απωλειών από πλευράς Ισραήλ αφορούσε στρατιωτικό προσωπικό ενώ το υπόλοιπο 68,3% ήταν απώλειες αμάχων.¹⁰⁰ Το Ινστιτούτο ICT όμως δίνει στις στατιστικές του ότι το ποσοστό των αμάχων μεταξύ Ισραηλινών ήταν πολύ μεγαλύτερο και ανέρχεται στο 78% των συνολικών απωλειών ενώ μόλις στο 22% αφορούσε απώλειες στρατιωτικού προσωπικού.¹⁰¹ Το μεγάλο αυτό ποσοστό απωλειών αμάχου πληθυσμού οφείλεται στο γεγονός ότι οι Παλαιστίνιοι στόχευαν κυρίως αμάχους (civilian), καταφέροντας μαζικά και τυφλά χτυπήματα με σκοπό την τρομοκρατία και τον εκφοβισμό του Ισραηλινού λαού.

Σχετικά με τις απώλειες των Παλαιστινίων, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της B'Tselem, το 35,2% των απωλειών είχαν εμπλακεί σε κάποιο είδος σύγκρουσης, το 46,4% αφορούσε άμαχο πληθυσμό ενώ ένα ποσοστό 18,5% ήταν αδιευκρίνιστο για το αν συμμετείχαν στην σύγκρουση.¹⁰² Από την άλλη, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του ICT, οι περισσότερες από τις απώλειες των Παλαιστινίων αφορούσαν ενόπλους.¹⁰³ Οι διαφορές των ποσοστών μεταξύ των απωλειών σε άμαχο πληθυσμό μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων οφείλεται στο γεγονός ότι ο Ισραηλινός Στρατός στόχευε στρατιωτικούς στόχους, εν αντιθέσει με τους Παλαιστίνιους οι οποίοι αναζητούσαν κυρίως πολιτικούς στόχους.

Όσον αφορά τις απώλειες των Παλαιστινίων σε άμαχο πληθυσμό αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις των Παλαιστινίων, χρησιμοποιούσαν συστηματικά Παλαιστίνιους πολίτες για ανθρώπινες ασπίδες με σκοπό να εκμεταλλευτούν τον θάνατο τους για προπαγανδιστικούς λόγους απέναντι στην κοινή γνώμη και γιατί οι άμαχοι τους προσέφεραν μία μορφή κάλυψης και απόκρυψης.¹⁰⁴ Ένας άλλος λόγος που προκάλεσε αυξημένο αριθμό απωλειών Παλαιστινίων αμάχων οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές από τις συγκρούσεις έλαβαν χώρα σε αστικό περιβάλλον με έντονη πυκνότητα πληθυσμού με αποτέλεσμα να υπάρξουν πολλές παράπλευρες απώλειες.¹⁰⁵

Εκτός όμως από την ποιοτική διαφορά μεταξύ της ταυτότητας των θυμάτων ενδιαφέροντα συμπεράσματα εξάγονται και από την ανάλυση των αριθμών των θυμάτων κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα.

Έτος	Παλαιστίνιοι	Ισραηλινοί
2000	283	43
2001	469	199
2002	1035	438

100 B'Tselem Statistics-Fatalities

101 <http://212.150.54.123/articles/articleDet.cfm?articleid=439> ICT Statistics

102 B'Tselem Statistics-Fatalities

103 <http://212.150.54.123/articles/articleDet.cfm?articleid=439> ICT Statistics

104 Shaul Shay and Yoram Schweitzer, The Al-Aqsa Intifada - Palestinian-Israeli Confrontation

105 Shaul Shay and Yoram Schweitzer, The Al-Aqsa Intifada - Palestinian-Israeli Confrontation

2003	590	201
2004	829	112
2005	197	52

106

Όπως φαίνεται από τον πίνακα, ήδη από το 2000, χρονιά έναρξης της Ιντιφάντα, υπήρχαν πολλές απώλειες ενώ η χρονιά με τις μεγαλύτερες απώλειες τόσο για τους Παλαιστίνιους όσο και για τους Ισραηλινούς είναι το 2002. Το 2003, οι απώλειες τόσο των Παλαιστίνιων όσο και των Ισραηλινών μειώνονται σχεδόν κατά 50%, πράγμα το οποίο οφείλεται στην νέα στρατιωτική στρατηγική που υιοθέτησαν οι Ισραηλινοί με τις δυναμικές επεμβάσεις στην καρδιά των τρομοκρατικών οργανώσεων (επιχείρηση Defensive Wall) και την μερική εξάρθρωση των τρομοκρατικών δικτύων. Η νέα τακτική που υιοθέτησε το Ισραήλ φέρεται να αποδίδει καρπούς καθώς και τον επόμενο χρόνο, το 2004, υπάρχει νέα σημαντική μείωση των απωλειών. Παρόλα αυτά, αν και το 2004 θεωρείται τυπικά το έτος λήξης της Ιντιφάντα, η διαμάχη όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα, συνεχίζεται και το 2005 με χαμηλότερη ένταση.

γ) Ο αντίκτυπος στην κοινή γνώμη του Ισραήλ

Όπως είδαμε και σε άλλα σημεία, η κοινή γνώμη του Ισραήλ ήταν απογοητευμένη από το αδιέξοδο που είχε δημιουργηθεί από τις Συμφωνίες του Όσλο ενώ από την άλλη έβλεπε ότι η πολιτική της κυβέρνησης Μπάρακ με την αποχώρηση από το Νότιο Λίβανο δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Με την έκρηξη της Δεύτερης Ιντιφάντα, οι Ισραηλινοί έγιναν ιδιαίτερα καχύποπτοι απέναντι στους Παλαιστίνιους και πολύ επιφυλακτικοί στην δυνατότητα να εξευρεθεί μία ειρηνευτική λύση. Παρόλα αυτά, κατά τους πρώτους μήνες της Ιντιφάντα μεγάλα ποσοστά Ισραηλινών εξέφραζαν την στήριξη τους στις διπλωματικές προσπάθειες.¹⁰⁷

Η πρώτη αλλαγή στην κοινή γνώμη των Ισραηλινών αφορούσε στην συντηρητική τους στροφή σχετικά με τα κριτήρια που θα αποδίδεται η Ισραηλινή ιθαγένεια. Και αυτό γιατί κατά τους πρώτους μήνες της Δεύτερης Ιντιφάντα, η Ισραηλινή κοινωνία συγκλονίστηκε από τις διαδηλώσεις των Παλαιστίνιων μέσα σε Ισραηλινό έδαφος, δίνοντας την εντύπωση ότι στο εσωτερικό του Ισραήλ υπάρχει μία “πέμπτη φάλαγγα”. Σε αυτό συνετέλεσε το γεγονός ότι σε πολλά περιστατικά βίας κατά τους πρώτους μήνες συμμετείχαν Ισραηλινοί Άραβικής καταγωγής.

Όσο κλιμακωνόταν η ένταση και οι επιθέσεις αυξάνονταν, τόσο οι Ισραηλινοί στρέφονταν ολοένα και περισσότερο σε πιο συντηρητικές θέσεις, τόσο για τους Παλαιστίνιους όσο και για την προοπτική επίτευξης κάποιας συμβιβαστικής λύσης.¹⁰⁸ Ολοένα και περισσότεροι Ισραηλινοί έβλεπαν ως πρόσφορη λύση για την αντιμετώπιση των τρομοκρατικών επιθέσεων την στρατιωτική αντιμετώπιση ενώ θεωρούσαν την διπλωματική διαδικασία ως

106 Ο πίνακας στηρίζεται στις στατιστικά στοιχεία της ΜΚΟ B'Tselem που συστηματικά εμφανίζει λιγότερες απώλειες για τους Ισραηλινούς και πολύ περισσότερες για τους Παλαιστίνιους

107 Arian Asher, Israeli Public Opinion in the Wake of the 2000-2001 Intifada

108 Arian Asher, Israeli Public Opinion in the Wake of the 2000-2001 Intifada

άνευ ουσίας. Η επίθεση της 9/11 στις ΗΠΑ πόλωσε περισσότερο το κλίμα, κάνοντας την κατάσταση να φαίνεται ως μία διαμάχη μεταξύ της Δύσης και του Ισλάμ.¹⁰⁹

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της Ισραηλινής κοινής γνώμης ήταν ότι παρόλο που ένα σημαντικό ποσοστό (γύρω στο 44% το 2002) εξακολουθούσε να στηρίζει την δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, θεωρούσε ότι αυτό δεν θα έδινε οριστική λύση στην Ισραηλινο-Παλαιστινιακή διαμάχη. Αντιθέτως, ένα σημαντικό ποσοστό των Ισραηλινών, ήταν της άποψης ότι ένα ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος θα αποτελούσε πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων δίχως το Ισραήλ να έχει την δυνατότητα να παρεμβαίνει ανασταλτικά.¹¹⁰

Η αυξανόμενη ένταση των τρομοκρατικών επιθέσεων και τα συνεχή θύματα αμάχων που προκαλούσαν, οδήγησε σε μετατόπιση της κοινής γνώμης σχετικά με τον τρόπο που θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται οι Παλαιστίνιοι. Η κοινωνία του Ισραήλ στήριζε ένθερμα την πολιτική της κυβέρνησης Σαρόν η οποία ακολουθούσε μία σκληρή γραμμή απέναντι στους Παλαιστίνιους. Το 90% των Ισραηλινών στήριζε την ευρείας κλίμακας στρατιωτικής επιχείρηση “Defensive Wall” παρά τα επιμέρους προβλήματα που θα μπορούσε να δημιουργήσει στην διεθνή εικόνα του Ισραήλ. Επίσης υποστήριζε την πολιτική της κυβέρνησης σχετικά με τον εντοπισμό και την εξόντωση στελεχών τρομοκρατικών ομάδων.¹¹¹

Ταυτόχρονα όμως οι τρομοκρατικές επιθέσεις της Δεύτερης Ιντιφάντα έφεραν στο προσκήνιο ένα κίνημα, περισσότερο απομονωτισμού παρά ειρηνισμού. Ένα κομμάτι της κοινωνίας, άρχισε ανοικτά να αμφισβητεί την αναγκαιότητα ύπαρξης κοινοτήτων (επικοισμών) σε περιοχές που κατοικούνται κατά πλειοψηφία από Άραβες ενώ επιθυμούσε την απόσυρση των Ισραηλινών στρατευμάτων από περιοχές της Λωρίδας της Γάζας και της Ιουδαίας και της Σαμάρειας.¹¹²

Υπό αυτό το ρεύμα σκέψης εντάσσεται και η οργάνωση βάσης “Fence for Life”, η οποία ανέλαβε να ασκήσει πιέσεις προς την Ισραηλινή κυβέρνηση για την δημιουργία ενός χωρίσματος στην περιοχή της Ιουδαίας και της Σαμάρειας που σκοπό θα έχει την μείωση των επαφών μεταξύ Ισραηλινών και Αράβων για να αποτραπούν οι τρομοκρατικές επιθέσεις.¹¹³ Η οργάνωση δημιουργήθηκε μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στο Dolphinarium (Ιούνιος 2001) στο Τελ Αβίβ, πράγμα που δείχνει τις επιπτώσεις που είχαν οι επιθέσεις αυτές στην Ισραηλινή κοινωνία.

Επίσης, όπως θα φανεί εκτενώς στο σχετικό κεφάλαιο, οι τυφλές επιθέσεις κατά Ισραηλινών πολιτών δημιούργησαν τις κατάλληλες πολιτικές συνθήκες έτσι ώστε ένα κρίσιμο μέρος της Ισραηλινής κοινωνίας να αποφανθεί θετικά υπέρ της πολιτικής του Σαρόν για Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα.

109 Zeevi Aharon Israel's Strategic Environment, Strategic Assessment, August 2002

110 Hermann Tamar, Tactical Hawks, Strategic Doves: The Positions of the Jewish Public in Israel on the Israeli-Palestinian Conflict

111 Hermann Tamar, Tactical Hawks, Strategic Doves: The Positions of the Jewish Public in Israel on the Israeli-Palestinian Conflict

112 Hermann Tamar, Tactical Hawks, Strategic Doves: The Positions of the Jewish Public in Israel on the Israeli-Palestinian Conflict

113 <http://www.hagader.org/English/main.asp>

Τέλος, τα χτυπήματα των Παλαιστινίων σε μη νομιμοποιημένους στόχους, με θύματα ανυποψίαστους πολίτες, μικρά παιδιά και εφήβους οδήγησαν στην σκλήρυνση της κοινής γνώμης σχετικά με τον τρόπο που αντιμετωπίζει κάποιες φορές ο Ισραηλινός Στρατός τους Παλαιστίνιους. Η εικόνα του Παλαιστίνιου στα μάτια της Ισραηλινής κοινωνίας επιδεινώθηκε δραματικά καθώς ο Παλαιστίνιος φαινόταν ως ο βάρβαρος, βίαιος, δολοφόνος και πολλά άλλα αρνητικά γνωρίσματα.

δ) Η στρατηγική του Ισραήλ κατά την εξέλιξη της Δεύτερης Ιντιφάντα

Προτού γίνει ανάλυση για τον τρόπο με τον οποίο το Ισραήλ αντιμετώπισε την Δεύτερη Ιντιφάντα μετά την κλιμάκωση της πρέπει να σκιαγραφεί το διεθνές στρατηγικό περιβάλλον το οποίο επηρέασε την κατάσταση στην Μέση Ανατολή. Το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους, στις 11 Σεπτεμβρίου άλλαξε τα στρατηγικά δεδομένα. Αρχικά, ενίσχυσε την πεποίθηση ότι πρόκειται για μία σύγκρουση μεταξύ Δύσης και Ισλαμικού κόσμου ενώ η ρητορική της κυβέρνησης Μπους περί άξονα του κακού, ενίσχυσε την αντίληψη από πλευράς Μουσουλμάνων ότι οι επεμβάσεις των ΗΠΑ έχουν τον χαρακτήρα μίας νέας Σταυροφορίας.¹¹⁴

Η αντίληψη αυτή επηρέασε και το Ισραήλ το οποίο εκλαμβάνόταν ως το κράτος που εξυπηρετούσε τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή λόγω των στενών σχέσεων που διατηρούσε με τις ΗΠΑ. Από την άλλη, το Ισραήλ εκμεταλλεύτηκε στο έπακρον το κλίμα της εποχής σχετικά με τον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας. Στρατηγικός στόχος του Ισραήλ ήταν να ταυτίσει την εξέγερση των Παλαιστινίων με την διεθνή τρομοκρατία κάτι το οποίο εν τέλει το πέτυχε καθώς η βία των Παλαιστινίων σε μεγάλο βαθμό ταυτίστηκε με την τρομοκρατία.¹¹⁵

Η στρατηγική του Ισραήλ χρειάστηκε να αλλάξει κατά την εξέλιξη της Ιντιφάντα καθώς η φύση της σύγκρουσης απαιτούσε από τα σώματα ασφαλείας να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα. Η αρχική αντιμετώπιση της Ιντιφάντα με αστυνομικά μέτρα αποδείχθηκε τελικά ανεπαρκής καθώς ούτε την σύγκρουση κατάφερε να καταστείλει, ούτε να αποτρέψει την απώλεια ζωών, τόσο Ισραηλινών όσο και Παλαιστινίων.¹¹⁶ Επίσης καθώς άλλαζε η φύση της εξέγερσης που από χαρακτήρα βίαιων διαδηλώσεων με τον όχλο των Παλαιστινίων να πετάει πέτρες ή/και μολότοφ μετατράπηκε σε ένοπλες επιδρομές ή ενέδρες και αργότερα σε βομβιστικές επιθέσεις, τα αστυνομικά μέτρα ήταν τελείως ακατάλληλα γι αυτό το είδος της αντιπαράθεσης.

Το Ισραήλ βρέθηκε έτσι να απειλείται από μία ασύμμετρη απειλή όπως ήταν αυτή της Παλαιστινιακής τρομοκρατίας. Γι αυτό το λόγο σύντομα η σύγκρουση στρατιωτικοποιήθηκε, με τον Ισραηλινό Στρατό να αναλαμβάνει να καταστείλει τις βίαιες ενέργειες. Η τακτική που εφήρμοσε αρχικά ο Ισραηλινός Στρατός, αφορούσε τον περιορισμό της χρήσης βίας, έχοντας επίγνωση την συντριπτική υπεροχή του σε δύναμη

114 Zeevi Aharon, Israel's Strategic Environment

115 Zeevi Aharon, Israel's Strategic Environment

116 Feldman Shai, The Second Intifada: A "Net Assessment"

πυρός έναντι των Παλαιστινίων.¹¹⁷

Ο Ισραηλινός Στρατός ουδέποτε χτυπούσε πρώτος Παλαιστινιακούς στόχους αλλά πάντοτε ανταπαντούσε.¹¹⁸ Αυτό στην πράξη σήμαινε ότι οι Ισραηλινοί πάντοτε απαντούσαν με χτυπήματα -όχι απαραίτητα θανατηφόρα- απέναντι στις επιθέσεις των Παλαιστινίων. Επίσης, ο τρόπος με τον οποίο γινόταν αυτή η ανταπάντηση στην βία είχε μία κλιμακούμενη ένταση αναλόγως το είδος της επίθεσης και τα θύματα που προκαλούσαν οι επιθέσεις των Παλαιστινίων.

Ένα άλλο μέρος της στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ που εφαρμόστηκε καθ' όλη την διάρκεια της Ιντιφάντα ήταν η στοχοποίηση των τρομοκρατών (targeted killings).¹¹⁹ Οι Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις πάντοτε προσπαθούσαν να περιορίσουν την σύγκρουση ανάμεσα σε νομιμοποιημένους στόχους δηλαδή μέλη που εμπλέκονταν σε τρομοκρατικές επιθέσεις, εξουδετερώνοντας στελέχη τρομοκρατικών οργανώσεων.

Μία άλλη αμφιλεγόμενη μέθοδο που χρησιμοποίησαν οι Ισραηλινοί ήταν η τακτική της κατεδάφισης σπιτιών σε περιοχές διαμονής των Παλαιστινίων. Αν και η μέθοδος αυτή αποσκοπούσε στην εκκαθάριση περιοχών οι οποίες ήταν παγιδευμένες με εκρηκτικά, υπάρχουν αιτιάσεις ότι υπήρξαν περιστατικά αντεκδίκησης καθώς οι Ισραηλινοί κατεδάφιζαν σπίτια που ανήκαν σε οικογένειες μελών τρομοκρατικών οργανώσεων.¹²⁰

Παρόλο την στρατιωτικοποίηση του τρόπου αντιμετώπισης των Παλαιστινίων, αυτή έφερε μέτρια αποτελέσματα καθώς οι απώλειες αυξάνονταν και η παθητική φιλοσοφία αντιμετώπισης δεν απέτρεπε τις βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας. Γι αυτό τον σκοπό, το Ισραήλ, στα μέσα του 2002, υιοθέτησε μία πιο ενεργητική στρατιωτική στρατηγική που αντανάκλαται με την επιχείρηση "*Defensive Wall*". Ο Ισραηλινός Στρατός επενέβη δυναμικά στα αστικά κέντρα των Παλαιστινίων εξαρθρώνοντας τα δίκτυα τρομοκρατίας στο σύνολο τους.¹²¹ Η στρατηγική αυτή αν και δεν έλυσε οριστικά το ζήτημα της τρομοκρατίας, το περιόρισε αρκετά, μειώνοντας σε μεγάλο βαθμό τις επιθέσεις και τα θύματα.

Παράλληλα, το Ισραήλ επιθυμούσε να αποφύγει την ολοκληρωτική διάλυση της Παλαιστινιακής Αρχής (δηλαδή του συστήματος εξουσίας του Αραφάτ) γιατί έτσι θα δημιουργείτο πλήρες χάος και θα έδινε την ευκαιρία να επικρατούσαν ακόμα πιο ακραίες ομάδες.¹²² Σε αυτήν την λογική εντάσσεται και η επιλογή του Ισραήλ να επικεντρωθεί στην Χαμάς, μετά το 2003, εξουδετερώνοντας τα στελέχη της στην Λωρίδα της Γάζας. Η Χαμάς είχε διακριθεί για τις ακρότητες της και την τυφλή βία που χρησιμοποιούσε ενώ όπως αποδείχθηκε δεν φαινόταν διατεθειμένη να τηρήσει τις συμφωνίες ανακωχής.

Εκτός όμως από τα απαραίτητα στρατιωτικά μέτρα που έλαβε το Ισραήλ για να

117 Feldman Shai, The Second Intifada: A "Net Assessment"

118 Shaul Shay and Yoram Schweitzer, The Al-Aqsa Intifada - Palestinian-Israeli Confrontation

119 Feldman Shai, Managing the Conflict with the Palestinians: Israel's Strategic Options

120 Shaul Shay and Yoram Schweitzer, The Al-Aqsa Intifada - Palestinian-Israeli Confrontation

121 Zeevi Aharon, Israel's Strategic Environment

122 Feldman Shai, The Second Intifada: A "Net Assessment"

αντιμετωπίσει την Δεύτερη Ιντιφάντα, η στρατηγική που ακολούθησε συμπεριέλαβε και πολιτικά μέτρα όπως η συνεχής προσπάθεια για εξεύρεση μίας διπλωματικής λύσης ενώ όταν αυτή η προοπτική φάνηκε ότι δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί, δεν δίστασε να στραφεί στην λύση της Μονομερούς Αποχώρησης από τη Γάζα.

Επίσης παράλληλα και κυρίως μετά την διαδικασία αποχώρησης από την Γάζα, το Ισραήλ επέλεξε την δημιουργία ενός χωρίσματος κατά μήκος της Ιουδαίας και της Σαμάρειας που σκοπό είχε προστασία της Ισραηλινής κοινωνίας από την διείσδυση στα αστικά κέντρα Παλαιστινίων τρομοκρατών.

6. Ο Οδικός Χάρτης για την ειρήνη (Road Map for Peace)

α) εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι κατά την περίοδο της Δεύτερης Ιντιφάντα, τον πρώτο λόγο στην διαμάχη τον είχε η στρατιωτική αντιμετώπιση του προβλήματος αλλά θα ήταν παραπλανητικό αν δεν αποτυπώνονταν και οι άλλοι τρόποι με τους οποίους το Ισραήλ επιχείρησε να φέρει εις πέρας την στρατηγική του.

Αυτοί οι άλλοι τρόποι δεν είναι άλλοι από την πολιτική αντιμετώπιση της διαμάχης μέσα από διπλωματικά μέσα. Το Ισραήλ, ανεξαρτήτως κυβερνήσεων ήταν πάντοτε ανοικτό σε διαπραγματεύσεις και επεδίωκε την λύση των συγκρούσεων μέσα από διπλωματικούς διαύλους, αντιλαμβανόμενο ότι μονάχα η στρατιωτική αντιμετώπιση θα είχε περιορισμένα αποτελέσματα δίχως μία πολιτική λύση που να την συνοδεύει.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, συγκαταλέγεται και η πιο σοβαρή διπλωματική πρωτοβουλία η οποία έλαβε χώρα κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου. Ο *Οδικός Χάρτης για την Ειρήνη* ήταν ένα φιλόδοξο σχέδιο το οποίο παρουσιάστηκε και προτάθηκε στα δύο μέρη, μεσούσης της Δεύτερης Ιντιφάντα. Αν και το σχέδιο αποτέλεσε πρωτοβουλία διεθνών δρώντων και κυρίως των ΗΠΑ, το Ισραήλ άδραξε την ευκαιρία για να διαπραγματευτεί μία διπλωματική λύση παρά τις πολλές αρνητικές διατάξεις που υπονόμευαν την ασφάλεια του Ισραηλινού κράτους.

Επίσης, το σχέδιο όπως θα φανεί στην συνέχεια, αν και σε μεγάλο βαθμό απέτυχε στο να γίνει αποδεκτό από τα δύο μέρη και να εφαρμοστούν όσα προβλέπονταν, κατόρθωσε να γίνει δεκτό ως μία διαπραγματευτική βάση πάνω στην οποία θα βασίζονταν όλες οι επόμενες διπλωματικές προσπάθειες των επόμενων χρόνων, θέτοντας το πλαίσιο γύρω από το οποίο θα πραγματοποιιότο μία τελική λύση, εγκαταλείποντας αναχρονιστικές και μαξιμαλιστικές προτάσεις και θέσεις.

β) Παρουσίαση και Ανάλυση του Οδικού Χάρτη

Ο Οδικός Χάρτης για την Ειρήνη ήταν ένα σχέδιο το οποίο προτάθηκε από το Κουαρτέτο¹²³ με σκοπό την επίλυση της Ισραηλινο-Παλαιστινιακής διαμάχης. Αν και το σχέδιο προετοιμάστηκε και από τα 4 μέρη του Κουαρτέτου καθώς όλες οι πλευρές συνέβαλλαν στην προετοιμασία του και στην μετέπειτα διαπραγμάτευση, ο ρόλος των ΗΠΑ ήταν μακράν πιο καθοριστικός καθώς επηρέασε περισσότερο τόσο την κατεύθυνση των προτάσεων όσο και στην επιρροή την οποία άσκησε σε Ισραήλ και Παλαιστίνιους κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων.¹²⁴

Ένα προσχέδιο του Οδικού Χάρτη παρουσιάστηκε τον Νοέμβριο του 2002, προϋδεάζοντας τα μέρη για το πως θα κινούνταν το πνεύμα και η κατεύθυνση του σχεδίου ενώ η τελική μορφή παρουσιάστηκε λίγους μήνες αργότερα, στις 30 Απριλίου του 2003. Το νέο αυτό σχέδιο συντάχθηκε έχοντας λάβει υπόψιν τα νέα δεδομένα, δηλαδή το ξέσπασμα της Δεύτερης Ιντιφάντα και το αδιέξοδο των συνομιλιών στο Camp David. Ακόμα βασιζόταν, σε προηγούμενα σχέδια και συμφωνίες. Στηριζόταν στο Mitchell Report¹²⁵, στο σχέδιο εργασία Τένετ (Tenet work plan) ενώ ακόμα ενσωμάτωνε τις βασικές αρχές της ομιλίας του George Bush Jr για το Μεσανατολικό.¹²⁶

Το Mitchell Report, προσπαθούσε να εντοπίσει τα αίτια του ξεσπάσματος της βίας κατά την πρώτη φάση της Ιντιφάντα και επιχειρούσε να σκιαγραφήσει τα πρώτα βήματα για την επανέναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών μετά το τέλος των Συμφωνιών του Όσλο και την αποτυχία του Camp David. Από την άλλη, το Tenet work plan, περιοριζόταν σε ένα σχέδιο ανακωχής ουσιαστικά το οποίο προσπαθούσε να θέσει ένα τέλος στην αυξανόμενη βία.¹²⁷ (Ιούνιος 2001) Και τα δύο αυτά σχέδια απέτυχαν να πραγματοποιήσουν τους αντικειμενικούς τους σκοπούς καθώς η δυναμική της βίας υπερίσχυσε της διπλωματίας.

Ο άλλος πυλώνας πάνω στον οποίο βασίστηκε ο Οδικός Χάρτης ήταν η ομιλία του George Bush¹²⁸ κατά την οποία έθετε τους βασικούς άξονες γύρω από τους οποίους θα στηριζόταν η επερχόμενη διπλωματική πρωτοβουλία. Σε αυτήν την ομιλία, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ ζητούσε την αλλαγή της Παλαιστινιακής ηγεσίας, η οποία στήριζε ενεργά τις τρομοκρατικές επιθέσεις και την δημιουργία θεσμών στην Παλαιστινιακή Αρχή, ενδυναμώνοντας τις δημοκρατικές διαδικασίες. Το πιο σημαντικό στοιχείο όμως ήταν η θέση για την δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους, εκπληρώνοντας πρώτα κάποιες βασικές προϋποθέσεις σχετικά με την ασφάλεια. Από την άλλη, έθετε έμμεσα και αιτήματα στο Ισραήλ, ζητώντας το πάγωμα της κατασκευής οικιστικών προγραμμάτων σύμφωνα με το Mitchell Report.¹²⁹

Παρατηρούμε επομένως ότι κατά την ομιλία του Bush, τέθηκαν όλες οι απαραίτητες υποχωρήσεις στις οποίες έπρεπε να προχωρήσουν και τα δύο μέρη για να υπάρξει μία βάση διαλόγου. Από την άλλη τέθηκε ξεκάθαρα η προοπτική δημιουργίας ενός Παλαιστινιακού

123 Quartet on the Middle East το οποίο αποτελείται από ΕΕ, ΗΠΑ, Ρωσία και ΟΗΕ

124 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ. 2

125 Επίσημα Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee

126 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ. 2

127 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Palestinian-Israeli%20Security%20Implementation%20Work%20P.aspx>

128 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html>

129 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html>

κράτους. Και από τις τρεις αυτές προσπάθειες (Mitchell Report, Tenet Work Plan, ομιλία Bush) διαπιστώνεται η έντονη επιρροή των ΗΠΑ στις εξελίξεις της Μέσης Ανατολής καθώς τα δύο πρώτα σχέδια είναι έργο Αμερικανών αξιωματούχων ενώ στην τρίτη περίπτωση, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ αναλαμβάνει πρωτοβουλία για την εξεύρεση διπλωματικής λύσης.

Γνωρίζοντας λοιπόν την εικόνα των ΗΠΑ στον Αραβικό κόσμο, σε μία περίοδο μάλιστα που υπήρχε μία διάχυτη εντύπωση πως βρίσκεται σε εξέλιξη μία σύγκρουση μεταξύ Δύσης και Ισλάμ (μετά 9/11, War on Terror), κρίνεται ότι η εμπλοκή του Κουαρτέτου ήταν απαραίτητη για να προσδώσει νομιμοποίηση σε οποιοδήποτε προτεινόμενο σχέδιο ειρήνης καθώς μία διαπραγματευτική πρόταση η οποία θα κατατίθεντο από τις ΗΠΑ θα ήταν καταδικασμένη εκ των προτέρων σε αποτυχία.

Όπως φαίνεται και από τον τίτλο του, ο Οδικός Χάρτης για την Ειρήνη (A performance-based roadmap to a Permanent Two-State solution to the Israeli-Palestinian Conflict) είναι ένα ειρηνευτικό σχέδιο το οποίο θα οδηγούσε στην δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους, ελπίζοντας ότι έτσι θα τερματιζόταν η Ισραηλινο-Παλαιστινιακή σύγκρουση.

Ο Οδικός Χάρτης στηριζόταν στην εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια, βάση των οποίων θα επιτυγχανόταν η απαραίτητη πρόοδος με σκοπό την επίτευξη του τελικού σκοπού. Αποτελείτο από τρεις φάσεις οι οποίες ήταν συνδεδεμένες με διαφορετικούς σκοπούς και προθεσμίες ενώ η διαπραγμάτευση θα γινόταν υπό την αιγίδα του Κουαρτέτου. Το σχέδιο έθετε από την αρχή ως προαπαιτούμενο την ύπαρξη μίας ηγεσίας από πλευράς Παλαιστινίων η οποία θα ήταν αποφασισμένη να πατάξει την τρομοκρατία ενώ θα ήταν προσηλωμένη στις δημοκρατικές αρχές. Από την άλλη καλούσε το Ισραήλ να προβεί σε όλες τις απαραίτητες υποχωρήσεις που θα απαιτούντο για την δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους.¹³⁰

Το σχέδιο, προέβλεπε ότι η συμφωνία η οποία θα προέκυπτε θα βασιζόταν στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών, και στις αρχές και συμφωνίες προηγούμενων προσπαθειών (Madrid Conference, Beirut Arab League Summit, principle of land for peace). Παράλληλα, θα οδηγούσε στην αποδοχή του Ισραήλ ως κράτους που έχει δικαίωμα ύπαρξης σε ένα πλαίσιο ειρήνης και ασφάλειας ενώ η τελική συμφωνία θα έθετε το πλαίσιο για ανάλογες συμφωνίες μεταξύ Ισραήλ και Συρίας, και Ισραήλ και Λιβάνου με σκοπό την διευθέτηση των διμερών ζητημάτων.

Η Πρώτη Φάση του Οδικού Χάρτη είχε ως κύριο στόχο τον τερματισμό της βίας που ήταν τότε σε εξέλιξη. Ακόμα ζητούσε από τους Παλαιστίνιους να πάρουν όλα εκείνα τα απαραίτητα μέτρα τα οποία θα οδηγούσαν στην εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών και την διεξαγωγή εκλογών. Επίσης, ζητούσε από το Ισραήλ να αποσύρει τις ένοπλες δυνάμεις του από περιοχές τις οποίες κατέλαβε μετά την έναρξη της Ιντιφάντα και να παγώσει τα οικιστικά του προγράμματα. Όλη αυτή η δέσμη μέτρων που προέβλεπε η πρώτη φάση του σχεδίου, οριζόταν να ολοκληρωθεί μέχρι τον Μάιο του 2003, δηλαδή μέσα σε ένα μήνα, γεγονός που δείχνει την φιλοδοξία του σχεδίου για μία γρήγορη λύση και την δημιουργία μίας δυναμικής η οποία θα οδηγούσε σε μία οριστική διευθέτηση του προβλήματος.

130 Road Map for Peace σελ.1

Ως προαπαιτούμενο για τις δύο πλευρές έθετε στους μεν Παλαιστίνιους να αναγνωρίσουν το δικαίωμα ύπαρξης στο Ισραήλ και την βούληση τους για τερματισμό της βίας, το δε Ισραήλ καλείτο να επιβεβαιώσει την προσήλωση του στην δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους και τον τερματισμό της βίας κατά των Παλαιστινίων.

Η πρώτη φάση του Οδικού Χάρτη περιελάμβανε πέντε τομείς πάνω στους οποίους έπρεπε να ληφθούν τα απαραίτητα μέσα για να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί. Αυτοί οι τομείς ήταν η ασφάλεια, η θέσπιση θεσμών από πλευράς Παλαιστινίων, η ανθρωπιστική-διεθνής βοήθεια, ζητήματα της κοινωνίας των πολιτών και γύρω από τον τομέα των οικιστικών προγραμμάτων από πλευράς του Ισραήλ.

Όσον αφορά τον τομέα της ασφάλειας, προέβλεπε τον τερματισμό της βίας καλώντας τους Παλαιστίνιους να αποκηρύξουν την βία και να πατάξουν τις οργανώσεις που σχετίζονταν με τρομοκρατικές ενέργειες. Γι αυτό το λόγο, προβλεπόταν η αναδιάρθρωση της Παλαιστινιακής Αρχής έτσι ώστε να μπορέσει να εκπληρώσει την αποστολή της. Επίσης, υπήρχε η πρόβλεψη για συνεργασία των Παλαιστινιακών αρχών ασφαλείας με αυτές του Ισραήλ, ενώ από την άλλη απέτρεπε την ανάμιξη τρίτων αραβικών κρατών που χρηματοδοτούσαν τρομοκρατικές οργανώσεις. Τέλος, οι Ισραηλινές δυνάμεις θα αποσύρονταν στο προ Ιντιφάντας status quo.

Στον τομέα της θέσπισης θεσμών, ο Οδικός Χάρτης περιελάμβανε την σύνταξη προσχεδίου Παλαιστινιακού Συντάγματος με σκοπό την διενέργεια εκλογών. Ακόμα τον διορισμό προσωρινής κυβέρνησης και πρωθυπουργού που θα έφερνε εις πέρας τις απαραίτητες ενέργειες. Αυτό ήταν ένα πάγιο αίτημα τόσο του Ισραήλ όσο και πολλών Παλαιστινίων καθώς η παρούσα τότε Παλαιστινιακή ηγεσία, δηλαδή ο Αραφάτ, θεωρείτο ότι προωθούσε την τρομοκρατία και δεν ήταν αξιόπιστος συνομιλητής. Παράλληλα, πολλοί Παλαιστίνιοι αμφισβητούσαν την πολιτική του Αραφάτ και το σύστημα εξουσίας του.¹³¹

Στο πεδίο της ανθρωπιστικής βοήθειας καλούσε το Ισραήλ να πάρει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να βελτιωθεί η καθημερινότητα των Παλαιστινίων, όπως την άρση των απαγορεύσεων κυκλοφορίας και την άρση των διαφόρων εμποδίων στη μετακίνηση προσώπων και την μεταφορά εμπορευμάτων. Στον τομέα της κοινωνίας των πολιτών, ουσιαστικά το σχέδιο επιβεβαίωνε την συνέχιση της εξωτερικής βοήθειας με την αρωγή των ΜΚΟ και αναπτυξιακών προγραμμάτων του ιδιωτικού τομέα.

Εξίσου σημαντικές ήταν οι διατάξεις κατά την πρώτη φάση του Οδικού Χάρτη που αφορούσαν τα οικιστικά προγράμματα του Ισραήλ. Το σχέδιο ζητούσε την διάλυση όλων των αυθαίρετων οικισμών που ανεγέρθησαν μετά τον Μάρτιο του 2001¹³² και το πάγωμα των επίσημων οικιστικών προγραμμάτων σύμφωνα με τα όσα προέβλεπε το Mitchell Report.

Η Δεύτερη Φάση του Οδικού Χάρτη είχε ένα χρονικό πεδίο εφαρμογής από τον Ιούνιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2003. Κατά την δεύτερη φάση, δινόταν έμφαση στην εμπέδωση

¹³¹ Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

¹³² Στο επίσημο σχέδιο υπάρχει ο όρος “settlement outpost” που πρακτικά σημαίνει οι οικισμοί οι οποίοι ανεγέρθησαν χωρίς να έχουν λάβει την έγκριση των Ισραηλινών Αρχών. Φυσικά, οι Παλαιστίνιοι δεν κάνουν τέτοιες διακρίσεις. Θεωρούν όλους τους οικισμούς παράνομους.

και ισχυροποίηση των Παλαιστινιακών θεσμών έτσι ώστε να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία και να δημιουργείται το κατάλληλο πλαίσιο που θα οδηγούσε στην ανεξαρτητοποίηση της Παλαιστίνης ως κράτους.

Η αξιολόγηση της δεύτερης φάσης εναπόκειται στην κρίση του Κουαρτέτου που με ομόφωνη γνώμη θα έκρινε την πορεία των διαπραγματεύσεων, αξιολογώντας την πορεία και των δύο μερών.

Κατά την Δεύτερη Φάση, θα έπρεπε να συγκαλείτο μία Διεθνή Διάσκεψη όπου υπό την αιγίδα του Κουαρτέτου θα συζητούντο θέματα που αφορούσαν την οικονομική ανάπτυξη των Παλαιστινίων και που θα οδηγούσαν τελικά στην ίδρυση ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους με προσωρινά σύνορα. Η Διάσκεψη αυτή θα είχε στόχο και την εξομάλυνση των σχέσεων του Ισραήλ με άλλα Αραβικά κράτη (Συρία, Λίβανος).

Έδινε, διευρυμένες εξουσίες στο αξίωμα του πρωθυπουργού και την κυβέρνηση των Παλαιστινίων. Ο ρόλος αυτός επιφυλασσόταν στον Μαχμούντ Αμπάς, ο οποίος και πράγματι έγινε πρωθυπουργός λίγους μήνες αργότερα (Μάρτιος 2003), διαδεχόμενος ουσιαστικά τον Αραφάτ στην εξουσία της Παλαιστινιακής Αρχής.

Η Διεθνής Κοινότητα θα μεριμνούσε για την εφαρμογή των συμφωνηθέντων ενώ το Κουαρτέτο θα αναλάμβανε να συνδράμει ενεργά. Επίσης, προβλεπόταν η προώθηση της διεθνούς αναγνώρισης του Παλαιστινιακού κράτους με ενδεχόμενη είσοδο του στον ΟΗΕ, δίχως όμως να γίνεται ρητή δέσμευση.

Η Τρίτη Φάση του Οδικού Χάρτη προέβλεπε να διαρκέσει από το 2004 έως το 2005 και φιλοδοξούσε να δώσει τέλος στην Ισραηλινο-Παλαιστινιακή σύγκρουση. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, θα γινόταν μία δεύτερη Διεθνή Διάσκεψη στις αρχές του 2004 όπου θα επιβεβαίωνε την δημιουργία ενός Παλαιστινιακού κράτους με προσωρινά σύνορα και μέχρι το 2005 τα μέρη θα είχαν καταλήξει σε μία οριστική συμφωνία. Αν και η διάταξη αυτή υποδεικνύει την απροθυμία του Κουαρτέτου για σαφή δέσμευση σχετικά με ένα Παλαιστινιακό κράτος, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τίθενται το σύνολο των ζητημάτων όπως το εδαφικό, η (Ανατολική) Ιερουσαλήμ, οι πρόσφυγες και τα οικιστικά προγράμματα του Ισραήλ.

Συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται ότι υπάρχει θέμα κατοχής το οποίο άρχισε το 1967, “*that ends the occupation that began in 1967*”. Επίσης στο θέμα των προσφύγων, αν και τίθεται γίνεται λόγος για μία συμφωνημένη, δίκαιη και ρεαλιστική λύση “*an agreed, just, fair and realistic solution to the refugee issue*”, υποδηλώνοντας έμμεσα ότι είναι αδύνατον να επιστρέψουν το σύνολο (τουλάχιστον) των προσφύγων στο Ισραήλ καθώς κάτι τέτοιο θα κλόνιζε την κοινωνική συνοχή του κράτους.

Όσον αφορά το ζήτημα της Ιερουσαλήμ, ο Οδικός Χάρτης, προβλέπει μία συμφωνία έπειτα από διαπραγμάτευση η οποία θα λαμβάνει υπόψιν τις πολιτικές και θρησκευτικές ανησυχίες και των δύο πλευρών και θα προστατεύει τα θρησκευτικά συμφέροντα των Εβραίων, των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων. Παρόλο που τίθεται δηλαδή το θέμα της Ιερουσαλήμ, μέρος της οποίας διεκδικούν οι Παλαιστίνιοι, πουθενά δεν υπάρχει αναφορά για κάποια

μορφής έστω ικανοποίησης του αιτήματος των Παλαιστινίων. Αντιθέτως, οι όποιες αναφορές αφορούν ζητήματα λατρείας και όχι κυριαρχίας. Εξασφαλίζεται μονάχα στους Παλαιστίνιους και τους Μουσουλμάνους γενικότερα ότι θα έχουν πρόσβαση στους τόπους λατρείας τους.

γ) *Ρόλος του Διεθνούς Κουαρτέτου*

Το Κουαρτέτο για την Μέση Ανατολή αποτελείται από τις ΗΠΑ, ΕΕ, Ρωσία και τον ΟΗΕ. Σχηματίστηκε το 2002, όταν η Δεύτερη Ιντιφάντα βρισκόταν εν εξέλιξη και έχει ως στόχο να συνδράμει στην ειρηνευτική διαδικασία και να προσφέρει αρωγή στους Παλαιστίνιους για την δημιουργία θεσμών και την προώθηση του εκδημοκρατισμού.¹³³

Η συμμετοχή των ΗΠΑ και της Ρωσίας στο Κουαρτέτο ανταποκρινόταν στον ρόλο των δύο χωρών στην Μέση Ανατολή από εποχής Ψυχρού Πολέμου ενώ η συμμετοχή δύο διεθνών και υπερεθνικών οργανισμών, του ΟΗΕ και της ΕΕ ανταποκρινόταν στα νέα πολιτικά δεδομένα μετά την λήξη του Ψυχρού Πολέμου και ικανοποιούσε το αίτημα των Παλαιστινίων για “διεθνοποίηση” της Ισραηλινο-Παλαιστινιακής σύγκρουσης.¹³⁴

Όπως είδαμε και προηγουμένως, βασικές ιδέες του Οδικού Χάρτη στηρίζονταν σε θέσεις της κυβέρνησης Bush. Οι θέσεις αυτές αντιμετωπίστηκαν επιφυλακτικά έως περιφρονητικά τόσο από τα Αραβικά κράτη και την Ευρώπη όσο και από κομμάτι της αμερικανικής διοίκησης.¹³⁵ Η λειτουργία του Κουαρτέτου λοιπόν, χρησίμευσε ως το απαραίτητο μέσο για να προωθηθεί η ειρηνευτική πρωτοβουλία που σε διαφορετική περίπτωση θα αποτύγχανε. Το Κουαρτέτο προσέφερε νομιμοποίηση στον Οδικό Χάρτη για την Ειρήνη, επιτρέποντας στα δύο μέρη, το Ισραήλ και τους Παλαιστίνιους να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Μία σημαντική ενέργεια του Κουαρτέτου ήταν η μεγάλη πίεση που άσκησε στην Παλαιστινιακή Αρχή για την δημιουργία θέσεως πρωθυπουργού και τον μετέπειτα διορισμό σε αυτήν την θέση του Μαχμούντ Αμπάς. Με αυτόν τον τρόπο γινόταν τον πρώτο βήμα για την απομάκρυνση του Αραφάτ από την εξουσία. Αυτή η εξέλιξη ήταν πάγιο αίτημα του Ισραήλ και της κυβέρνησης Σαρόν που θεωρούσαν τον Αραφάτ αναξιόπιστο συνομιλητή αλλά δεν μπορούσαν να το επιβάλλουν. Χάρης στις πιέσεις του Κουαρτέτου, και κυρίως των ΗΠΑ και της ΕΕ, ο Αραφάτ δέχτηκε αυτές τις αλλαγές.¹³⁶

Από την άλλη, ασκείται κριτική στο Κουαρτέτο ότι δεν κατάφερε πραγματικά να σταθεί στον ρόλο του. Να λειτουργήσει δηλαδή ως τετραμερές όργανο με σκοπό να εφαρμόσει τα όσα πρότεινε. Στις αιτιάσεις αυτές, το μέρος με την μεγαλύτερη ευθύνη εμφανίζονται οι ΗΠΑ. Καταλογίζεται στις ΗΠΑ ότι μπλόκαραν ή εμπόδιζαν την εφαρμογή των συμφωνηθέντων αρχών του Κουαρτέτου παρά την φαινομενική ομοφωνία που

133 <http://www.quartetrep.org/quartet/pages/about-oqr/>

134 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ.18

135 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ.22.

Υπενθυμίζεται ότι εκείνη την περίοδο στο εσωτερικό της κυβέρνησης βρισκόταν σε εξέλιξη μία γραφειοκρατική σύγκρουση ανάμεσα στο State Department και το Department of Defense.

136 Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

παρουσιαζόταν κατά τις ανακοινώσεις τους.¹³⁷

Ως αποτέλεσμα αυτή της συστηματικής υπονόμευσης του έργου του Κουαρτέτου, δεν στάθηκε δυνατή η εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος και η επίτευξη των στόχων που προέβλεπε ο Οδικός Χάρτης. Τον ουσιαστικό ρόλο ελέγχου και εφαρμογής των διατάξεων του σχεδίου τον ανέλαβαν de facto οι ΗΠΑ.

Η φιλοσοφία δράσης του Κουαρτέτου ήταν να λειτουργεί βάση της ομοφωνίας (consensus). Μέσα από αυτό το πλαίσιο εκδίδονταν κοινές δηλώσεις που αφορούσαν την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και εξέφραζαν την ομόθυμη οπτική των τεσσάρων μερών σχετικά με τα τεκταινόμενα. Στην πραγματικότητα όμως, υπήρχε διάσταση απόψεων σε επιμέρους ζητήματα μεταξύ των μελών του Κουαρτέτου, που κατά μία έννοια ήταν απολύτως φυσιολογικό καθώς κάθε μέρος είχε διαφορετικά συμφέροντα και επιδιώξεις στην περιοχή.

Ειδικότερα, οι Ρώσοι επιθυμούσαν την εμπλοκή και την συμμετοχή της Χαμάς στον διάλογο με την ελπίδα ότι έτσι θα αναγκαστεί να μετριάσουν οι απόψεις της και με το σκεπτικό ότι η Χαμάς αποτελούσε έναν σημαντικό δρώντα στην Παλαιστίνη ο οποίος δεν μπορούσε να αγνοηθεί ή να τεθεί στο περιθώριο. Φυσικά, ένα τέτοιο ενδεχόμενο έβρισκε σφόδρα αντίθετο το Ισραήλ αλλά και τις ΗΠΑ. Η στάση του ΟΗΕ ήταν περισσότερο κοντά σε αυτήν των Ρώσων ενώ η Ε.Ε. πλησίαζε σε αυτήν των ΗΠΑ.¹³⁸

Επίσης, διαφορά απόψεων υπήρχε και μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ παρά την φαινομενική ταύτιση θέσεων. Συγκεκριμένα, η ΕΕ φαινόταν να έχει μακράν μία πιο συμβιβαστική νοοτροπία αναζητώντας λύσεις για την διοχέτευση ανθρωπιστικής βοήθειας στους Παλαιστίνιους ενώ η θέση των ΗΠΑ ήταν σημαντικά πιο άκαμπτη, συνδέοντας την παροχή βοήθειας με απτά αποτελέσματα που είχαν να κάνουν με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Ο λόγος της τελικής αποτυχίας του Κουαρτέτου να συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη λύσης οφείλεται σε μία σειρά από λόγους. Καταρχάς, αποτελούσε ένα χαλαρό όργανο, ειδικά κατά την περίοδο κατά την οποία προτάθηκε ο Οδικός Χάρτης και διέθετε μία χαλαρή δομή χωρίς να διαθέτει το απαραίτητο διπλωματικό κεφάλαιο που απαιτούσαν οι συνθήκες της Μέσης Ανατολής.¹³⁹ Επίσης, δεν ήταν θεσμοθετημένο όργανο και δεν συμπεριελάμβανε περιφερειακούς δρώντες, γεγονός που του στερούσε ένα μέρος νομιμοποίησης σε μεγάλη μερίδα του Αραβικού κόσμου.

Ακόμα, υπήρχε ανισορροπία ισχύος στα μέλη του Κουαρτέτου, με τις ΗΠΑ να παίζουν καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση των διαπραγματευτικών προτάσεων ενώ τα υπόλοιπα μέλη περιορίζονταν σε επικουρικό ρόλο, προσπαθώντας να ασκήσουν όποια επιρροή διέθεταν. Ως αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν να μην υπάρχει γνήσια και ουσιαστική ομοφωνία, με τα μέλη του Κουαρτέτου να μην υποστηρίζουν πλήρως τις προτάσεις που συμφωνούνταν.¹⁴⁰

137 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ.5

138 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ6

139 Τα επόμενα χρόνια, το Κουαρτέτο στελεχώθηκε με αξιόλογα στελέχη με αιχμή του δόρατος τον Τόνι Μπλερ και η οργάνωση του σαφώς βελτιώθηκε. Παρόλα αυτά τα αποτελέσματα του παραμένουν φτωχά.

140 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ7

Συν τοις άλλοις, υπάρχει η μομφή ότι οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν το Κουαρτέτο ως όχημα για την εξυπηρέτηση άλλων σκοπών στην Μέση Ανατολή. Ειδικότερα, θεωρείται ότι οι ΗΠΑ είδαν το Κουαρτέτο ως μέσο για την εξυπηρέτηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής εν' όψει του πολέμου στο Ιράκ. Ακόμα, η στάση των ΗΠΑ θεωρείται ότι ήταν υπερβολικά ταυτισμένη με αυτή του Ισραήλ με αποτέλεσμα να μην δρα ως αντικειμενικός και ανεξάρτητος δρών της περιοχής αλλά να υπερασπίζεται τα συμφέροντα ενός από τα μέρη της σύγκρουσης.¹⁴¹

Τελικά, η άρνηση του Σαρόν να συμφωνήσει με τις διατάξεις περί παγώματος των οικιστικών προγραμμάτων και η συνακόλουθη ανικανότητα του Κουαρτέτου να επιβάλλει την εφαρμογή αυτών των υποχρεώσεων από πλευράς Ισραήλ, οδήγησε σε μεγάλο βαθμό στην απαξίωση του Κουαρτέτου ως οργάνου το οποίο θα μπορούσε να λάβει μέρος στην επίλυση της σύγκρουσης.¹⁴²

Συμπερασματικά λοιπόν, αντιλαμβανόμαστε ότι αν και η τελική αποτυχία του Οδικού Χάρτη δεν οφειλόταν στο Κουαρτέτο, η δομή της τετραμερούς και η μέθοδος λήψης των αποφάσεων ήταν τέτοια που δεν μπορούσε να υπερκεράσει το τέλμα που δημιουργούσαν οι επικρατούσες συνθήκες κατά την περίοδο της Δεύτερης Ιντιφάντα.

δ) Θέσεις Ισραήλ και Παλαιστινίων απέναντι στον Οδικό Χάρτη

Ι) θέσεις Ισραήλ

Όπως είδαμε και προηγουμένως αυτό που ζητούσε ως προαπαιτούμενο η κυβέρνηση Σαρόν για να γίνει η έναρξη των διαπραγματεύσεων ήταν η εκπαραθύρωση του Αραφάτ, κάτι το οποίο τελικά το πέτυχαν με τον διορισμό του Μαχμούντ Αμπάς στην θέση του πρωθυπουργού.¹⁴³

Όσον αφορά την ουσία του Οδικού Χάρτη, οι Ισραηλινοί είχαν χαιρετίσει την πρωτοβουλία του Bush μέσα από την ομιλία του πάνω στην οποία βασίστηκε το ειρηνευτικό σχέδιο. Εν' όψει όμως της επίσημης κατάθεσης του σχεδίου, η κυβέρνηση Σαρόν εμφανίστηκε επιφυλακτική, υποβάλλοντας μία σειρά από επιφυλάξεις σε μία σειρά από ζητήματα, εκφράζοντας την αντίληψη ότι ο Οδικός Χάρτης ήταν απλά μία εκδήλωση ενδιαφέροντος για την Μέση Ανατολή και όχι ένα πραγματικό ειρηνευτικό σχέδιο με πρακτική προοπτική εφαρμογής.¹⁴⁴

Ειδικότερα, το Ισραήλ εξέφραζε την διαφωνία του και την διαφορετική αντίληψη σε μία σειρά από ζητήματα ευρύτερου αλλά και ειδικού ενδιαφέροντος. Καταρχάς, στον τομέα της ασφάλειας, η κυβέρνηση Σαρόν υποστήριζε ότι προτού συμφωνήσει το Ισραήλ σε οποιοδήποτε πάγωμα των οικιστικών προγραμμάτων και απομάκρυνση των δυνάμεων ασφαλείας σε θέσεις πριν της έναρξης της Ιντιφάντα, οι Παλαιστίνιοι θα έπρεπε να έχουν σταματήσει τις βίαιες ενέργειες, υποδεικνύοντας τις ασαφείς διατάξεις του Οδικού Χάρτη

141 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ7

142 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ27

143 Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

144 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ. 3

σχετικά με αυτό το θέμα.

Στη συνέχεια, αξίωναν να συμπεριληφθεί στον Οδικό Χάρτη η υποχρέωση για τους Παλαιστίνιους να αναγνωρίσουν το Ισραήλ ως Εβραϊκό κράτος, κάτι που είχε να κάνει με την αποκήρυξη της θέσης των Παλαιστίνιων του “δικαιώματος επιστροφής” χιλιάδων Αράβων υπονομεύοντας την κοινωνική και εθνική συνοχή του Ισραήλ.¹⁴⁵

Ακόμα, το Ισραήλ ζητούσε να υπάρχουν ακριβείς διατάξεις για την αποστρατιωτικοποίηση ενός μελλοντικού Παλαιστινιακού κράτους και να θεσπιστούν οι απαραίτητες εγγυήσεις που θα διασφαλίζουν την ουδετερότητα του. Τέλος, η κυβέρνηση Σαρόν, εμφανιζόταν καχύποπτη απέναντι στον ρόλο του Κουαρτέτου και επιθυμούσε να διαθέτει πιο χαλαρό ρόλο και δικαιοδοσία. Οι Ισραηλινοί προτιμούσαν τις ΗΠΑ να παίζει τον ρόλο του επιδιαιτητή και του εγγυητή της εφαρμογής των συμφωνημένων.¹⁴⁶

Τέλος, υπήρχε μία μειοψηφία στο εσωτερικό της κυβέρνησης του Ισραήλ και στο ίδιο το Λικούντ, η οποία ήταν σφόδρα αντίθετη με τον Οδικό Χάρτη και τα όσα έθετε προς διαπραγμάτευση. Εκτιμούσαν ότι με τον Οδικό Χάρτη, οι Παλαιστίνιοι όχι μόνο θα πραγματοποιούσαν όλους τους στρατηγικούς τους στόχους αλλά και το Ισραήλ στο τέλος θα βρισκόταν όμηρο της τρομοκρατίας.¹⁴⁷

ii) Θέσεις Παλαιστίνιων

Η Παλαιστινιακή πλευρά από την άλλη αντιμετώπισε αρνητικά τις θέσεις Bush σχετικά με το Παλαιστινιακό και ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτική έως αρνητική κατά την παρουσίαση του Οδικού Χάρτη. Ωστόσο, σε αντίθεση με το Ισραήλ, η Παλαιστινιακή πλευρά στην συνέχεια καλωσόρισαν οποιεσδήποτε μεταβολές στον Οδικό Χάρτη ενώ κατέληξαν να μην αμφισβητήσουν τις βασικές αρχές του σχεδίου παρά την έκφραση ορισμένων επιφυλάξεων.¹⁴⁸

Η πρώτη αντίδραση των Παλαιστίνιων είχε να κάνει με το αίτημα του Κουαρτέτου (και στο βάθος του Ισραήλ) για την παράδοση της σκυτάλης της εξουσίας από τον Αραφάτ και την εγκαθίδρυση ουσιαστικών θεσμών.¹⁴⁹ Βέβαια, αυτή η αντίδραση είχε περισσότερο να κάνει με το παιχνίδι εξουσίας ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και την απροθυμία του Αραφάτ να παραδώσει την εξουσία παρά με την ουσιαστική διαδικασία της Ισραηλινο-Παλαιστινιακής σύγκρουσης.

Οι Παλαιστίνιοι από την αρχή αντιμετώπισαν τον Οδικό Χάρτη ως ένα μέσο το οποίο θα έδινε νέα ώθηση στην ειρηνευτική διαδικασία που είχε περιπέσει σε τέλμα και όχι ως ένα σχέδιο το οποίο θα πραγματοποιούσε τα όσα φιλοδοξούσε να φέρει εις πέρας. Αντελήφθησαν το σχέδιο ως ένα αναγκαίο κακό το οποίο παρά τις ατέλειες του ήταν αναγκαίο να το δεχθούν ως βάση διαπραγμάτευσης λόγω της δυσχερούς θέσης στην οποία

145 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ.4

146 http://www.knesset.gov.il/process/docs/roadmap_response_eng.htm

147 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ.4

148 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ.3

149 Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

είχε περιέλθει η Παλαιστινιακή Αρχή, καθώς είχε απαξιωθεί στα μάτια της Διεθνούς Κοινότητας με την ανεπάρκεια της να ασκήσει πλήρη εξουσία στα Παλαιστινιακά εδάφη.¹⁵⁰

Κατ' ιδίαν ωστόσο, οι Παλαιστίνιοι ήταν ακόμα περισσότερο επικριτικοί και καχύποπτοι απέναντι στον Οδικό Χάρτη. Παρόλο που ο Οδικός Χάρτης έκανε σαφή αναφορά στην δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους, η απουσία αναφοράς ακριβούς χρονοδιαγράμματος ίδρυσης του και η απροθυμία του Κουαρτέτου να δεσμευτεί για την πραγματοποίηση αυτής της διάταξης, θύμιζε στους Παλαιστίνιους τις παθογένειες των Συμφωνιών του Όσλο. Εκεί όπου αν και είχε εννοηθεί ότι η ειρηνευτική διαδικασία θα προχωρούσε, εν τέλει δημιουργήθηκε μία μόνιμη κατάσταση διπλωματικού και πολιτικού αδιεξόδου.¹⁵¹

Οι Παλαιστίνιοι φοβόντουσαν ότι μόλις σταματήσει η πίεση που ασκούσαν οι βίαιες επιθέσεις κατά του Ισραήλ, οι Ισραηλινοί από την πλευρά τους θα ακολουθούσαν μία παρελκυστική πολιτική με κύριο χαρακτηριστικό την αναβλητικότητα όπως γινόταν και στο παρελθόν. Ο Οδικός Χάρτης, με τις ασαφείς διατάξεις που είχε, αδυνατούσε να αντιμετωπίσει αυτό το ενδεχόμενο παρά τα σαφή χρονοδιαγράμματα και τις φάσεις που περιείχε.

Επομένως, οι Παλαιστίνιοι ποτέ δεν θεώρησαν τον Οδικό Χάρτη ως ένα βιώσιμο ειρηνευτικό σχέδιο το οποίο θα μπορούσε να τεθεί σε εφαρμογή αλλά το εξέλαβαν ως ένα διπλωματικό παίγνιο το οποίο θα τους έδινε χρόνο και το οποίο δεν μπορούσαν να το αποφύγουν λόγω της πίεσης της διεθνούς κοινότητας.

ε) Λόγοι αποτυχίας

Ο Οδικός Χάρτης παρά τους φιλόδοξους στόχους του, τελικά απέτυχε να πραγματοποιήσει τους αντικειμενικούς σκοπούς του και ουσιαστικά βάλτωσε από την πρώτη κιόλας φάση του σχεδίου. Οι λόγοι της αποτυχίας ήταν πολλοί και χρεώνονται σε όλα τα μέρη που ενεπλάκησαν με την διαπραγματευτική διαδικασία.

Αρχικά, η μορφή του Κουαρτέτου και ο τρόπος λήψης των αποφάσεων μέσα σε αυτό λειτουργούσαν ως αποτρεπτικοί παράγοντες στην διπλωματική διαδικασία. Το Κουαρτέτο, εγκλωβισμένο στην εσωτερική αντιπαράθεση των μελών του σχετικά με τη μορφή του Οδικού Χάρτη δεν μπόρεσε να προσφέρει ουσιαστική συνδρομή στην ειρηνευτική διαδικασία. Παράλληλα, η μερική υπονόμευση του από τις ΗΠΑ από ένα σημείο και έπειτα, το οδήγησε στην αναξιοπιστία και στην απαξίωση.¹⁵²

Εκτός όμως από τις εγγενείς παθογένειες του Κουαρτέτου, ευθύνες για την αποτυχία καταλογίζονται και στο Ισραήλ και στους Παλαιστίνιους. Το Ισραήλ ήταν από την αρχή αντίθετο με την διάταξη για πάγωμα των οικιστικών προγραμμάτων. Με το πρόσχημα ότι δεν έχουν πάψει πλήρως οι τρομοκρατικές επιθέσεις, ο Σαρόν αρνήθηκε να σταματήσει την επέκταση των εποικισμών με αποτέλεσμα να σταματήσει ουσιαστικά και η προσπάθεια εφαρμογής του Οδικού Χάρτη, αποτυγχάνοντας να εκπληρωθούν οι αντικειμενικοί σκοποί

150 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ.4

151 The Road Map, Journal of Palestine studies σελ.4

152 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ 30

της πρώτης φάσης του σχεδίου.¹⁵³

Οι Παλαιστίνιοι με τη σειρά τους αν και όπως φάνηκε ουδέποτε αντιμετώπισαν τον Οδικό Χάρτη ως ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που θα οδηγούσε στην λύση, δεν κατάφεραν να τερματίσουν πλήρως τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Παρόλο που κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι επιθέσεις μειώθηκαν αισθητά, η συνέχιση των βομβιστικών επιθέσεων από την πλευρά της Χαμάς πυροδότησαν το κλίμα και έδωσαν στην απρόθυμη κυβέρνηση Σαρόν το πρόσχημα για να μη δεσμευτεί με τη σειρά της στις υποχρεώσεις της σχετικά με την απόσυρση των Ισραηλινών δυνάμεων.¹⁵⁴

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι ο Οδικός Χάρτης ήταν μία άκαιρη πρόταση καθώς δεν είχαν ωριμάσει οι πολιτικές συνθήκες και για τις δύο πλευρές. Τόσο το Ισραήλ, όσο και οι Παλαιστίνιοι ήταν αφοσιωμένοι εκείνη την περίοδο στα θέματα της ασφάλειας και δεν ήταν διατεθειμένοι να προχωρήσουν σε ουσιαστικές και αμοιβαίες υποχωρήσεις για την εξεύρεση μίας λύσης που θα τερμάτιζε το αιματοκύλισμα. Ακόμα, η ασάφεια του σχεδίου λειτούργησε ανασταλτικά ενώ η αδύναμη θέση του Κουαρτέτου εμπόδισε από το να ασκηθούν ουσιαστικές και επαρκείς πιέσεις για τον τερματισμό της βίας που ήταν και το προαπαιτούμενο.

7. Η Μονομερής Αποχώρηση από την Γάζα

α) εισαγωγή

Η *Μονομερής Αποχώρηση από την Γάζα (Unilateral Disengagement Plan ή Tokhnit HaHinatkut)* ήταν ένα σχέδιο το οποίο προτάθηκε και στην συνέχεια εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση Σαρόν με σκοπό την απεγκατάσταση των Ισραηλινών κατοίκων από περιοχές της Λωρίδας της Γάζας και από μερικούς συνοικισμούς της Ιουδαίας και της Σαμάρειας.

Το σχέδιο για την αποχώρηση από την Γάζα εισήχθη για πρώτη φορά από τον Αριέλ Σαρόν κατά την διάρκεια ομιλίας του τον Δεκέμβριο του 2003.¹⁵⁵ Ωστόσο, υπάρχουν αναφορές ότι την ύπαρξη μίας τέτοιας στρατηγικής αποχώρησης ήταν σε γνώση των διπλωματικών κύκλων και ιδίως αυτών των ΗΠΑ, αρκετούς μήνες νωρίτερα.¹⁵⁶ Το σχέδιο τελικά για την αποχώρηση εγκρίθηκε επίσημα από την κυβέρνηση τον Ιούνιο του 2004 ενώ άρχισε να εφαρμόζεται ένα χρόνο μετά, από τον Αύγουστο του 2005.¹⁵⁷

153 Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

154 Heller, Mark, A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse

155 <http://www.mfa.gov.il/mfa/pressroom/2003/pages/address%20by%20pm%20ariel%20sharon%20at%20the%20fourth%20herzliya.aspx>

156 The Middle East Quartet: A Post Mortem, Khlaed Elgindy, The Saban Center For Middle East Policy σελ 30

157 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%20Renewing%20the%20Peace%20Process%20Apr%202005.aspx>

Η πολιτική της κυβέρνησης Σαρόν σχετικά με την απόφαση για την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα πρέπει να ιδωθεί μέσα από μία σφαιρική οπτική γωνία η οποία εντάσσεται σε μία συνολική στρατηγική σχετικά με την Ισραηλινο-Παλαιστινιακή σύγκρουση. Η στρατηγική αυτή στηριζόταν σε τέσσερις πυλώνες. Καταρχάς, είχε προηγηθεί η εκτεταμένη στρατιωτική επιχείρηση “Defensive Wall” με σκοπό την εξάρθρωση των τρομοκρατικών οργανώσεων, ακολούθησε η Μονομερής Αποχώρηση από την Γάζα με την απομάκρυνση Ισραηλινών ενώ παράλληλα στο μέτωπο της Ιουδαίας και Σαμάρειας, άρχισε να ανεγείρεται προστατευτικό χώρισμα. Ταυτόχρονα, ο τέταρτος πυλώνας ήταν ο διπλωματικός με τις προσπάθειες εξεύρεσης διπλωματικής λύσης στην σύγκρουση, είτε μέσα από τον Οδικό Χάρτη είτε από διάφορες μορφές ανακωχής.

Όπως αναλύεται και στην συνέχεια, η μονομερής αποχώρηση ήταν θεμελιωμένη σε συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους και εξυπηρετούσε μία συνολική στρατηγική σε βάθος χρόνου. Η εφαρμογή του σχεδίου περί αποχώρησης προκάλεσε πολλές αντιδράσεις, τόσο σε Παλαιστίνιους όσο και σε Ισραηλινούς. Μάλιστα, στην περίπτωση του Ισραήλ, οδήγησε στην ανακατάταξη της πολιτικής ζωής με την ίδρυση ενός νέου κόμματος, του Καντίμα, υπό την ηγεσία του Αριέλ Σαρόν.

Η δημοσιοποίηση του σχεδίου αποχώρησης έγινε σε μία περίοδο όπου ο Οδικός Χάρτης είχε καταλήξει σε αδιέξοδο χωρίς να έχει γίνει ουσιαστική πρόοδος στις ειρηνευτικές συνομιλίες και δίχως να έχουν σταματήσει οι επιθέσεις από την Δεύτερη Ιντιφάντα. Υπό αυτές τις συνθήκες λοιπόν, το Ισραήλ επέλεξε την μονομερή εφαρμογή ενός σχεδίου δίχως να έχει συμφωνηθεί -επίσημα- με τα άλλα μέρη με σκοπό να δημιουργηθούν οι κατάλληλες πολιτικές συνθήκες για μία μελλοντική διπλωματική λύση, διατηρώντας ως βάση την δημιουργία ενός Παλαιστινιακού κράτους.

β) Η στρατηγική πίσω από την Μονομερή Αποχώρηση

Για να γίνει κατανοητή η στρατηγική πίσω από την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα, πρέπει να αποσαφηνιστούν οι λόγοι που έκαναν τον Σαρόν, έναν στρατιωτικό και πολιτικό που είχε διακριθεί για την σκληρή του γραμμή, να επιλέξει την απεμπλοκή από την Γάζα. Ο Σαρόν υποστήριζε ότι το Ισραήλ θα έπρεπε να αποδεχθεί τα όρια της ισχύος του και να δράσει ανάλογα. Το Ισραήλ δεν έχει την ισχύ για να πραγματοποιήσει το όνειρο του “Μεγάλου Ισραήλ” και θα πρέπει να περιοριστεί σε πιο ρεαλιστικές επιλογές.¹⁵⁸

Επίσης, το Ισραήλ δεν είχε καμία ρεαλιστική προοπτική να δημιουργήσει μία Εβραϊκή πλειοψηφία στην Λωρίδα της Γάζας.¹⁵⁹ Όσους εποικισμούς και αν δημιουργούσε, ήταν αδύνατο να αλλαχθεί η δημογραφική σύνθεση της περιοχής. Επομένως, το κόστος ύπαρξης αυτών των Εβραϊκών οικισμών ήταν σαφώς μεγαλύτερο από το όφελος τους λόγω των απαιτήσεων που υπήρχαν στον τομέα της ασφάλειας. (cost-benefit analysis)

Ακόμα, σύμφωνα πάντα με τον Σαρόν, η αποχώρηση από την Γάζα θα οδηγούσε σταδιακά σε μία μείωση της έντασης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστίνιων η οποία θα κατέληγε σε

158 Shalom Zaki, Underlying the Disengagement Plan

159 Shalom Zaki, Underlying the Disengagement Plan

μείωση των συγκρούσεων.¹⁶⁰ Αλλά ακόμα και αν εξακολουθούσαν να υπάρχουν συγκρούσεις, ο Ισραηλινός στρατός θα μπορεί με περισσότερη ευκολία να αντιμετωπίσει σε τακτικό επίπεδο τις προκλήσεις, έχοντας απομακρυνθεί οι Ισραηλινοί κάτοικοι της Γάζας.

Άλλος ένας λόγος που κρύβεται πίσω από την απόφαση του Σαρόν ήταν η συνειδητοποίηση ότι υπό τις επικρατούσες συνθήκες, η Διεθνής Κοινότητα δεν θα επέτρεπε να δημιουργηθεί ένα κενό εξουσίας στην Μέση Ανατολή. Οπότε, το Ισραήλ θα έπρεπε να προκαταλάβει την Διεθνή Κοινότητα, εφαρμόζοντας ένα δικό του σχέδιο προτού οι διεθνείς δρώντες επιβάλλουν ένα άλλο, το οποίο θα ήταν πολύ χειρότερο για τα συμφέροντα του Ισραήλ.¹⁶¹

Η θέση αυτή ωστόσο θέτει στο προσκήνιο ένα νέο δεδομένο το οποίο μέχρι πρότινος το Ισραήλ αρνιόταν να συζητήσει. Για πρώτη φορά, Ισραηλινή κυβέρνηση αποδέχθηκε ότι οποιαδήποτε διαδικασία που να οδηγεί σε ειρηνευτική λύση, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και το θέμα των οικισμών σε εδάφη, με κατά βάση Αραβικό πληθυσμό.¹⁶² Υπενθυμίζεται, ότι μόλις λίγους μήνες νωρίτερα, ο Οδικός Χάρτης έφθασε σε αδιέξοδο, εν μέρει λόγω της άρνησης του Ισραήλ να “παγώσει” τα οικιστικά προγράμματα.

Η απόφαση όμως για απαγκίστρωση από την Λωρίδα της Γάζας, είχε να κάνει και με την πολιτική πραγματικότητα στο εσωτερικό του Ισραήλ. Μεγάλο κομμάτι της κοινής γνώμης και της πολιτικής ελίτ, θεωρούσε ότι είναι απαραίτητο για το Ισραήλ να εγκαταλείψει την Λωρίδα της Γάζας έτσι ώστε να επικεντρωθεί στην επέκταση των οικιστικών προγραμμάτων στην Ιουδαία και την Σαμάρεια. Και αυτό γιατί, πίστευαν ότι μία μελλοντική πολιτική συμφωνία με τους Παλαιστίνιους που θα οδηγούσε στην ίδρυση Παλαιστινιακού κράτους, θα πραγματοποιείτο ανταλλαγή εδαφών. Το Ισραήλ λοιπόν θα έπρεπε να επιδιώξει εδάφη στην περιοχή της Ιουδαίας και γι αυτό θα έπρεπε να δημιουργήσει πυκνότερους οικισμούς.¹⁶³

Εκτός όμως από το (μικρό) κομμάτι της Ισραηλινής κοινωνίας το οποίο σκεφτόταν με στρατηγικούς όρους, το μεγαλύτερο κομμάτι της Ισραηλινής κοινωνίας απλά επιθυμούσε την απομάκρυνση από την Γάζα γιατί είχε κουραστεί από την σύγκρουση με τους Παλαιστίνιους. Η Ισραηλινή κυβέρνηση όμως για να ικανοποιήσει ακριβώς αυτήν την επιθυμία της κοινωνίας, χρειαζόταν να υπάρχουν οι κατάλληλες πολιτικές συνθήκες.¹⁶⁴ Δεν μπορούσε λοιπόν να αποχωρήσει νωρίτερα, σε περίοδο υψηλής έντασης καθώς η οποιαδήποτε υποχώρηση θα εκλαμβανόταν πολιτικά ως ήττα του Ισραήλ όπως έγινε με την περίπτωση του Λιβάνου. Η περίοδος λοιπόν μετά την στρατιωτική επιχείρηση “Defensive Wall” που οδήγησε σε μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων και οι προσδοκίες που δημιουργήθηκαν με τον Οδικό Χάρτη θεωρήθηκε η κατάλληλη για να τεθεί σε ισχύ το σχέδιο περί Μονομερούς Αποχώρησης.

Ο Σαρόν προχώρησε με το σχέδιο του για αποχώρηση από την Γάζα και επειδή επεδίωκε την στρατηγική εμβάθυνση και ενδυνάμωση των σχέσεων του Ισραήλ με τις ΗΠΑ. Η αποχώρηση από την Γάζα θα απέτρεπε να εμφανίσει το Ισραήλ ως το αδιάλλακτο μέρος

160 Shalom Zaki, Underlying the Disengagement Plan

161 Shalom Zaki, Underlying the Disengagement Plan

162 Brom Shlomo, The Disengagement Plan: Political and Security Ramifications

163 Brom Shlomo, The Disengagement Plan: Political and Security Ramifications

164 Evron Yair, Disengagement and Israeli Deterrence

ενώ θα κέρδιζε την πολιτική υποστήριξη των ΗΠΑ σχετικά με την μη επιστροφή στα σύνορα προ του 1967.¹⁶⁵ Έτσι, θα επέτρεπε στις ΗΠΑ να υποστηρίξουν την διατήρηση των οικισμών στην Ιουδαία και την Σαμάρεια ενώ θα απέρριπταν το “δικαίωμα επιστροφής” μαζικών Αραβικών πληθυσμών. Ακόμα, θα μπορούσαν με αυτόν τον τρόπο να στρέψουν τις πολιτικές τους πιέσεις προς τους Παλαιστίνιους για να πατάξουν πλήρως τις τρομοκρατικές οργανώσεις ως αντάλλαγμα για την Μονομερή Αποχώρηση.¹⁶⁶

Πέρα όμως από τον θετικό αντίκτυπο που θα δημιουργούσε η αποχώρηση από την Γάζα, πολλοί αναλυτές επεσήμαναν τις αρνητικές επιπτώσεις που θα είχε αυτή η στρατηγική. Καταρχάς η αποχώρηση από την Γάζα θα σήμαινε σε μεγάλο βαθμό και απώλεια ελέγχου της κατάστασης ασφαλείας από την Λωρίδα της Γάζας. Αυτό θα είχε ως συνέπεια την αύξηση του εμπορίου όπλων μέσα από τούνελ μεταξύ Αιγύπτου και Παλαιστινίων, καθώς οι Ισραηλινές δυνάμεις δεν θα μπορούσαν πια να τις αποτρέψουν.¹⁶⁷

Επίσης, η απομάκρυνση των Ισραηλινών οικισμών θα αποτελούσε πλήγμα για την τοπική οικονομία. Αυτό θα είχε μακροπρόθεσμες επιπτώσεις καθώς η οικονομική παρακμή θα οδηγούσε σε νέα πολιτική όξυνση.¹⁶⁸ Το πιο σημαντικό όμως θα ήταν η αβεβαιότητα που θα προκαλείτο στο εσωτερικό της περιοχής της Γάζας. Στην Λωρίδα της Γάζας, η παρουσία της Χαμάς ήταν πολύ ισχυρή και η προοπτική της αποχώρησης των Ισραηλινών θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για την οριστική κατάληψη της εξουσίας από την Χαμάς.¹⁶⁹ Αυτό, όπως φάνηκε κατά τα επόμενα χρόνια, όντως συνέβη, καθώς παρά την προσπάθεια διάλυσης της Χαμάς από τις ένοπλες δυνάμεις του Ισραήλ, όχι μόνο κατόρθωσε να επιβιώσει αλλά και κατέλαβε την εξουσία, αρχικά μέσα από εκλογές και αργότερα μέσω της ισχύος στην Λωρίδα της Γάζας.

γ) Το σχέδιο Αποχώρησης από την Γάζα

Το σχέδιο Μονομερούς Αποχώρησης από την Γάζα, δημοσιεύτηκε από το πρωθυπουργικό γραφείο του Σαρόν, στις 18 Απριλίου του 2004 ενώ αναθεωρήθηκε και εγκρίθηκε από το σύνολο της κυβέρνησης τον Ιούνιο του 2004 και τελικά κυρώθηκε από την Βουλή (Κνεσέτ) τον Οκτώβριο του 2004. Η καθυστέρηση αυτή οφειλόταν στις διαπραγματεύσεις με άλλα μέλη της κυβέρνησης και της βουλής τα οποία διαφωνούσαν με πτυχές του σχεδίου.

Σύμφωνα με το Σχέδιο λοιπόν, ήταν αναγκαία η Μονομερής Αποχώρηση γιατί δεν υπήρχε από Παλαιστινιακής πλευράς αξιόπιστος συνομιλητής με σκοπό την επίτευξη του στόχου για την δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους. Έτσι, θέτοντας σε εφαρμογή το Σχέδιο αποχώρησης, το Ισραήλ επεδίωκε να φέρει εις πέρας συγκεκριμένους στόχους όσον αφορά την ειρηνευτική διαδικασία.

Καταρχάς, το Ισραήλ μέσω του Σχεδίου επεδίωκε να σπάσει το αδιέξοδο στο οποίο είχαν οδηγηθεί οι διαπραγματεύσεις, οφείλοντας να κάνει τις απαραίτητες κινήσεις ανεξάρτητα από τον βαθμό ανταπόκρισης της Παλαιστινιακής πλευράς. Ο σκοπός του Σχεδίου ήταν να

165 Shalom Zaki, Underlying the Disengagement Plan

166 Evron Yair, Disengagement and Israeli Deterrence

167 Brom Shlomo, The Disengagement Plan: Political and Security Ramifications

168 Τα επόμενα χρόνια, οι οικονομικές επιπτώσεις έγιναν έκδηλες με κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας.

169 Brom Shlomo, The Disengagement Plan: Political and Security Ramifications

οδηγήσει σε μία καλύτερη κατάσταση στον τομέα της ασφάλειας, της πολιτικής, της οικονομίας και της δημογραφικής σύνθεσης. Αυτό είχε να κάνει με την βούληση του Ισραήλ να μην υπάρχουν Ισραηλινοί οικισμοί στην Λωρίδα της Γάζας που θα τεθούν υπό διακύβευση σε μία μελλοντική διαπραγματεύση ενώ από την άλλη θα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σε περιοχές στην Ιουδαία και την Σαμάρεια.¹⁷⁰

Επίσης, σύμφωνα με την σκέψη των Ισραηλινών, το Σχέδιο αποχώρησης θα στήριζε την προσπάθεια των ΗΠΑ και γενικά της Διεθνούς Κοινότητας να δημιουργηθούν θεσμοί στην Παλαιστινιακή πλευρά και να προχωρήσει ο εκδημοκρατισμός. Η απομάκρυνση από την Γάζα και μέρος της Σαμάρειας θα συνέβαλλε στην μείωση της έντασης με τον Παλαιστινιακό πληθυσμό ενώ το Ισραήλ θα αποποιείτο την ευθύνη ότι η παρουσία του στην Λωρίδα της Γάζας προκαλεί την οικονομική καχεξία και τα πολιτικά προβλήματα.¹⁷¹

Σύμφωνα λοιπόν με το Σχέδιο, οι οικισμοί οι οποίοι προορίζονταν να εγκαταλειφθούν κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις ομάδες. Στην πρώτη ομάδα συμπεριλαμβάνονται οι οικισμοί Morag, Netzarim και Kfar Darom στην περιοχή της Γάζας, στην δεύτερη ομάδα τα χωριά Ganim, Kadim, Sa-Nur, και Homesh στην Βόρεια Σαμάρεια, στην τρίτη ομάδα οι οικισμοί γύρω από την περιοχή Gush Katif στην Λωρίδα της Γάζας ενώ στην τέταρτη ομάδα τους Εβραϊκούς οικισμούς στην Βόρεια Λωρίδα της Γάζας.¹⁷²

Μαζί με τους οικισμούς στην Λωρίδα της Γάζας, θα απομακρύνονταν και οι Ισραηλινές στρατιωτικές βάσεις εκτός από μία περιοχή κατά μήκος της Λωρίδας και της Γάζας όπου γινόταν εκτεταμένο λαθρεμπόριο όπλων (The Philadelphi Route).¹⁷³ Το ίδιο θα γινόταν και στις περιοχές της Βόρειας Σαμάρειας. Επίσης, υπήρχε σαφή δέσμευση από πλευράς Ισραήλ σύμφωνα με την οποία θα συνέδραμε στην δημιουργία υποδομών και στην οικονομική ανάπτυξη των Παλαιστινίων.

Παρόλο όμως την απομάκρυνση των Ισραηλινών οικισμών και του στρατού από την Λωρίδα της Γάζας, ο Ισραηλινός Στρατός αναλάμβανε την φύλαξη, περιμετρικά της περιοχής ενώ διατηρούσε τον έλεγχο του εναέριου χώρου και του αιγιαλού.¹⁷⁴ Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι και με το νέο status quo μετά την Αποχώρηση, οι Παλαιστίνιοι ασκούσαν περιορισμένη κυριαρχία στο εσωτερικό της Λωρίδας της Γάζας, ειδικά σε τομείς ασφάλειας καθώς ο τομέας αυτός παρέμενε υπό τον έλεγχο του Ισραήλ.

Στην περιοχή της Ιουδαίας και της Σαμάρειας, δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για απομάκρυνση Ισραηλινών στρατευμάτων αλλά αντίθετα το Ισραήλ επαναβεβαίωνε το δικαίωμα του για τις αναγκαίες παρεμβάσεις στην περιοχή. Υπήρχε μόνο μία γενική διάταξη η οποία αφορούσε στην προσπάθεια του Ισραήλ να μειωθούν τα σημεία ελέγχου

170 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/MFADocuments/Pages/Revised%20Disengagement%20Plan%206-June-2004.aspx#A>

171 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/MFADocuments/Pages/Revised%20Disengagement%20Plan%206-June-2004.aspx#A>

172 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%20Renewing%20the%20Peace%20Process%20Apr%202005.aspx>

173 Τελικά, το 2005 και αυτή η περιοχή πέρασε στον τομέα ευθύνης της Παλαιστινιακής Αρχής, τουλάχιστον μέχρι το 2007 όπου την εξουσία ανέλαβε η Χαμάς.

174 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%20Renewing%20the%20Peace%20Process%20Apr%202005.aspx>

(checkpoints).

Στην συνέχεια, υπήρχε η υπόσχεση ότι το Ισραήλ θα συμφωνούσε στην δημιουργία ενός λιμανιού και ενός αεροδρομίου στην περιοχή της Γάζας υπό προϋποθέσεις που θα έπρεπε να συζητηθούν ενώ η ακίνητη περιουσία μέχρι πρότινος Ισραηλινών συμφερόντων (αγροτική, εμπορική, βιομηχανική) στην περιοχή της Γάζας θα περνούσε σε ένα διεθνές μέρος με σκοπό την βέλτιστη εξυπηρέτηση των συμφερόντων του Παλαιστινιακού λαού.¹⁷⁵

Επίσης, στο Σχέδιο υπήρχε δέσμευση για να συνεχίσει το Ισραήλ να προμηθεύει τους Παλαιστίνιους με ρεύμα, νερό, αποχετευτικές υπηρεσίες και τηλεπικοινωνίες ενώ δεσμευόταν ότι θα τηρούσε τις συμφωνίες σε τομείς όπως την διάθεση των Παλαιστινιακών προϊόντων μέσω του εδάφους του Ισραήλ, φορολογικές και τελωνειακές συμφωνίες και την εισδοχή Παλαιστινίων εργατών. Αξίζει να παρατηρηθεί όμως, ότι στην ίδια ακριβώς διάταξη, εκφράζεται η επιθυμία να λήξει κάποια στιγμή η απασχόληση των Παλαιστινίων στο Ισραήλ ενώ ζητείται και η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων της Γάζας για την πλήρη απεξάρτηση των Παλαιστινίων από το Ισραήλ.¹⁷⁶ Αυτό δείχνει την επιθυμία των Ισραηλινών να απαλλαγούν οριστικά από το Παλαιστινιακό ζήτημα και τον πλήρη διαχωρισμό τους από την Παλαιστινιακή κοινωνία.

Τέλος, υπήρχαν προβλέψεις για την αποζημίωση και την αποκατάσταση των κατοίκων που θα αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τις περιουσίες τους ενώ για την συνολική εφαρμογή του Σχεδίου, υπεύθυνο θα ήταν το Security Cabinet¹⁷⁷. Παράλληλα δημιουργούνταν αρμόδιες επιτροπές για να επιληφθούν επιμέρους τομείς του Σχεδίου, όπως την αποζημίωση των κατοίκων, την διάθεση της περιουσίας κτλ.

δ) Αντιδράσεις των Ισραηλινών απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση

Η απόφαση της κυβέρνησης Σαρόν για την διάλυση των οικισμών από την Λωρίδα της Γάζας και μέρος της Σαμάρειας, προκάλεσε πολλές αντιδράσεις στο εσωτερικό του Ισραήλ, τόσο στο επίπεδο της κοινωνίας όσο και στην πολιτική ζωή της χώρας. Τόσο στην ίδια την κοινωνία, όσο και ανάμεσα στους πολιτικούς υπήρχαν ομάδες που στήριζαν το Σχέδιο ενώ άλλες ήταν σφόδρα αντίθετες και αγωνίστηκαν για την ακύρωση του.

Καταρχάς, σε επίπεδο κοινής γνώμης, αρχικά υπήρχε ευρεία στήριξη στο σχέδιο Μονομερούς Αποχώρησης από την Γάζα όπως έδειχναν οι μετρήσεις που κυμαίνονταν σε ποσοστά από 70% έως 66% υπέρ της αποχώρησης την περίοδο του Οκτωβρίου του 2004.¹⁷⁸ Σε ίδιες μετρήσεις όμως τον Μάιο του 2005, φάνηκε μία πτώση του ποσοστού της κοινής

175 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%20Renewing%20the%20Peace%20Process%20Apr%202005.aspx>

176 <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israels%20Disengagement%20Plan-%20Renewing%20the%20Peace%20Process%20Apr%202005.aspx>

177 Το Security Cabinet το αποτελούσαν υπουργοί της κυβέρνησης που είχαν να κάνουν με τα χαρτοφυλάκια που αφορούσαν την ασφάλεια της χώρας. Μέλη του ήταν ο Υπουργός Οικονομικών, Αμύνης, Εσωτερικής Ασφάλειας, Δικαιοσύνης ενώ επικεφαλής ήταν ο Πρωθυπουργός.

178 Μετρήσεις του Tami Steimetz Center

γνώμης που ήταν υπέρ της αποχώρησης, με ποσοστά του 57,5% έως 54% υπέρ της αποχώρησης ενώ υπήρξαν έρευνες που έδειξαν ότι η κοινή γνώμη ήταν μοιρασμένη στα δύο με ποσοστό γύρω στο 50%.¹⁷⁹ Η μείωση αυτή των ποσοστών στήριξης απέναντι στο Σχέδιο εξηγείται ως μία αντίδραση της Ισραηλινής κοινωνίας απέναντι στην ανετοιμότητα της Ισραηλινής κυβέρνησης να εφαρμόσει το Σχέδιο ομαλά και με οργάνωση, αποζημιώνοντας και εγκαθιστώντας τους αποχωρούντες από τους οικισμούς.¹⁸⁰

Το κομμάτι της Ισραηλινής κοινωνίας το οποίο ήταν φανατικά αντίθετο σε οποιοδήποτε σχέδιο αποχώρησης ήταν, όπως είναι εύλογο, αυτό των Εποίκων, το οποίο συνολικά αριθμούσε γύρω στους 250.000 πολίτες. Μία ισχυρή μειοψηφία η οποία αν και ανομοιογενής ξαφνικά δημιούργησε μία ταύτιση συμφερόντων.¹⁸¹ Αρχικά, υπήρχαν οι κάτοικοι των συγκεκριμένων περιοχών, των οποίων η ζωή θα άλλαζε δραματικά και θα έπρεπε να εγκαταλείψουν τις περιουσίες τους. Στη συνέχεια, οι κάτοικοι των οικισμών της Ιουδαίας και Σαμάρειας, φοβόντουσαν ότι μπορεί σε ένα μελλοντικό σχέδιο, να είναι αυτοί οι επόμενοι μίας αναγκαστικής υποχώρησης.¹⁸²

Εκτός όμως από το έννομο συμφέρον που υπήρχε σχετικά με τις συνέπειες και τις επιπτώσεις μίας αποχώρησης, υπήρχε και η ιδεολογική-θρησκευτική πτυχή. Το συντηρητικό κομμάτι της κοινωνίας του Ισραήλ, προεξεχόντων των υπερορθόδοξων Εβραίων, θεωρούσε την περιοχή της Γάζας ως τμήμα του μεγάλου Ισραήλ (*Eretz Yisrael*) όπως καταγραφόταν στην Παλαιά Διαθήκη. Το Σχέδιο λοιπόν για αυτό το κομμάτι της κοινωνίας αποτελούσε μία προδοσία των ιδανικών και των στόχων του Εβραϊκού Έθνους.¹⁸³ Στην Ισραηλινή κοινωνία λοιπόν δημιουργήθηκε μία πόλωση και μία έντονη αντιπαράθεση.

Η αντιπαράθεση αυτή όμως υπήρχε και στο πολιτικό επίπεδο καθώς ένα μέρος της πολιτικής ελίτ ήταν ριζικά αντίθετο με το ενδεχόμενο της αποχώρησης. Το πολιτικό κομμάτι που ήταν αντίθετο με το Σχέδιο, βρισκόταν κυρίως στο εσωτερικό του Λικούντ και είχε ως κύριο πολιτικό εκφραστή, τον εσωκομματικό αντίπαλο του Σαρόν, τον Νετανιάχου. Αν και η επίσημη πολιτική προσέγγιση όσων ήταν αντίθετοι στο Σχέδιο ήταν στο γεγονός ότι θα παραβιάζονταν τα ανθρώπινα δικαιώματα όσων θα αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τις οικίες τους, είναι εμφανές ότι το Σχέδιο λειτούργησε ως αφορμή για την αμφισβήτηση του Σαρόν και την υπονόμηση του πάνω στο πλαίσιο της πολιτικής ισχύος.¹⁸⁴

Η εσωκομματική αυτή σύγκρουση στο εσωτερικό του Λικούντ είχε ως αποτέλεσμα την φυγή του Σαρόν από το Λικούντ, και την ίδρυση ενός νέο κόμματος, του Καντίμα (Εμπρός). Η πολιτική κίνηση όμως αυτή του Σαρόν δεν ήταν μία βεβιασμένη πολιτική κίνηση υπό το βάρος των συνθηκών αλλά μία φυγή προς τα εμπρός ανάμεσα στους πραγματιστές γύρω από αυτόν που ήθελαν μία ρεαλιστική λύση και των ιδεαλιστών του Μεγάλου Ισραήλ που δεν επιθυμούσαν καμία υποχώρηση.¹⁸⁵

Η πρωτοβουλία αυτή του Σαρόν έθεσε τις βάσεις για την αλλαγή του κομματικού

179 Elran Meir, Disengagement Offshoots: Strategic Implications for Israeli Society

180 Elran Meir, Disengagement Offshoots: Strategic Implications for Israeli Society

181 Ben Meir Yehuda, The Disengagement: An Ideological Crisis

182 Ben Meir Yehuda, The Disengagement: An Ideological Crisis

183 Elran Meir, Disengagement Offshoots: Strategic Implications for Israeli Society

184 <http://www.economist.com/node/5191774>

185 <http://www.economist.com/node/5191774>

συστήματος στο Ισραήλ, καθώς το Καντίμα, κατάφερε να συγκεντρώσει ένα μεγάλο μέρος της εκλογικής βάσης, κάτι που αποδείχθηκε και στις εκλογές του 2006 όπου συγκέντρωσε ποσοστό 29%.¹⁸⁶ Έθεσε το Λικούντ στο περιθώριο ενώ κατάφερε να αποσπάσει σημαντικά στελέχη του Εργατικού κόμματος με προεξέχοντα τον Σιμόν Πέρες, ο οποίος είχε ηττηθεί για την αρχηγία στο εσωτερικού του κόμματος από τον αντίπαλο του Πέρετζ. Έτσι, ο Σαρόν κατάφερε να συσπειρώσει μία ευρύτερη μετριοπαθή συμμαχία γύρω από ένα νέο κόμμα, το οποίο διέθετε το απαραίτητο πολιτικό κεφάλαιο από όλο το πολιτικό φάσμα και συνάμα το απαραίτητο κοινωνικό έρεισμα για να προχωρήσει με την πολιτική του στο πεδίο της Μονομερούς Αποχώρησης.

ε) Αντιδράσεις των Παλαιστινίων απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση

Η Αποχώρηση από την Γάζα λειτούργησε για την Παλαιστινιακή πλευρά σε άμεση εξάρτηση με τα δύο θέματα που την ταλάνιζαν, την εξέλιξη της Ιντιφάντα και την διαδικασία μεταβίβασης της εξουσίας. Η Ιντιφάντα είχε καταστρέψει τον κοινωνικό ιστό της Παλαιστινιακής κοινωνίας και διέλυσε την οποιαδήποτε έννοια έννομης τάξης στο εσωτερικό των Παλαιστινιακών εδαφών. Από την άλλη, υπήρχε ανταγωνισμός όσον αφορά στην διεκδίκηση της εξουσίας με την Χαμάς και την Φατάχ να ερίζουν για τον έλεγχο της πολιτικής εξουσίας.¹⁸⁷

Υπό αυτό λοιπόν το σκηνικό, οι Παλαιστίνιοι ανταποκρίθηκαν θετικά στο σχέδιο περί Μονομερούς Αποχώρησης από την Γάζα. Οι περισσότεροι Παλαιστίνιοι μάλιστα θεώρησαν ότι ήταν η συνεχής πίεση μέσω της Ιντιφάντα, αυτή που ώθησε τους Ισραηλινούς να προχωρήσουν στην Μονομερή Αποχώρηση.¹⁸⁸

Παρόλα αυτά, υπήρχαν και αντιδράσεις ανάμεσα στους Παλαιστίνιους που ήταν αρνητικές απέναντι στο Σχέδιο αποχώρησης. Οι αρνητικές αυτές αντιδράσεις, βασίζονταν στο σκεπτικό στο ότι οι Ισραηλινοί δρούσαν μονομερώς χωρίς να έχει υπάρξει ένα διεθνώς ή έστω διμερές πλαίσιο συμφωνίας. Η μονομερής αυτή ενέργεια θα μπορούσε να επηρεάσει την μετέπειτα ειρηνευτική διαδικασία, δημιουργώντας ένα τετελεσμένο μονομερούς δράσης και ύπαρξης de facto καταστάσεων οι οποίες θα λειτουργούσαν ως υπόδειγμα για παρόμοιες μελλοντικές ενέργειες από πλευράς Ισραήλ.

Επίσης, η Παλαιστινιακή πλευρά εξέφρασε την ανησυχία της για τον αντίκτυπο που θα είχε η αποχώρηση στην τοπική οικονομία της Γάζας καθώς δεν υπήρχαν ισοδύναμα μέτρα για την οικονομική συρρίκνωση που θα προκαλείτο από την αποχώρηση των Ισραηλινών κατοίκων.¹⁸⁹

Τέλος, πολλά στελέχη της Φατάχ εξέφραζαν την ανησυχία τους ότι η αποχώρηση των Ισραηλινών δυνάμεων θα δημιουργούσε ένα κενό εξουσίας στην Γάζα το οποίο η Φατάχ και κατά συνέπεια η Παλαιστινιακή Αρχή δεν ήταν έτοιμη να διαχειριστεί. Αυτό θα προκαλούσε την αύξηση της ισχύος της Χαμάς που έχοντας ισχυρά ερείσματα στην Γάζα,

186 Φυσικά στις εκλογές του 2006, την ηγεσία είχε αναλάβει ο Εχούντ Ολμέρτ.

187 Harari, Shalom and Heller, Mark A. , The Effects of Disengagement on Palestinian Politics and Society

188 Evron, Yair , Disengagement and Israeli Deterrence

189 Harari, Shalom and Heller, Mark A. , The Effects of Disengagement on Palestinian Politics and Society

θα ισχυροποιείτο περισσότερο και θα καταλάμβανε την εξουσία κάποια στιγμή στο μέλλον.¹⁹⁰

Και στα δύο αυτά θέματα, οι Παλαιστίνιοι εν τέλει αποδείχθηκε ότι είχαν δίκιο καθώς η μετέπειτα πορεία των πραγμάτων έδειξε ότι η Λωρίδα της Γάζας υπέστη ένα ισχυρό οικονομικό πλήγμα με συνέπεια την απόλυτη κυριαρχία της παραοικονομίας και του λαθρεμπορίου ενώ παράλληλα η Χαμάς τελικά κατάφερε να επικρατήσει και πολιτικά στην διοίκηση της περιοχής της Γάζας.

στ) Αντιδράσεις της Διεθνούς Κοινότητας απέναντι στην Μονομερή Αποχώρηση

Οι πιο σημαντικοί διεθνείς δρώντες, τουτέστιν οι ΗΠΑ και η ΕΕ συγκατένευσαν στο σχέδιο Μονομερούς Αποχώρησης υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα λειτουργούσε ως ένα στάδιο μίας ευρύτερης διαδικασίας και όχι ως μία ανεξάρτητη κίνηση.¹⁹¹ Και οι δύο αυτοί διεθνείς δρώντες ζητούσαν την επανέναρξη των συνομιλιών μετά την ολοκλήρωση του Σχεδίου αποχώρησης, οι οποίες θα βασίζονταν στον Οδικό Χάρτη. Ειδικότερα, η θέση της Ε.Ε. ήταν περισσότερο πιστή σε αυτήν την διακήρυξη αν και τελικά είχε περιορισμένη επιρροή και δυνατότητα επιβολής της.

Οι ΗΠΑ, ουσιαστικά, από την πρώτη στιγμή υιοθέτησαν το Σχέδιο αποχώρησης και μάλιστα εις βάρος του Οδικού Χάρτη που από ένα σημείο και έπειτα το αντιμετώπισαν ως ανασταλτικό παράγοντα που εμποδίζει την εφαρμογή μίας ρεαλιστικής και πρακτικής λύσης. Παρόλο την πολιτική στήριξη που προσέφεραν από την πρώτη στιγμή, οι ΗΠΑ δεν επιθυμούσαν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην διαδικασία της απεμπλοκής από την Γάζα, τόσο γιατί επιθυμούσαν να κρατήσουν τις ισορροπίες με τους Παλαιστίνιους όσο και επειδή δεν ήθελαν να δυσαρεστήσουν τους Ισραηλινούς σε περίπτωση που προέκυπταν διαφορές.¹⁹²

Τέλος, η στάση του ΟΗΕ ήταν θετική απέναντι στο Σχέδιο. Ο τότε Γενικός Γραμματέας Κόφι Ανάν, επαίνεσε την “γενναία απόφαση” του Σαρόν να συνεχίσει την δύσκολη διαδικασία απεμπλοκής από την Γάζα και μέρους της Δυτικής Όχθης. Ωστόσο, υπήρχε μία συναντίληψη στη θέση του ΟΗΕ και αυτήν της Ε.Ε. Καθώς και ο ΟΗΕ, αντιλαμβανόταν ότι το Σχέδιο αποχώρησης θα έπρεπε να είναι ένα πρώτο στάδιο για την επανέναρξη των συνομιλιών, οι οποίες θα βασίζονταν στον ήδη προταθέν Οδικό Χάρτη με την αρωγή του Κουαρτέτου.¹⁹³

ζ) Ανέγερση του χωρίσματος στην Ιουδαία και την Σαμάρεια

Ο τέταρτος πυλώνας της στρατηγικής του Ισραήλ κατά την περίοδο αυτήν ήταν η απόφαση για την ανέγερση του χωρίσματος στην Ιουδαία και την Σαμάρεια. Γίνεται λόγος για χωρίσμα γιατί παρόλο που έχει επικρατήσει να ονομάζεται “τοίχος” από πολλά ΜΜΕ, στην πραγματικότητα τα μέρη όπου έχει ανεγερθεί τοίχος είναι πολύ λίγα. Το μεγαλύτερο μέρος

190 Harari, Shalom and Heller, Mark A. , The Effects of Disengagement on Palestinian Politics and Society

191 Brom, Shlomo, The Disengagement Plan: The Day After

192 Brom, Shlomo, The Disengagement Plan: The Day After

193 <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=15474&Cr=Middle&Cr1=East#.UfVJLKzTfKU>

του χωρίσματος αποτελείται από ένα φράχτη, συνοδευόμενο από συρματοπλέγματα και τάφρους ενώ μόνο σε μέρη όπου υπάρχουν κοντά Ισραηλινοί οικισμοί έχει ανεγερθεί τοίχος.¹⁹⁴

Η ιδέα και εν τέλει η εφαρμογή του χωρίσματος, έγινε σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και έχει άμεση σχέση με την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα, παρόλο που η απόφαση για την κατασκευή του, πάρθηκε αρκετό καιρό προτού πραγματοποιηθεί το σχέδιο αποχώρησης από την Γάζα. Η ιδέα για την κατασκευή ενός χωρίσματος υπήρχε πολλά χρόνια προτού υλοποιηθεί μπροστά στο ξέσπασμα της βίας και παρουσίαζε τα ίδια προβλήματα και τις ίδιες αντιδράσεις όπως στην περίπτωση αποχώρησης από την Γάζα.

Το σχέδιο για μία συνολική διαίρεση των Ισραηλινών και των Παλαιστινίων, τόσο γεωγραφική όσο και πληθυσμιακή προϋπήρχε ήδη από την εποχή της Βρετανικής Αποικιοκρατίας και κατά καιρούς ερχόταν στο προσκήνιο, χωρίς ποτέ όμως να βρίσκει ικανούς εκφραστές πραγματοποίησης της καθώς δεν συγκέντρωνε την απαραίτητη συναίνεση για να λάβει σάρκα και οστά.¹⁹⁵

Αν και οι Παλαιστίνιοι ήταν αντίθετοι στην κατασκευή ενός χωρίσματος, ο πραγματικός λόγος που δεν ανεγειρόταν ήταν γιατί οι ίδιοι οι Ισραηλινοί ήταν αντίθετοι στην κατασκευή του. Ο λόγος ήταν ότι η κατασκευή ενός χωρίσματος, οποιασδήποτε μορφής και αν είχε θα έφερε πλήγμα κατά του κινήματος και της πρακτικής των οικισμών στις περιοχές της Ιουδαίας και της Σαμάρειας. Γιατί, η κατασκευή ενός χωρίσματος θα δημιουργούσε de facto ένα Παλαιστινιακό κράτος και στην ουσία θα σήμαινε την εγκατάλειψη των οικισμών που θα βρισκότουσαν στην λάθος πλευρά.¹⁹⁶ Η δημιουργία λοιπόν ενός χωρίσματος έβρισκε εμπόδιο στις ίδιες ακριβώς αγκυλώσεις που συνάντησε και η Αποχώρηση από την Γάζα. Στα μάτια μερίδας της κοινής γνώμης θα σήμαινε την εγκατάλειψη του “Μεγάλου Ισραήλ” και των προσπαθειών δεκαετιών για την δημογραφική μεταβολή των συγκεκριμένων περιοχών.

Η κυβέρνηση Σαρόν αν και αρχικά ήταν αντίθετη στην ιδέα κατασκευής ενός χωρίσματος, στην συνέχεια υπό το βάρος των συνθηκών, αναθεώρησε την στάση της. Η αιτία πίσω από την αλλαγή της στάσης της κυβέρνησης Σαρόν δεν ήταν άλλη από την πίεση που δημιουργούσε η βία και οι απώλειες εξαιτίας της Ιντιφάντα. Προτού ξεκινήσει η Ιντιφάντα, το λόμπι των κατοίκων των οικισμών αυτών και των συντηρητικών ήταν αρκετά δυνατό για να αποτρέπει οποιαδήποτε σκέψη δημιουργίας χωρίσματος. Το βαρύ τίμημα αίματος όμως που πλήρωνε η Ισραηλινή κοινωνία μετά την έναρξη της Ιντιφάντα, δημιούργησε την απαραίτητη κοινωνική συμμαχία που ζητούσε επίμονα την κατασκευή ενός χωρίσματος.¹⁹⁷

Δεν είναι τυχαίο άλλωστε, πως το όλο εγχείρημα ξεκίνησε από μία ομάδα βάσης με τίτλο “Fence for Life” μετά την βομβιστική επίθεση στο Dolphinarium (Ιούνιος 2001) στο Τελ Αβίβ που στοίχισε την ζωή κυρίως σε εφήβους.¹⁹⁸

194 Brom Shlomo, The Security Fence: Solution or Stumbling Block

195 David Makovsky, How to build a fence σελ.3

196 David Makovsky, How to build a fence σελ.5

197 Brom Shlomo, The Security Fence: Solution or Stumbling Block

198 <http://www.hagader.org/English/main.asp>

Εκτός όμως από ένα κοινωνικό αίτημα, η κατασκευή του χωρίσματος ήταν πρωτίστως ζήτημα ασφαλείας. Η απουσία ενός χωρίσματος είχε τεράστιες συνέπειες κατά την διάρκεια της Ιντιφάντα καθώς οι τρομοκράτες κατά κανόνα διείσδυαν τα σύνορα από τις περιοχές αυτές και χτυπούσαν τα αστικά κέντρα.¹⁹⁹ Τα μετέπειτα ευρήματα μετά την κατασκευή του, δείχνουν ότι υπήρξε σημαντική βελτίωση στον τομέα της ασφάλειας.

Η κατασκευή του χωρίσματος που τα πρώτα χρόνια είχε την μορφή ενός φράχτη, επηρέασε την ικανότητα των τρομοκρατών να πραγματοποιήσουν τις επιθέσεις τους, οδηγώντας σε μία δραματική μείωση των επιθέσεων και των θυμάτων παρόλο που τα πρώτα χρόνια το χώρισμα βρισκόταν ημιτελές και σχετικά ανίσχυρο. Κατά την διάρκεια ενός έτους από τότε που κατασκευάστηκε το χώρισμα, από τον Αύγουστο του 2003 έως τον Αύγουστο του 2004, υπήρξε κατά 84% μείωση των απωλειών από τρομοκρατικές ενέργειες σε σχέση με την περίοδο του Σεπτεμβρίου του 2001 με τον Ιούλιο του 2002.²⁰⁰

Φαίνεται λοιπόν ότι η κατασκευή του χωρίσματος πέτυχε τον αντικειμενικό της σκοπό, καθώς ενίσχυσε την ασφάλεια του Ισραήλ, κατορθώνοντας να σταματήσει πρακτικά τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Βέβαια, το αποτέλεσμα αυτή της ενέργειας, πρέπει να διακρίνεται υπό το πρίσμα μίας συνολικής στρατηγικής, που συμπεριλαμβάνει την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα, την στρατιωτική επιχείρηση “Defensive Wall” και την διπλωματική προσπάθεια. Επίσης είναι γεγονός ότι η κατασκευή του χωρίσματος ήταν αποτέλεσμα της πίεσης που άσκησε η Ιντιφάντα.²⁰¹

Η κυβέρνηση Σαρόν μη θέλοντας να δώσει την εντύπωση ότι το χώρισμα θα κατέληγε σε μία πολιτική ήττα του Ισραήλ καθώς θα δημιουργούσε την αίσθηση ότι έθετε τα όρια ενός μελλοντικού Παλαιστινιακού κράτους, κατασκεύασε το χώρισμα σε πολλές περιοχές πέρα από την πράσινη γραμμή από την ανακωχή του 1949, σε περιοχές που θεωρούνταν αραβικές.²⁰² Ένας άλλος λόγος για αυτήν την απόκλιση ήταν επειδή το Ισραήλ ήθελε να εσωκλείσει και πολλούς από τους Εβραϊκούς οικισμούς που σε διαφορετική περίπτωση θα έμεναν απροστάτευτοι.

Οι σημαντικότεροι διεθνείς δρώντες όπως οι ΗΠΑ, η ΕΕ και ο ΟΗΕ, αντιμετώπισαν θετικά την κατασκευή του χωρίσματος και των αποτελεσμάτων που παρήγαγε. Η κύρια ένσταση τους ήταν στην καταπάτηση των Παλαιστινιακών εδαφών, ζητώντας από το Ισραήλ να τροποποιήσει τα σύνορα του χωρίσματος ώστε να συμπίπτουν με την πράσινη γραμμή του 1949. Οι υπόλοιπες αντιδράσεις είχαν να κάνουν με τις οικονομικές επιπτώσεις που θα προκαλούσε στην τοπική οικονομία και τον αντίκτυπο τους στους Παλαιστίνιους.²⁰³

199 David Makovsky, How to build a fence σελ.6

200 <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/state/law/pages/summary%20of%20israels%20response%20regarding%20the%20security%20fence%2028-feb-2005.aspx>

201 Brom Shlomo, The Security Fence: Solution or Stumbling Block

202 Brom Shlomo, The Security Fence: Solution or Stumbling Block

203 Brom Shlomo, The Security Fence: Solution or Stumbling Block

8. Η ρήξη ανάμεσα στους Παλαιστίνιους, Φατάχ-Χαμάς

α) η λανθάνουσα ενδοΠαλαιστινιακή έριδα

Αν και η διαμάχη στην Μέση Ανατολή χαρακτηρίζεται κυρίως από την σύγκρουση ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και το Ισραήλ, υπάρχει και μία άλλη διάσταση της σύγκρουσης, αυτή ανάμεσα στους ίδιους τους Παλαιστίνιους. Η σύγκρουση αυτή δεν είναι πάντοτε διακριτή καθώς πολλές φορές δεν ήταν απαραίτητα ανάμεσα σε ομάδες με σαφή ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά αλλά λάμβανε τον χαρακτήρα συγκρούσεων ενάντια σε μεμονωμένες φατρίες ή μικρο-ομάδες συμφερόντων.

Επίσης η σύγκρουση αυτή ανάμεσα στους Παλαιστίνιους ήταν κατά τον περισσότερο καιρό λανθάνουσα. Η ένταση με το Ισραήλ και η Ισραηλινή υπεροπλία ισχύος, λειτουργούσε ανασταλτικά για την εκδήλωση ενός ευρύτερου και ανοικτού χάσματος από Παλαιστινιακής πλευράς. Η εχθρική ταυτότητα του Ισραήλ είχε ως αποτέλεσμα να συσπειρώνει σε μεγάλο βαθμό τις Παλαιστινιακές φυγόκεντρες δυνάμεις ή στην χειρότερη περίπτωση να μην τις αφήνει να έρθουν σε ανοικτή ρήξη μεταξύ τους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, δεν είναι τυχαίο ότι εν τέλει η ανοικτή σύγκρουση στους κόλπους των Παλαιστίνιων εκδηλώθηκε μετά την λήξη της Ιντιφάντα, με την δραματική μείωση των συγκρούσεων με το Ισραήλ. Επίσης, ο θάνατος του Αραφάτ λειτούργησε ως θρυαλλίδα κρίσιμων πολιτικών εξελίξεων στην ανάληψη της εξουσίας στην Παλαιστινιακή Αρχή.²⁰⁴ Η ανοικτή σύγκρουση λοιπόν ανάμεσα στους Παλαιστίνιους εκδηλώθηκε μετά το 2006 και πήρε σε μεγάλο βαθμό χαρακτήρα ενός εμφυλίου πολέμου. Το αποτέλεσμα ήταν η *de facto* διχοτόμηση των περιοχών της λεγόμενης Παλαιστίνης με τους κύριους πρωταγωνιστές, την Χαμάς να ελέγχει πλήρως την Λωρίδα της Γάζας και την Φατάχ την Δυτική Όχθη.

Προτού όμως καταλήξει σε αυτό το σημείο η ενδο-Παλαιστινιακή έριδα πρέπει να αναζητηθούν τα βαθύτερα αίτια που την οδήγησαν εκεί και πως εξελίχθηκε η διαμάχη κατά την εξεταζόμενη περίοδο, κυρίως κατά την Δεύτερη Ιντιφάντα.

Η ενδο-Παλαιστινιακή διαμάχη έχει τρία διακριτά στοιχεία που την χαρακτηρίζουν. Καταρχάς, είναι το ιδεολογικό που χαρακτηρίζεται από την διαφορετική ιδεολογία των δύο μεγάλων παρατάξεων, αυτής του εθνικισμού και του παναραβισμού και από την άλλη πλευρά του πολιτικού Ισλάμ. Δεύτερον, είναι οι δρώντες που είναι κατά κύριον λόγο η Φατάχ και η Χαμάς ενώ τρίτον είναι η κλασσική επιδίωξη για απόκτηση εξουσίας. Η διαμάχη λοιπόν ανάμεσα στην Φατάχ και στην Χαμάς δεν ήταν απλά μία εδαφική σύγκρουση αλλά ήταν μία συνολική σύγκρουση σε ένα ευρύτερο αγώνα για την κατάκτηση εξουσίας, χαρακτηριζόμενο από εκ διαμέτρου αντίθετες αντιλήψεις σχετικά με τον ρόλο της πολιτικής και της θρησκείας σε σχέση με τον κοινό κατά τ' άλλα αγώνα υπέρ της

204 Graham Usher, *Palestinians After Arafat*, σελ.2

β) ταυτότητα της Φατάχ και της Χαμάς

1) Χαμάς

Η Χαμάς γεννήθηκε με την Πρώτη Ιντιφάντα, η οποία ξέσπασε το 1987 αλλά οι ιδεολογικές και οργανωτικές της ρίζες καταλήγουν στην Μουσουλμανική Αδερφότητα, από την οποία ξεπήδησε και είναι “αδελφή” οργάνωση.²⁰⁶ Η ιδεολογία πίσω από την Χαμάς που είναι τα αρχικά της ονομασίας Harakat al-Muqawama al-Islamiya (Islamic Resistance Movement) είναι το ριζοσπαστικό Ισλάμ. Σύμφωνα με αυτήν την ιδεολογία επιδιώκεται η εφαρμογή της κατά γράμμα ερμηνείας του Κορανίου και της επιβολής του Ισλαμικού νόμου (Σαρία) σε όλα τα εδάφη όπου κατοικούν Μουσουλμάνοι.²⁰⁷

Σύμφωνα με αυτήν την ιδεολογία, οι Ισλαμιστές απορρίπτουν την επιρροή της Δύσης και ακόμα αμφισβητούν τις ίδιες τους τις κυβερνήσεις που είναι κοσμικού χαρακτήρα καθώς τις θεωρούν πως είναι υποχείρια της Δύσης. Η Χαμάς ακολουθώντας αυτήν την γραμμή αντιπολιτευόταν την Φατάχ του Αραφάτ σε ιδεολογικό πλαίσιο καθώς την θεωρούσε υπόδουλη των Δυτικών, ανίκανη να εκπληρώσει τα “δίκαια” των Παλαιστινίων, εκμεταλλευόμενη την πολιτική στασιμότητα και την αβελτηρία σχετικά με την ίδρυση ενός Παλαιστινιακού κράτους.²⁰⁸

Η Χαμάς κατά την διάρκεια του αγώνα των Παλαιστινίων για ανεξαρτησία μέχρι το ξέσπασμα της Δεύτερης Ιντιφάντα έπαιζε δευτερεύοντα ρόλο καθώς η ιδεολογία που πρωταγωνιστούσε κατά τις προηγούμενες δεκαετίες ήταν ο εθνικισμός και μερικώς ο παναραβισμός. Βρισκόταν λοιπόν πάντοτε στην σκιά της Φατάχ και του Αραφάτ. Η ιδεολογία του εθνικισμού ωστόσο δεν άφησε ανεπηρέαστη την Χαμάς που παρόλο τον Ισλαμιστικό της χαρακτήρα, υιοθέτησε εθνικιστικά χαρακτηριστικά τα οποία ενσωματώθηκαν στην Ισλαμιστική της ιδεολογία.²⁰⁹

Ένα άλλο χαρακτηριστικό το οποίο υιοθέτησε η Χαμάς και στο οποίο χρωστάει εν πολλοίς την επιτυχία της, ήταν η πρακτική της κοινωνικής αλληλεγγύης. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, για να αντιμετωπιστεί η Ισραηλινή “κατοχή”, θα έπρεπε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο υποδομών, τόσο εκπαιδευτικού όσο και κοινωνικού χαρακτήρα.²¹⁰ Αυτό πρακτικά σήμαινε την δημιουργία ενός μεγάλου δικτύου σχολείων, νοσοκομείων και άλλων κοινωνικών υποδομών τα οποία βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της Χαμάς.

Η ανάπτυξη ενός ευρύτερου κοινωνικού δικτύου από πλευράς Χαμάς θα πρέπει να συνδυαστεί παράλληλα με το διεφθαρμένο καθεστώς της Παλαιστινιακής Αρχής και της Φατάχ του Αραφάτ που πρακτικά το έλεγχε. Η ευνοιοκρατία, η διαφθορά και η

205 Hamas vs Fatah, the struggle for Palestine, Jonathan Schanzer, σελ.2

206 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.14

207 Hamas vs Fatah, the struggle for Palestine, Jonathan Schanzer, σελ.5

208 Hamas vs Fatah, the struggle for Palestine, Jonathan Schanzer, σελ.6

209 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.16

210 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.16

κακοδιοίκηση της Φατάχ του Αραφάτ ήταν ένας άλλος παράγοντας που αποξένωσε τους Παλαιστίνιους και τους έστρεψε σταδιακά προς την Χαμάς.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της Χαμάς, ήταν η προσήλωση της στον ένοπλο αγώνα μέσα από την έννοια της “Jihad” και την πεποίθηση ότι αν και η βία είναι ένα μέσο και όχι ο σκοπός, μόνο μέσα από την βία μπορούν να επιτευχθούν οι πολιτικοί στόχοι των Παλαιστινίων. Την τακτική αυτή την ακολούθησε πιστά καθ' όλη την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα, αποδεικνύοντας ότι ήταν το πιο ακραίο μέρος της σύγκρουσης με την μαξιμαλιστική της στάση.²¹¹

ii) Φατάχ

Η Φατάχ είναι ο έτερος σημαντικός παίκτης στην Παλαιστινιακή σκακιά. Αποτελεί την παλαιότερη Παλαιστινιακή οργάνωση και ιδρύθηκε το 1958 από τον Γιασέρ Αραφάτ. Ωστόσο, ουσιαστικό ρόλο στα Παλαιστινιακά πράγματα, άρχισε να διαδραματίζει μετά τον πόλεμο των Έξι Ημερών.²¹² Η Φατάχ κατάφερε να εξελιχθεί στην μεγαλύτερη Παλαιστινιακή οργάνωση και ουσιαστικά να κυριαρχήσει στην Παλαιστίνη για δεκαετίες.

Το ιδεολογικό όχημα πίσω από την Φατάχ, που είναι τα ανάστροφα αρχικά της ονομασίας Harakat al-Tahrir al-Filistiniya (Palestinian Liberation Movement), είναι ο Αραβικός εθνικισμός. Η φιλοσοφία τους είναι ότι η απελευθέρωση της Παλαιστίνης είναι ο μόνος δρόμος προς την ενότητα των Αράβων.²¹³ Βέβαια, ο εθνικισμός της Φατάχ σε πολλές περιπτώσεις κατέληξε να αποτελεί ένα μείγμα από σοβινισμό, ξενοφοβία, αλυτρωτισμό και μαζί με όλα αυτά με ένα έντονο στοιχείο αντισημιτισμού.²¹⁴

Το ξεκίνημα της Φατάχ, ήταν μέσα από την βία και μία σειρά από ένοπλες τρομοκρατικές επιθέσεις, όπως αεροπειρατείες, δολοφονίες ή βομβιστικές επιθέσεις. Η Φατάχ του Αραφάτ αποτελούσε την ισχυρότερη συνιστώσα της PLO, της οργάνωσης ομπρέλα των Παλαιστινίων και στην ουσία ήταν αυτή που είχε την εξουσία, διατηρώντας ταυτόχρονα και την αυτοτέλεια της, δημιουργώντας ένα παράδοξο σχήμα.²¹⁵

Σταδιακά, με το πέρασμα των ετών, και μπροστά στην αδυναμία της Φατάχ να πετύχει τους πολιτικούς της στόχους με στρατιωτικά μέσα, άρχισε να κινείται προς την κατεύθυνση της διπλωματίας και της διαπραγμάτευσης. Έτσι αν και διατήρησε την πολεμική της ρητορική, σε πρακτικό επίπεδο άρχισε να επιδιώκει πολιτική λύση.²¹⁶ Αποτέλεσμα αυτής της στροφής ήταν οι συμφωνίες του Όσλο όπου συμφωνήθηκε η δημιουργία της Παλαιστινιακής Αρχής και την μεταβίβαση εξουσιών και δικαιοδοσίας στην νέα αρχή. Φυσικά και στην νέα αυτή αρχή, την εξουσία συνέχισε να διατηρεί εκ των πραγμάτων η Φατάχ και ο Αραφάτ.

Κατά την διάρκεια της διακυβέρνησης των περιοχών δικαιοδοσίας της Παλαιστινιακής Αρχής, η κακοδιοίκηση ήταν εκτεταμένη ενώ η διαφθορά ενδημούσε. Παράλληλα, η

211 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.19

212 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.9

213 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.8

214 Hamas vs Fatah, the struggle for Palestine, Jonathan Schanzer, σελ.7

215 A window on the workings of the PA: an inside view, Azmi Shuabi

216 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.13

στασιμότητα στο Παλαιστινιακό και η διάψευση των προσδοκιών σχετικά με την ίδρυση ενός Παλαιστινιακού κράτους, προκάλεσαν έντονη δυσαρέσκεια στην Παλαιστινιακή κοινωνία.

iii) Διαφορές και ομοιότητες των Φατάχ-Χαμάς

Οι διαφορές και οι ομοιότητες της Χαμάς και της Φατάχ μπορούν να συνοψιστούν αν εξετάσουμε ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με τις δύο οργανώσεις. Καταρχάς, το γεγονός που οδήγησε στην ίδρυση και των δύο οργανώσεων ήταν η λεγόμενη Nakba το 1948 ενώ ο πόλεμος των Έξι Ημερών για την Φατάχ έδωσε ώθηση στην δημιουργία ενός μαζικού κινήματος το οποίο διαμορφώθηκε από την Διασπορά και την εμπειρία των προσφύγων. Από την άλλη, η λεγόμενη Κατοχή που προκάλεσε ο πόλεμος των Έξι Ημερών ήταν αυτό που διαμόρφωσε την Χαμάς, η οποία αναπτύχθηκε μέσα στην Παλαιστίνη. (σε αντίθεση με την Φατάχ που δρούσε εκτός των εδαφών της Παλαιστίνης, Ιορδανία, μετά Αλγερία).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό ήταν οι ιδρυτές των δύο οργανώσεων. Στην περίπτωση της Φατάχ, ιδρυτικά της μέλη ήταν επαγγελματίες που είχαν διακριθεί με την εργασία τους στις χώρες του Περσικού κόλπου, είχαν σπουδάσει στο Κάιρο, είχαν υπάρξει πρόσφυγες στην Γάζα, είχαν επηρεαστεί από τον παναραβισμό και τον εθνικισμό και κατάγονταν από οικογένειες μικρομεσαίας κοινωνικής τάξης με αστικό υπόβαθρο. Στην περίπτωση της Χαμάς, οι ηγέτες ήταν μέλη του “παραρτήματος” της Μουσουλμανικής Αδερφότητας στην Γάζα, υπήρξαν πρόσφυγες εκεί και κατάγονταν από την επαρχία.

Στον τομέα των μελών, τα μέλη της Φατάχ αποτελούντο από εργάτες, μετά από φοιτητές και πρόσφυγες που διέμεναν σε προσφυγικά στρατόπεδα και αργότερα από όλο το κοινωνικό φάσμα. Τα μέλη της Χαμάς αποτελούντο από τις ίδιες κατηγορίες με εμφανές όμως το στοιχείο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης καθώς προσέλκυε τα πιο φτωχά κοινωνικά στρώματα.

Στο πεδίο της ιδεολογίας, η Φατάχ ευαγγελιζόταν τον Παλαιστινιακό εθνικισμό, την απελευθέρωση της Παλαιστίνης και την ίδρυση ενός Παλαιστινιακού κράτους, το οποίο θα ήταν ισότιμο με τα υπόλοιπα Αραβικά κράτη. Η Χαμάς εξέφραζε το πολιτικό Ισλάμ, υιοθετώντας κάποια στοιχεία του Παλαιστινιακού εθνικισμού ενώ υποστήριζε και την “ισλαμοποίηση” της κοινωνίας.

Όσον αφορά το πολιτικό πρόγραμμα, η Φατάχ ξεκίνησε ως ένοπλο κίνημα, προωθώντας τον πόλεμο για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης, τον οποίο γρήγορα εγκατέλειψε για να στραφεί στην διεκδίκηση των πολιτικών της στόχων μέσω της διπλωματίας. Με την πορεία του χρόνου κατέληξε να ασκεί εξουσία μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ευνοιοκρατίας, πελατειακών δομών και διαφθοράς. Η Χαμάς, καλούσε σε ένοπλη αντίσταση κατά της Ισραηλινής “κατοχής” ενώ από τα τέλη του '90 άρχισε να αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο μίας “ανακωχής” με το Ισραήλ εφόσον αποσυρόταν στα σύνορα προ του 1967. Παράλληλα, δημιούργησε ένα εκτενές δίκτυο κοινωνικών υποδομών και φιλανθρωπίας.

Τέλος, στο κομμάτι της χρηματοδότησης τους, η Φατάχ αντλούσε πόρους αρχικά από τα

εμβάσματα Παλαιστινίων της Διασποράς και στη συνέχεια από επιχορηγήσεις φιλικών Αραβικών κυβερνήσεων. Μία άλλη πηγή χρηματοδότησης μετά την εγκαθίδρυση της Παλαιστινιακής Αρχής, ήταν από τους φόρους των Παλαιστινίων. Η Χαμάς είχε ως πηγές χρηματοδότησης, διάφορες δωρεές είτε σε ατομικό επίπεδο είτε σε κρατικό.²¹⁷

γ) Η ενδοΠαλαιστινιακή διαμάχη κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα

Μέχρι το ξέσπασμα της Δεύτερης Ιντιφάντα, ο Αραφάτ κατόρθωνε να υποβαθμίζει την ένταση της διαμάχης με την Χαμάς, λόγω των ηγετικών χαρισμάτων που είχε απέναντι στον Παλαιστινιακό λαό.²¹⁸ Η έναρξη της Δεύτερης Ιντιφάντα όμως, οδήγησε σε νέα δεδομένα στο πολιτικό σκηνικό θέτοντας τέλος στην πολιτική της δύσκολης αλλά ειρηνικής συνύπαρξης με την Παλαιστινιακή Αρχή.²¹⁹

Στην αρχή, ο τρόπος που επηρέασε η Δεύτερη Ιντιφάντα την Παλαιστινιακή ισορροπία ισχύος ήταν μέσα από τον ανταγωνισμό. Η Χαμάς, ακόμα και πριν το ξέσπασμα της Ιντιφάντα ασκούσε δριμεία κριτική στην -ελεγχόμενη από την Φατάχ- Παλαιστινιακή Αρχή ότι είναι ενδοτική και δεν διαπραγματεύεται δυναμικά. Με το ξέσπασμα της Ιντιφάντα, η αντιπολίτευση πήρε τη μορφή σχετικά με το ποια οργάνωση εμφανιζόταν περισσότερο δυναμική απέναντι στον Ισραηλινό εχθρό.²²⁰

Έτσι η διαμάχη ανάμεσα στους Παλαιστινίους συνέβαλλε στην κλιμάκωση της Δεύτερης Αντιφάνης καθώς και από την πλευρά της Φατάχ, διάφορες ομάδες άρχισαν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, τις περισσότερες φορές χωρίς γνώση των ανωτέρων κλιμακίων και να αναλαμβάνουν αυτόνομη στρατιωτική δράση. Δημιουργήθηκε επομένως ένας άτυπος ανταγωνισμός μεταξύ των τρομοκρατικών οργανώσεων σχετικά με το ποια οργάνωση είναι πιο μαχητική.²²¹

Οι πιο σημαντικές ήταν οι ταξιαρχίες Αλ-Κασάμ (Izz ad-Din al-Qassam Brigades) οι οποίες ήταν το στρατιωτικό σκέλος της Χαμάς, η Ισλαμική Τζιχάντ, η οποία ήταν αυτόνομη με ιδεολογία το πολιτικό Ισλάμ και οι ταξιαρχίες του Αλ-Ακσά, οι οποίες ήταν ένας συνασπισμός στρατιωτικών ομάδων που πρόσκειντο στην Φατάχ και αργότερα αυτονομήθηκαν ως ένα βαθμό.²²²

Τα πολιτικά εμπόδια που δημιουργούσε αυτός ο άτυπος ανταγωνισμός μεταξύ της Φατάχ και των υπόλοιπων οργανώσεων ήταν στο αδιέξοδο που δημιουργούσε για την εξεύρεση μίας πολιτικής λύσης για το τέλος της βίας. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου συνήφθη κάποια ανακωχή, είτε η Χαμάς, είτε η Ισλαμική Τζιχάντ δεν την τηρούσαν καθώς πολλές φορές δεν ήταν μέρος των συνομιλιών και ήθελαν με αυτόν τον τρόπο να αποδείξουν την αναγκαιότητα να συμπεριληφθούν στο τραπέζι των συνομιλιών επί ίσοις όροις και να

217 The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005, Helga Baumgarten σελ.21

218 Yasir Arafat, The Political Player σελ.6

219 Shaul Mishal, The pragmatist dimension of the Palestinian Hamas, σελ. 16

220 Shaul Mishal and Avraham Sela, The Palestinian Hamas: Vision, violence, and coexistence

221 Jaeger and Paserman, Israel, the Palestinian factions, and the cycle of violence, σελ.2

222 Jaeger and Paserman, Israel, the Palestinian factions, and the cycle of violence, σελ.2

αναβαθμιστούν πολιτικά.²²³

Η φύση της διαμάχης άρχισε να παίρνει νέα χαρακτηριστικά με τον θάνατο του Αραφάτ (Νοέμβριο 2004). Αν και η Χαμάς είχε αποφασίσει να απέχει από τις προεδρικές εκλογές του Ιανουαρίου του 2005, συμμετείχε στις τοπικές εκλογές. Η επιτυχία που πέτυχε η Χαμάς στις τοπικές εκλογές, με την συντριπτική νίκη που κατέγραψε ειδικά στην Λωρίδα της Γάζας, έδειξε ότι ήταν σε θέση να ανταγωνιστεί επί ίσοις όροις την Φατάχ.²²⁴

Έτσι η Χαμάς, ήταν σε θέση να εισέλθει στην Παλαιστινιακή πολιτική σκηνή και να διεκδικήσει θεσμικό ρόλο στην Παλαιστινιακή Αρχή. Ακόμα, απεδείχθη ότι σε συνθήκες ελεύθερων εκλογών θα μπορούσε να αποσπάσει περιοχές που προηγουμένως θεωρούνταν εκλογικά κάστρα της Φατάχ.²²⁵ Η απόφαση που έλαβε η ηγεσία της Χαμάς λοιπόν, ήταν να συμμετάσχει στις επόμενες νομοθετικές εκλογές που τελικά έγιναν τον Ιανουάριο του 2006 και στις οποίες ανεδείχθη μεγάλος νικητής.

δ) Ο ρόλος του Ισραήλ στην ενδο-Παλαιστινιακή διαμάχη

Το εύρος που εκμεταλλεύτηκε το Ισραήλ την ενδο-Παλαιστινιακή διαμάχη είναι αμφισβητούμενο, ειδικά μέχρι το τέλος της Δεύτερης Ιντιφάντα. Το Ισραήλ, είναι γεγονός πως ακολούθησε μία διαφορετική τακτική αντιμετώπισης απέναντι στην Φατάχ και την Χαμάς αλλά δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι αυτή η αντιμετώπιση έγινε μέσα σε ένα πλαίσιο διαίρει και βασίλευε.

Καταρχάς, υπάρχει η άποψη ότι το Ισραήλ, ευνόησε την παρουσία της Χαμάς κατά την διάρκεια της πρώτης Ιντιφάντα, επιτρέποντας της να δρα με σκοπό να υπονομεύει εκ των έσω την ισχυρή τότε -υπό την Φατάχ ελεγχόμενη- PLO. Επίσης, το χάσμα που δημιουργήθηκε στους Παλαιστίνιους μετά τις συμφωνίες του Όσλο, ενθαρρύνθηκε από το Ισραήλ καθώς δημιούργησε μία διαφωνία ανάμεσα σε αυτούς που ήταν υπέρ και σε αυτούς που ήταν κατά των συμφωνιών.²²⁶ Είναι αμφίβολο όμως το κατά πόσο το Ισραήλ ενήργησε με βάση μίας συγκροτημένης στρατηγικής και κατά πόσο καταλυτικός ήταν ο ρόλος του στην εμφάνιση του χάσματος ανάμεσα στους Παλαιστίνιους.

Παρόλα αυτά, είναι γεγονός ότι το Ισραήλ έδειξε διαφορετική αντιμετώπιση απέναντι στην Φατάχ και στην Χαμάς κατά την εξεταζόμενη περίοδο που συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με την Δεύτερη Ιντιφάντα. Ο λόγος είναι ότι η Φατάχ είχε σχετικά μετριάσει τις απόψεις της σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες και είχε αναγνωρίσει το Ισραήλ, υιοθετώντας την θέση για την δημιουργία δύο κρατών τα οποία θα ζουν ειρηνικά μεταξύ τους. Επίσης, η ελεγχόμενη από την Φατάχ, Παλαιστινιακή Αρχή ήταν το μοναδικό θεσμικό όργανο το οποίο ήταν νομιμοποιημένο.²²⁷ Αυτό βέβαια, δεν σήμαινε ότι στις επιθέσεις των στρατιωτικών οργανώσεων της Φατάχ, το Ισραήλ έμενε απαθές. Σε κάθε επίθεση της Φατάχ, το Ισραήλ απαντούσε συστηματικά για να εξουδετερώσει το οποιοδήποτε

223 Graham Usher, The Palestinians after Arafat σελ.51

224 Graham Usher, The Palestinians after Arafat σελ, 44

225 Graham Usher, The Palestinians after Arafat σελ, 44

226 <http://imeu.net/news/article006318.shtml>

227 Jaeger and Paserman, Israel, the Palestinian factions, and the cycle of violence, σελ.48

στρατιωτικό πλεονέκτημα της Φατάχ και να δείξει ότι ο μόνος δρόμος ήταν μέσα από την διπλωματία.

Η αντιμετώπιση του Ισραήλ απέναντι στην Χαμάς ωστόσο ήταν διαφορετική. Καθώς η Χαμάς (όπως και η Ισλαμική Τζιχάντ) είχε ως στόχο αρχικά την πλήρη καταστροφή του κράτους του Ισραήλ και την αντίθεση σε κάθε μορφή συμβιβασμού, το Ισραήλ την αντιμετώπισε με σαφώς πιο δυναμικό τρόπο.²²⁸ Το Ισραήλ δεν έκανε διάκριση ανάμεσα στο στρατιωτικό σκέλος της Χαμάς και το πολιτικό της σκέλος και ο απώτερος σκοπός της στρατηγικής του απέναντι της, ήταν η πλήρης εξουδετέρωση της και όχι απλά να την αναγκάσει να εγκαταλείψει την βία.²²⁹

Μέσα αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται η προσπάθεια του Ισραήλ, προς το τέλος της Δεύτερης Ιντιφάντα, να στραφεί κυρίως κατά της Χαμάς, στην περιοχή της Λωρίδας της Γάζας όπου είχε ισχυρή παρουσία. Αν και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν κατόρθωσαν να εξουδετερώσουν την πολιτική παρουσία της Χαμάς, ωστόσο κατάφεραν να μειώσουν σημαντικά την στρατιωτική της ισχύ.²³⁰

Παράλληλα με την στρατιωτική αντιμετώπιση, το Ισραήλ, επεδίωκε την μη συμμετοχή της Χαμάς στην Παλαιστινιακή πολιτική σκηνή και ζητούσε τον πλήρη αποκλεισμό της και περιθωριοποίηση της. Αρνείτο να την συμπεριλάβει ως ισότιμο συνομιλητή και την αντιμετώπιζε ως τρομοκρατική οργάνωση. Το Ισραήλ, ακόμα και πριν τον θάνατο του Αραφάτ είχε στραφεί προς τον σχετικά μετριοπαθή Μαχμούντ Αμπάς της Φατάχ, τον οποίο ήθελε ως συνομιλητή για την συνέχιση των συνομιλιών. Στόχος του ήταν να υπάρξει μία νέα ηγεσία στην Παλαιστινιακή Αρχή που αφενός θα ήταν έτοιμη να προβεί στους απαραίτητους συμβιβασμούς που ο Αραφάτ δεν ήταν διατεθειμένος να κάνει, αφετέρου να καταστεί ο μοναδικός πόλος εξουσίας στις Παλαιστινιακές περιοχές, καταστέλλοντας τις ακραίες οργανώσεις όπως η Χαμάς.²³¹

9. Εκτίμηση Σαρόν ως δρώντα

α) *Η ιδιαιτερότητα του Αριέλ Σαρόν*

Κατά την διάρκεια της πρωθυπουργίας του Αριέλ Σαρόν (2001-2006) είδαμε ότι έλαβαν χώρα πολλές εξελίξεις όσον αφορά στο Παλαιστινιακό. Παρόλο που αναλύθηκε σε προηγούμενη ενότητα ο καταλυτικός ρόλος της ηγεσίας υπό τον Αριέλ Σαρόν, ο παράγοντας της ηγεσίας δεν ήταν παρά ένας από ένα σύνολο παραγόντων που χαρακτήρισε την συγκεκριμένη περίοδο. Τα γεγονότα που έλαβαν χώρα καθώς και η στρατηγική που ακολουθήθηκε βασίστηκε σε ένα πλήθος δρώντων, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, ενώ πολλές πολιτικές αποφάσεις ελήφθησαν υπό το βάρος συγκεκριμένων

228 Jaeger and Paserman, Israel, the Palestinian factions, and the cycle of violence, σελ.49

229 Gunning, Peace with Hamas? The Transforming potential of political participation, σελ.233-234

230 Gunning, Peace with Hamas? The Transforming potential of political participation, σελ.234

231 Harari, Shalom, Heller, The Effects of Disengagement on Palestinian Politics and Society

καταστάσεων που είχαν ωριμάσει εις βάθος χρόνου.

Η πολιτική όμως του Σαρόν χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης καθώς παρουσιάζει πολλά ενδιαφέροντα ευρήματα που σε άλλους Ισραηλινούς πρωθυπουργούς, τόσο προγενέστερους όσο και μεταγενέστερους δεν συναντούνται. Όπως είδαμε από την βιογραφική του παρουσίαση, ο Σαρόν ξεκίνησε την καριέρα του από τον στρατό όπως είναι σύνηθες άλλωστε στην Ισραηλινή πολιτική καθώς οι περισσότεροι πολιτικοί είτε προέρχονται από τον κλάδο του στρατού είτε από τις υπηρεσίες ασφαλείας (πχ Μοσάντ).

Καλλιέργησε συστηματικά το πολιτικό προφίλ του αδιάλλακτου και του “σκληρού” και πράγματι κατά την διάρκεια της προηγούμενης πορείας του -πριν γίνει πρωθυπουργός- επέδειξε σκληρή στάση με τα ζητήματα που καταπιάστηκε. Όμως, αυτό δεν τον εμπόδισε να κάνει τους απαραίτητους συμβιβασμούς όταν έπρεπε και να εγκαταλείψει την μαξιμαλιστική στάση, αντιμετωπίζοντας τα γεγονότα με ρεαλιστική οπτική.

Το πλέον αξιοσημείωτο δεν είναι τόσο η ρεαλιστική στροφή του Αριέλ Σαρόν, όσο η ευρεία αποδοχή που είχε αυτή από την Ισραηλινή κοινωνία. Αν και με μία πρόχειρη ανάγνωση μπορεί κάποιος να οδηγηθεί στο βιαστικό συμπέρασμα ότι αυτή οφειλόταν στην κόπωση της Ισραηλινής κοινωνίας από την βία της Δεύτερης Ιντιφάντα, με μία προσεκτικότερη ανάγνωση διαπιστώνεται ότι τα αίτια είναι βαθύτερα.

Ο Σαρόν, πέτυχε εκεί που άλλοι πολιτικοί απέτυχαν. Η απόφαση του προκατόχου του, Εχούντ Μπάρακ, ποτέ δεν συνάντησε την απαραίτητη πολιτική υποστήριξη και συνετέλεσε σε μεγάλο βαθμό στην απαξίωση του. Από την άλλη, η δυναμική πολιτική του διαδόχου του, Εχούντ Ολμέρτ, απέναντι στην Χεζμπολάχ στον Νότιο Λίβανο, δεν κατάφερε να συσπειρώσει την κοινή γνώμη και αντιθέτως προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις που σε συνδυασμό με τα μετέπειτα σκάνδαλα, οδήγησαν την κυβέρνηση σε κρίση.²³²

β) ο παράγοντας της νομιμοποίησης

Ο καθοριστικός παράγοντας που διέκρινε την πρωθυπουργία του Σαρόν, ήταν ο παράγοντας της νομιμοποίησης. Ως νομιμοποίηση, νοείται η αποδοχή που απολαμβάνει ένα άτομο ή ένας θεσμός από τους πολίτες στο να τον υπακούουν και να δέχονται τις αποφάσεις του. Η έννοια της νομιμοποίησης φέρει υποκειμενικά χαρακτηριστικά καθώς η αντίληψη που έχουν τα μέλη μίας κοινωνίας για έναν πολιτικό άρχοντα διαφέρει και δεν είναι εύκολα μετρήσιμη.²³³

Ο Σαρόν κατόρθωσε να απολαμβάνει μεγάλο ποσοστό νομιμοποίησης κατά την εφαρμογή της στρατηγικής του. Και η επιτυχία του αυτή, οφείλεται σε έναν συνδυασμό παραγόντων, από την προσωπικότητα του και την μέχρι τότε πορεία του έως την διαμόρφωση των κατάλληλων πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών που του επέτρεψαν να γίνουν αποδεκτά από το μεγαλύτερο μέρος της κοινής γνώμης.

232 <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/olmert.html>

233 Ian Hurd, Legitimacy and Authority in International politics σελ.381

Καταρχάς, το γεγονός ότι ο Σαρόν προερχόταν από τον Ισραηλινό Στρατό και ήταν ένα στέλεχος το οποίο είχε λάβει και είχε διακριθεί στις κρισιμότερες πολεμικές αναμετρήσεις του Ισραήλ, του προσέφερε αυξημένο κύρος. Όμως, το στρατιωτικό του υπόβαθρο από μόνο του δεν ήταν αρκετό για να εξηγήσει την μετέπειτα ικανότητα του να προχωρήσει σε δύσκολες αποφάσεις. Ο Εχούντ Μπαράκ, ο οποίος και αυτός προερχόταν από τον Ισραηλινό Στρατό και διέθετε μία στρατιωτική καριέρα, δεν στάθηκε ικανός παράγοντας για να αποκτήσει την αναγκαία υποστήριξη μέσα στην Ισραηλινή κοινωνία όταν πήρε την απόφαση να αποσύρει τα στρατεύματα από τον Νότιο Λίβανο.

Οπότε, το στρατιωτικό υπόβαθρο δεν ήταν ο αποκλειστικός λόγος που ο Σαρόν απολάμβανε τόσο ευρεία αποδοχή από τους Ισραηλινούς πολίτες. Επίσης, ακόμα και όταν είχε κατέλθει στον πολιτικό στίβο, ο Σαρόν είχε διακριθεί με την σκληρή του στάση σε σχέση με τους Παλαιστίνιους και γενικότερα με την ασφάλεια του Ισραήλ, ενώ είχε ταυτιστεί με το κίνημα των οικισμών στη Λωρίδα της Γάζας και στην Ιουδαία και την Σαμάρεια, υποστηρίζοντας το θερμά.²³⁴ Η ρητορική αυτή και η πολιτική του στάση τον είχε κάνει ιδιαίτερα αγαπητό και αποδεκτό στα πιο σημαντικά κομμάτια της Ισραηλινής κοινωνίας.

Ούτε όμως η στρατιωτική καριέρα, ούτε η πολιτική στάση του Σαρόν ήταν οι μοναδικοί λόγοι στους οποίους όφειλε την υποστήριξη της κοινής γνώμης. Ο Σαρόν, μόλις ανέλαβε τα καθήκοντα του ως πρωθυπουργού, μετέτρεψε αυτήν την σκληρή ρητορική σε πραγματικότητα και κράτησε ανένδοτη στάση απέναντι στους Παλαιστίνιους, καθ' όλη την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα, κάνοντας σαφές ότι όσο δεν εγκατέλειπαν τις τρομοκρατικές επιθέσεις δεν υπήρχε περιθώριο για πολιτική λύση και οι βίαιες επιθέσεις δεν θα έμεναν αναπάντητες. Με την στάση του αυτή κατάφερε να συσπειρώσει την Ισραηλινή κοινωνία, η οποία βρέθηκε ουσιαστικά σε εμπόλεμη κατάσταση και στήριξε τις αποφάσεις της κυβέρνησης της.

Ο συνδυασμός όλων αυτών των προσωπικών παραγόντων, του στρατιωτικού υποβάθρου, το αδιάλλακτο και σκληρό πολιτικό του στίγμα και η αποφασιστικότητα με την οποία αντιμετώπισε την Δεύτερη Ιντιφάντα, του παρείχαν την απαραίτητη νομιμοποίηση για να προβεί στους επώδυνους συμβιβασμούς και να μην διστάσει να συγκρουστεί τόσο με μέρος της Ισραηλινής κοινωνίας (εποίκους), όσο και με μέρος του ίδιου του κόμματος του που διαφωνούσαν με την στρατηγική υποχώρησης από την Γάζα.

Βέβαια, εκτός από όλα αυτά τα προσωπικά γνωρίσματα του Σαρόν, υπήρχαν και άλλες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που έδωσαν στον Σαρόν την κατάλληλη νομιμοποίηση για να πάρει γενναίες πολιτικές αποφάσεις, ήτοι την απόφαση για την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα και την κατασκευή του χωρίσματος κατά μήκος της Ιουδαίας και της Σαμάρειας.

Η βία που προκλήθηκε ως αποτέλεσμα της Δεύτερης Ιντιφάντα και τα θύματα που προκάλεσε, δημιούργησε την κατάλληλη πίεση στην Ισραηλινή κοινή γνώμη ώστε να συναινέσει στον απαραίτητο συμβιβασμό των πολιτικών της εκπροσώπων. Η Ισραηλινή κοινωνία υποστήριξε σε μεγάλα ποσοστά το σχέδιο για την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα, προσφέροντας επομένως στον Σαρόν την απαραίτητη λαϊκή στήριξη για να το φέρει

234 Rynhold, Waxman, Ideological change and Israel's Disengagement from Gaza, σελ.11

εις πέρας.²³⁵

Το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση του χωρίσματος κατά μήκος της Ιουδαίας και Σαμάρειας, όπου οι συνεχείς βομβιστικές επιθέσεις που γινόντουσαν στα Ισραηλινά αστικά κέντρα μέσω αυτής της διόδου, δημιούργησαν την κρίσιμη εκείνη ομοφωνία στην Ισραηλινή κοινωνία ώστε να υπερκεράσει τις αντιδράσεις των κατοίκων των οικισμών και των υποστηρικτών ενός Μεγάλου Ισραήλ. Παράλληλα, οι πολιτικές συνθήκες, μαζί με την δημογραφική πραγματικότητα, συνετέλεσαν στο να γίνει κατανοητή στην κοινή γνώμη ότι η πλέον πρόσφορη λύση, ήταν ουσιαστικά αυτή της αποχώρησης.²³⁶

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η νομιμοποίηση του Σαρόν, αντλείτο από έναν συνδυασμό παραγόντων που σε καμία περίπτωση δεν οφείλονταν όλοι στην προσωπική του δράση. Ήταν το αποτέλεσμα μίας σειράς πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών οι οποίες εξελίχθηκαν με δραματικό τρόπο κατά την διάρκεια της πρωθυπουργίας του. Η ικανότητα όμως του Σαρόν να εκμεταλλευτεί την χρονική συγκυρία και την δημιουργηθείσα πολιτική κατάσταση σε συνδυασμό με το πολιτικό του προφίλ, είναι αυτό που χαρακτηρίζει την ηγετική του φυσιογνωμία και την μοναδικότητα του στον ρου της Ιστορίας.

10. Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο λοιπόν της παρούσας εργασίας αναλύθηκε διεξοδικά η στρατηγική του Ισραήλ κατά την διάρκεια της πρωθυπουργίας του Αριέλ Σαρόν και εξετάστηκαν όλα τα γεγονότα που έλαβαν μέρος κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου καθώς και οι παράγοντες που επηρέασαν την διεξαγωγή των γεγονότων.

Η εργασία κινήθηκε από το γενικό στο ειδικό, αναλύοντας αρχικά το θεωρητικό πλαίσιο και στη συνέχεια αναλύοντας τα γεγονότα της εξεταζόμενης περιόδου και τα αποτελέσματα τους. Έτσι, εξετάστηκε η ανάλυση της ίδιας της έννοιας της στρατηγικής έτσι ώστε να οριστεί το ακριβές πλαίσιο ερμηνείας γύρω από το οποίο θα κινούνταν η ανάπτυξη της εργασίας.

Ακόμα, έγινε μία προσπάθεια να συμπεριληφθούν υποκειμενικοί παράγοντες και ο ρόλος που διαδραμάτισαν στην εξέλιξη των γεγονότων. Αυτοί δεν ήταν άλλοι από τον παράγοντα της ηγεσίας και την έννοια της νομιμοποίησης. Και συγκεκριμένα πως λειτούργησαν τα δύο αυτά χαρακτηριστικά σε συνάρτηση με τον κύριο πρωταγωνιστή, τον Αριέλ Σαρόν και πως επηρέασαν την διαμόρφωση των γεγονότων.

Στη συνέχεια, δόθηκε η απαραίτητη έμφαση στον προσωπικό παράγοντα, εστιάζοντας στον ρόλο των προσώπων όπως διαφόρων πρωταγωνιστών και κυρίως του Σαρόν, προσπαθώντας έτσι να μην παραγνωριστεί η ανάλυση σε ατομικό επίπεδο. Από την άλλη

235 Rynhold, Waxman, Ideological change and Israel's Disengagement from Gaza, σελ.31

236 Rynhold, Waxman, Ideological change and Israel's Disengagement from Gaza, σελ 31

όμως, δεν αμελήθηκε η ανάλυση σε συστημικό επίπεδο, εστιάζοντας στην συμπεριφορά των κρατικών δρώντων και μη κρατικών δρώντων όπως οργανώσεις και διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, επιτεύχθηκε μία πολυδιάστατη ανάλυση η οποία συμπεριέλαβε τις θεωρίες τόσο του δομικού όσο και του κλασσικού ρεαλισμού.

Επίσης, παρουσιάστηκε συνολικά και περιεκτικά το χρονικό πλαίσιο της Ισραηλινο-Παλαιστινιακής διαμάχης και αναλύθηκαν τα απαραίτητα σημεία-σταθμοί που συνετέλεσαν στο αδιέξοδο και στην επανάληψη των συγκρούσεων, δίνοντας το απαραίτητο υπόβαθρο στον αναγνώστη ώστε να κατανοήσει το πλαίσιο της επίμαχης περιόδου. Ακόμα, έγινε διάκριση μεταξύ αιτίων και αφορμών σχετικά με το ξέσπασμα της Δεύτερης Ιντιφάντα και αναζητήθηκαν τα πραγματικά αίτια τα οποία οδήγησαν στην σύγκρουση.

Περιγράφηκαν οι διαφορετικές φάσεις της σύγκρουσης κατά την διάρκεια της Δεύτερης Ιντιφάντα ενώ αναλύθηκε η στρατηγική του Ισραήλ κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου. Η εργασία δεν έμεινε μόνο στην στρατιωτική αντιμετώπιση αλλά έκανε μία συνολική εκτίμηση της στρατηγικής του Ισραήλ, παρουσιάζοντας και το πολιτικό και διπλωματικό σκέλος της στρατηγικής, αναλύοντας τις διπλωματικές προσπάθειες και τις πολιτικές πρωτοβουλίες για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων.

Τέλος, παρόλο που δόθηκε βάρος κατά κύριο λόγο στην στρατηγική που ακολούθησε το Ισραήλ που ήταν και το αντικείμενο της εργασίας, παρουσιάστηκε και ο ρόλος που διαδραμάτισε ο έτερος κύριος δρώντας της διαμάχης, οι Παλαιστίνιοι και συγκεκριμένα η δυναμική σύγκρουσης που αναπτύχθηκε ανάμεσα στις διάφορες παρατάξεις και πως αυτή επηρέασε ή επηρεάστηκε από το Ισραήλ.

Έτσι προκύπτουν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία μπορούν να εξαχθούν από την παρούσα εργασία. Καταρχάς, διαπιστώνεται ότι το ξέσπασμα της Δεύτερης Ιντιφάντα στηριζόταν σε παθογένειες του παρελθόντος καθώς η κατάσταση που είχε δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα παλαιότερων συμφωνιών, όπως αυτές του Όσλο, αδυνατούσε να λύσει τα δομικά προβλήματα της Παλαιστινιακής κοινωνίας.

Μπορεί λοιπόν να ειπωθεί ότι η έκρηξη της Δεύτερης Ιντιφάντα ήταν ως ένα βαθμό νομοτελειακή καθώς η συσσωρευμένη πικρία και αγανάκτηση των Παλαιστινίων, αναζητούσε μία διέξοδο εκδήλωσης που αργά ή γρήγορα θα συνέβαινε. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι η Δεύτερη Ιντιφάντα δεν στηρίχθηκε σε μία συγκροτημένη στρατηγική που οδηγούσε στην κλιμάκωση της σύγκρουσης αλλά λειτούργησε ως μία αλληλουχία βίαιων γεγονότων που κατέληξαν στην πλήρη και απόλυτη σύγκρουση.

Ένα άλλο συμπέρασμα είναι ότι παρόλο που ο Σαρόν συγκέντρωνε χαρακτηριστικά που τόσο ο προκάτοχος του (Μπάρακ) όσο και οι επόμενοι πρωθυπουργοί (Ολμέρτ, Νετανιάχου) δεν συγκέντρωναν, η στρατηγική του Ισραήλ ήταν σε μεγάλο βαθμό η ίδια. Αυτό φαίνεται κυρίως από τον τρόπο που αντιμετωπίστηκαν οι αναταραχές των Παλαιστινίων κατά την πρώτη φάση της Δεύτερης Ιντιφάντα, όταν ακόμα ήταν πρωθυπουργός ο Εχούντ Μπάρακ. Παρόλο που ο Μπάρακ, κατηγορήθηκε για υποχωρητικότητα, η αντίδραση του Ισραήλ ήταν ακριβώς η ίδια με την αντίδραση επί

Σαρόν. Αφενός, οι ταραχές αντιμετωπίστηκαν με αστυνομικά μέσα, δηλαδή μέσω καταστολής, αφετέρου υπήρξε μία διπλωματική προσπάθεια για μία πολιτική λύση.

Η αποτυχία να αποφευχθεί η κλιμάκωση της σύγκρουσης οφειλόταν μερικώς στην έλλειψη της νομιμοποίησης που διέθετε ο Εχούντ Μπάρακ απέναντι στην Ισραηλινή κοινωνία. Στερείτο το απαραίτητο πολιτικό έρεισμα για να μπορέσει να περάσει στην Ισραηλινή κοινή γνώμη τους απαραίτητους συμβιβασμούς που πολλές φορές ήταν και επώδυνοι. Ο τρόπος που αποχώρησε το Ισραήλ από τον Νότιο Λίβανο και το στρατηγικό αδιέξοδο που δημιουργήθηκε, απονομιμοποίησαν την πρωθυπουργία του και την ικανότητα του να ηγηθεί. Επίσης, ο Μπάρακ δεν συγκέντρωνε τα απαραίτητα ηγετικά χαρίσματα ώστε να μπορέσει να προβεί στις αναγκαίες τομές που απαιτούσαν οι συνθήκες της εποχής.

Το παραπάνω αίτιο όμως εξηγεί μόνο μερικώς τους λόγους της αποτυχίας να περιοριστεί η σύγκρουση. Όπως γράφτηκε, οι συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί είχαν κάνει την προοπτική της σύγκρουσης, νομοτελειακή, σε μεγάλο βαθμό. Η Δεύτερη Ιντιφάντα, παρόλο που ηττήθηκε στρατιωτικά, κατόρθωσε να δημιουργήσει τις απαραίτητες πολιτικές συνθήκες για να παρθούν μέτρα από πλευρά Ισραήλ που προηγουμένως θα ήταν αδύνατον να παρθούν.

Το σκηνικό βίας της Δεύτερης Ιντιφάντα και ο τραγικός απολογισμός σε αμάχους, δημιούργησε την απαραίτητη κοινωνική συναίνεση στην Ισραηλινή κοινωνία για να στηρίξει δύσκολες πολιτικές αποφάσεις όπως το σχέδιο για την Μονομερή Αποχώρηση από την Γάζα και την ανέγερση του χωρίσματος κατά μήκος της Δυτικής Όχθης. Έτσι, το Ισραήλ, de facto εγκατέλειψε τις μαξιμαλιστικές του θέσεις, (τουλάχιστον τις μαξιμαλιστικές θέσεις ενός μέρους της Ισραηλινής κοινωνίας) για την δημιουργία του Μεγάλου Ισραήλ. Χωρίς την πίεση των Παλαιστινιακών τρομοκρατικών επιθέσεων είναι αμφίβολο αν θα μπορούσε μία οποιαδήποτε Ισραηλινή κυβέρνηση να συναινέσει σε τέτοιες υποχωρήσεις.

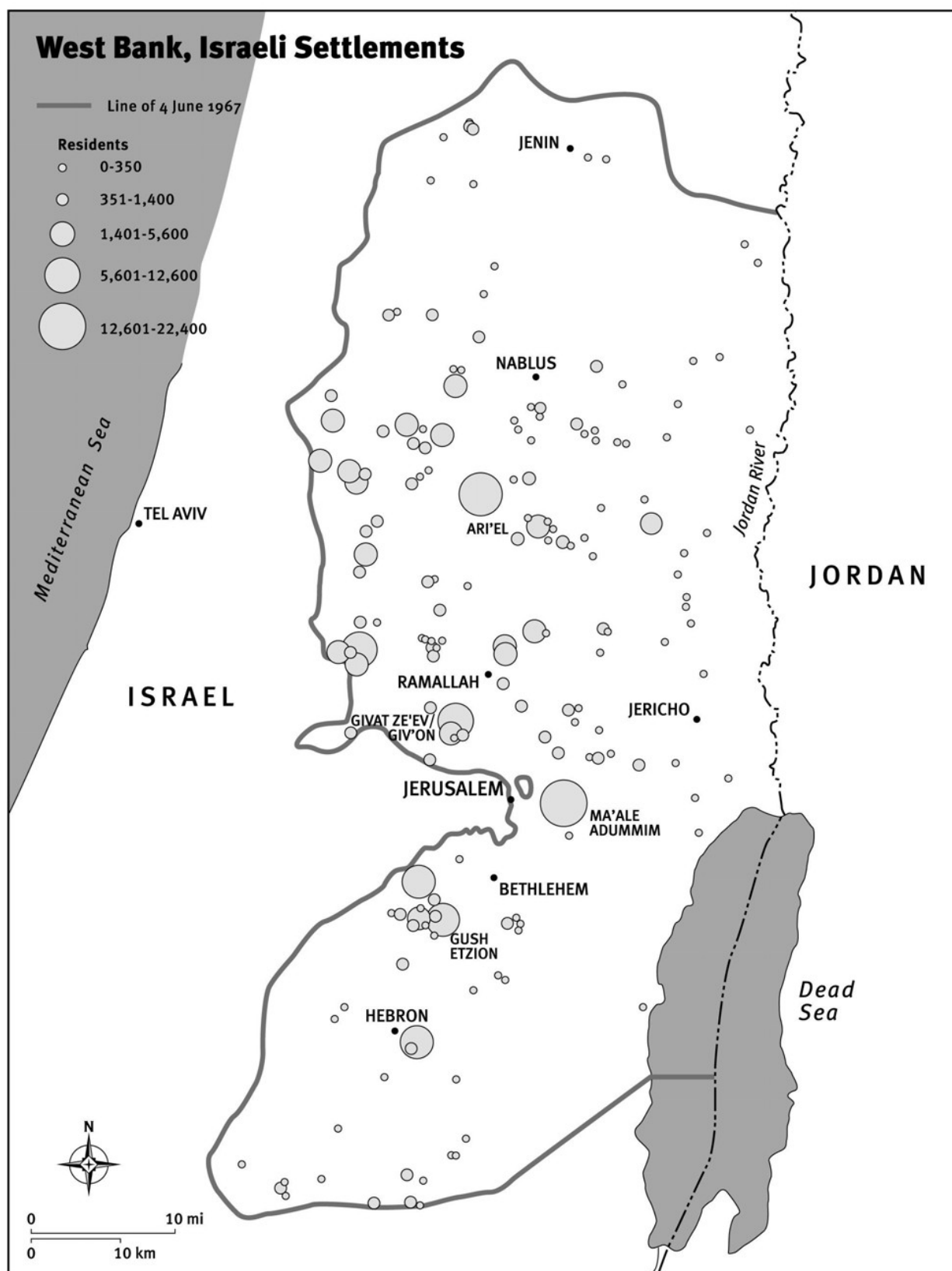
Τέλος, η στρατηγική του Ισραήλ δεν στηριζόταν απλά στην στρατιωτική υπεροπλία που διέθετε αλλά αποδείχθηκε πως εφήρμοσε μία συνολική και διευρυμένη στρατηγική που στηριζόταν σε πολλούς πυλώνες. Αρχικά, υπήρχε ο στρατιωτικός πυλώνας που αποτελούσε την στρατιωτική και βίαιη αντιμετώπιση της Παλαιστινιακής επιθετικότητας. Η αποτελεσματικότητα αυτού του πυλώνα φάνηκε κατά την διάρκεια της επιχείρησης “Defensive Wall” όπου στοχοποιήθηκε και εξαρθρώθηκε ένα μεγάλο μέρος του δικτύου τρομοκρατίας στην Λωρίδα της Γάζας ενώ σημαντικό ρόλο έπαιξε και η τακτική των targeted killings.

Άλλος πυλώνας της στρατηγικής του Ισραήλ ήταν η διπλωματία. Η Ισραηλινή κυβέρνηση καθ' όλη την επίμαχη περίοδο, κρατούσε την δίοδο της διπλωματίας ανοικτές και πάντα εμφανιζόταν πρόθυμη προς διαπραγμάτευση απέναντι στα προτεινόμενα σχέδια ή τις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες με αποκορύφωμα τον Οδικό Χάρτη για την ειρήνη. Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει ότι πολλές φορές δεν ακολουθούσε παρελκυστική πολιτική με σκοπό να σύρει τις διαπραγματεύσεις σε αδιέξοδο ή να πετύχει καλύτερους όρους που θα ανταποκρίνονταν στις επιτυχίες των Ισραηλινών στο πεδίο της ένοπλης βίας.

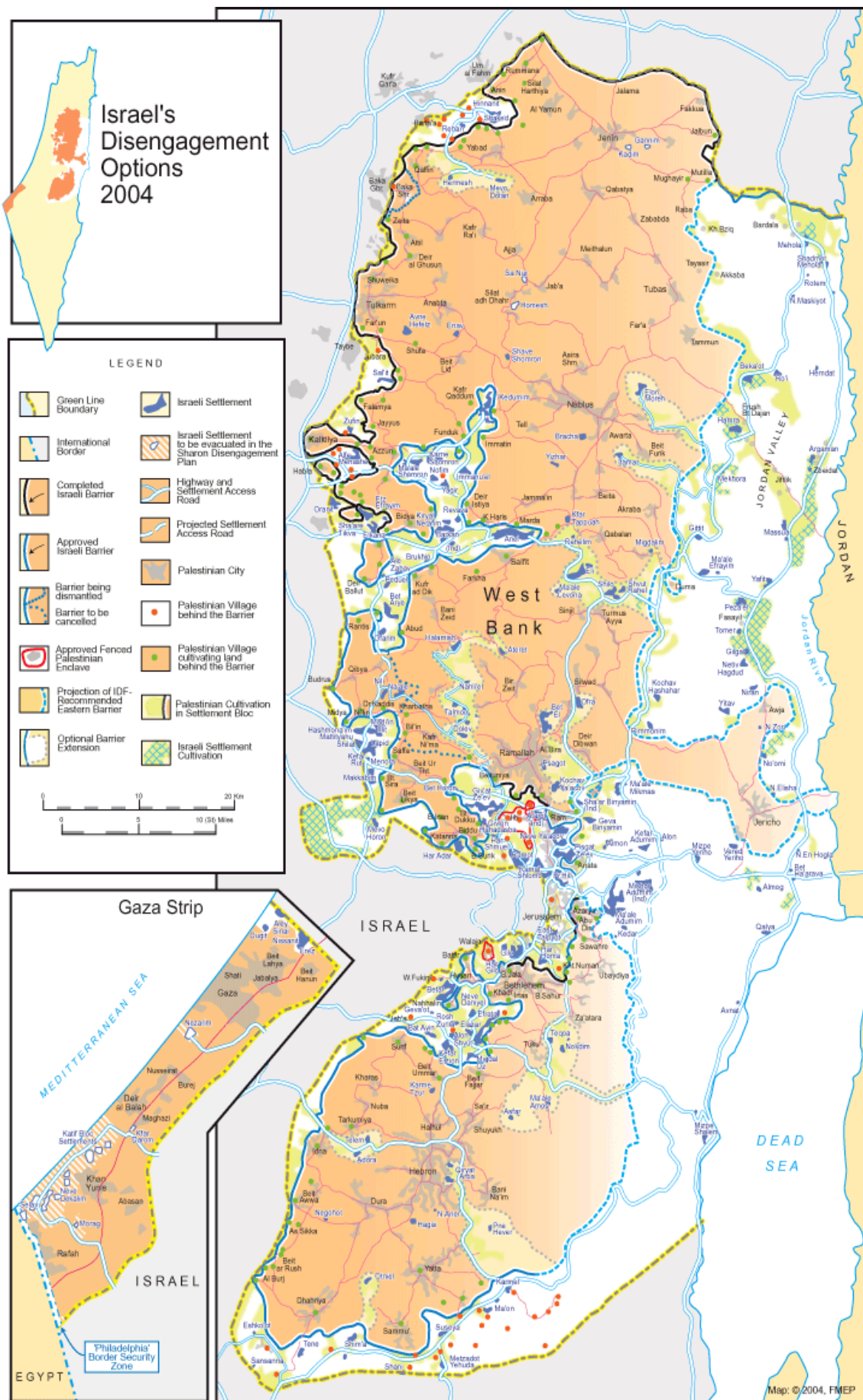
Στην συνέχεια, το Ισραήλ στήριξε την στρατηγική του και στην πολιτική λύση την οποία όμως την έφερε εις πέρας μονομερώς, με τους δικούς του όρους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο βρίσκεται η πολιτική απόφαση περί Μονομερούς Αποχώρησης από την Γάζα. Η κυβέρνηση Σαρόν, κατανοούσε ότι δεν μπορούσε να υπάρξει μία βιώσιμη λύση δίχως το Ισραήλ να εγκαταλείψει κάποιους εποικισμούς. Δεν δίστασε λοιπόν να έρθει σε σύγκρουση με μερίδα της Ισραηλινής κοινωνίας και της πολιτικής ελίτ και να αναλάβει το απαραίτητο πολιτικό κόστος.

Παρεμφερής πυλώνας της στρατηγικής του Ισραήλ, ήταν η απόφαση για την δημιουργία προστατευτικού χωρίσματος κατά μήκος της Δυτικής Όχθης. Η απόφαση για την ανέγερση του χωρίσματος συνάντησε τις ίδιες δυσκολίες και τους ίδιους προβληματισμούς. Οι δύο αυτές αποφάσεις της Ισραηλινής κυβέρνησης οδήγησαν ένα βήμα πιο κοντά στην δημιουργία ενός Εβραϊκού Ισραηλινού κράτους το οποίο θα διατηρεί μία διακριτή θέση στην περιοχή και θα στηρίζεται περισσότερο στην εθνο-θρησκευτική ομοιογένεια. Επίσης φαίνεται και η στροφή του Ισραήλ σε πιο ρεαλιστικές λύσεις, προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των νέων συνθηκών.

11. Παράρτημα

Χάρτης της Δυτικής Όχθης με τους κυριότερους Ισραηλινούς οικισμούς

Χάρτης της Μονομερούς Αποχώρησης από την Γάζα και της περιοχής ανέγερσης του χωρίσματος

12. Βιβλιογραφία

α) Βιβλία

1. Carl Clausevitz, *On War*, Everyman's Library, Germany, 1993
2. Παναγιώτης Κονδύλης, *Θεωρία του Πολέμου*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 1999
3. Liddell Hart, *Strategy*, Penguin, New York, 1991
4. Hans Morgenthau, *Politics Among Nations*, McGraw-Hill, Caledonia, 2006
5. Αθανάσιος Πλατιάς, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2002
6. Θεόδωρος Κουλουμπής, *Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995
7. Νικόλο Μακιαβέλι, *Ο Ηγεμόνας*, Εκδόσεις Περίπλους, Αθήνα, 2003
8. Ηλίας Κουσκουβέλης, *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2004
9. Snyder, Diesing, *Conflict Among Nations*, Princeton University Press, Princeton, 1978
10. David Charnoff, *Warrior, the Autobiography of Ariel Sharon*, SimonSchuster, New York, 1989
11. Benny Morris, *Israel's Border Wars, 1949-1956: Arab Infiltration, Israeli Retaliation, and the Countdown to the Suez War*, Oxford University Press, Oxford, 1997
12. Derek Varble, *The Suez Crisis*, Osprey Publishing, Oxford, 2003
13. Simon Dunstan, *Campaign 118: The Yom Kippur War 1973*, Osprey Publishing, Oxford, 2003
14. Charles Enderlin, *Shattered Dreams*, Other Press, 2003
15. Menachem Klein, *The Jerusalem Problem: The Struggle for Permanent Status*, University Press of Florida, 2003
16. Jonathan Schanzer, *Hamas vs Fatah, the struggle for Palestine*, Palgrave Macmillan, New York, 2008

β) Ἀρθρα

1. Dan Diker, *Sharon's Strategic Legacy for Israel*, Jerusalem Issue Brief, Vol. 5, No. 15
2. Dalia Dassa Kaye, *The Israeli decision to withdraw from Southern Lebanon*, Political Science Quarterly, 561-585, Vol. 117, No. 4
3. Dov Waxman, *A tragic hero: The decline and fall of Ehud Barak*, Journal of International Affairs, 71-88, Vol. 6, No. 2
4. Azmi Shu'aybi and Khalil Shikaki, *A Window on the Workings of the PA: An Inside View*, Journal of Palestine Studies, 91-105 Vol. 30, No. 1
5. Mamdouh Nofal, *Yasir Arafat, the Political Player: A Mixed Legacy*, Journal of Palestine Studies, 23-37, Vol. 35, No. 2
6. Christopher Hemmer, *Syria, Oslo and the Al-Aqsa Intifada*, Middle East Policy, 121-135, Vol. X, No.3
7. Melissa Boyle Mahle, *A political- security analysis of the failed Oslo process*, Middle East Policy, 79-96, Vol.. XII, No. 1
8. Akram Hanieh, *The Camp David papers*, Journal of Palestine Studies, 75-97, Vol. 30, No. 2
9. Peretz Kidron, *Blame game*, Middle East International, no. 635
10. Clovis Maksoud, *Peace Process or Puppet Show*, Foreign Policy issue 100, 116-125
11. Pressman, *Visions in Collision: What Happened at Camp David and Taba?*, International Security, 5-43, Vol. 28, Issue 2
12. Shaul Mishal and Avraham Sela, *The Palestinian Hamas: Vision, violence, and coexistence*, The Arab Studies Journal, 569-589, Vol. 8/9, No. 2/1
13. Feldman Shai, *The October Violence, An Interim Assessment*, Strategic Assessment, November 2000. Vol. 3, No. 3
14. Brom, Shlomo, *Operation "Defensive Shield": An Interim Assessment*, Tel Aviv Notes No. 35, April 11, 2002
15. Don Radlauer, *An Engineered Tragedy, Statistical Analysis of Casualties in the Palestinian - Israeli Conflict*, September 2000 - September 2002
16. Shaul Shay and Yoram Schweitzer, *The Al-Aqsa Intifada - Palestinian-Israeli Confrontation*, ICT Articles, 2001

17. Arian Asher, *Israeli Public Opinion in the Wake of the 2000-2001 Intifada*, Strategic Assessment, August 2001, Vol. 4, No. 2
18. Zeevi Aharon, *Israel's Strategic Environment*, Strategic Assessment, August 2002
19. Hermann Tamar, *Tactical Hawks, Strategic Doves: The Positions of the Jewish Public in Israel on the Israeli-Palestinian Conflict*, Strategic Assessment, August 2002, Vol. 5, No. 2
20. Feldman Shai, *The Second Intifada: A "Net Assessment*, Strategic Assessment, November 2001, Vol. 4, No. 3
21. Feldman Shai, *Managing the Conflict with the Palestinians: Israel's Strategic Options*, Strategic Assessment, June 2002, Vol. 5, No. 1
22. *The Road Map*, Journal of Palestine studies, 83-99, Vol. XXXII, no. 4
23. Heller, Mark, *A Roadmap Leading Nowhere: The Israeli-Palestinian Impasse*, Strategic Assessment, November 2003, Vol. 6, No. 3
24. Khlaed Elgindy, *The Middle East Quartet: A Post Mortem*, The Saban Center For Middle East Policy, Number 25, February 2012
25. Shalom Zaki, *Underlying the Disengagement Plan*, Strategic Assessment, August 2005, Vol. 8, No. 2
26. Brom Shlomo, *The Disengagement Plan: Political and Security Ramifications*, Strategic Assessment, August 2004, Vol. 7, No. 2
27. Evron Yair, *Disengagement and Israeli Deterrence*, Strategic Assessment, August 2005, Vol. 8, No. 2
28. Elran Meir, *Disengagement Offshoots: Strategic Implications for Israeli Society*, Strategic Assessment, August 2005, Vol. 8, No. 2
29. Ben Meir Yehuda, *The Disengagement: An Ideological Crisis*, Strategic Assessment, March 2005, Vol. 7, No. 4
30. Harari, Shalom and Heller, Mark A. , *The Effects of Disengagement on Palestinian Politics and Society*, Strategic Assessment, August 2005, Vol. 8, No. 2
31. Brom, Shlomo, *The Disengagement Plan: The Day After*, Strategic Assessment, June 2005, Vol. 8, No. 1
32. Brom Shlomo, *The Security Fence: Solution or Stumbling Block*, Strategic Assessment, February 2004, Vol. 6, No. 4

33. David Makovsky, *How to build a fence*, Foreign Affairs, March/April 2004
34. Graham Usher, *Palestinians After Arafat*, Journal of Palestine Studies, 42-56, Vol. 34, No. 3
35. Helga Baumgarten, *The three faces of Palestinian Nationalism 1948-2005*, Journal of Palestine Studies, 25-48, Vol. 34, No. 4
36. Shaul Mishal, *The pragmatist dimension of the Palestinian Hamas*, Armed Forces & Society, Vol. 29, No. 4
37. Jaeger and Paserman, *Israel, the Palestinian factions, and the cycle of violence*, The American Economic Review, 45-49. Vol. 96, No. 2
38. Gunning, *Peace with Hamas? The Transforming potential of political participation*, International Affairs, 233-255, Vol. 80, No. 2
39. Ian Hurd, *Legitimacy and Authority in International politics*, International Organization, 379-408, Vol. 53, No. 2
40. Rynhold, Waxman, *Ideological change and Israel's Disengagement from Gaza*, Political Science Quarterly, 11-37, Vol. 123, No. 1
41. *Israeli Military Operations against Gaza*, Journal of Palestine Studies, 122-138, Vol. 38, No. 3
42. Karma Nabulsi, *The Peace Process and the Palestinians*, International Affairs, 221-231, Vol. 80, No. 2
43. Steven David, *Fatal Choices: Israel's Policy of Targeted Killing*, Middle East Security and Policy Studies
44. *Disengagement and Its Discontents: What will the Israeli Settlers do?*, Middle East Report N°43

γ) Ηλεκτρονικές πηγές

1. <http://www.jewishvirtuallibrary.org/>
2. <http://www.ynetnews.com>
3. <http://www.mfa.gov.il>
4. <http://www.economist.com/>

5. <http://www.nytimes.com>
6. <http://www.mideastweb.org>
7. <http://www.telegraph.co.uk>
8. <http://www.guardian.co.uk>
9. <http://news.bbc.co.uk>
10. <http://www.btselem.org/statistics>
11. <http://www.hagader.org>
12. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov>
13. <http://www.quartetrep.org>
14. <http://www.knesset.gov.il>
15. <http://www.un.org>
16. <http://imeu.net/>

δ) Πρωτογενείς πηγές

1. Report of the Commission of Inquiry into the events at the refugee camps in Beirut, 8 February 1983
2. Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (Oslo Agreements)
3. Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip
4. Sharm El-Sheikh Fact-Finding committee report
5. The France2 Al-Durrah Report, its consequences and implications
6. A Performance-based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict (Road Map for Peace)